

tv-15naš TOVARIS

Št. 31
8. avgusta 1985
Leto XXIII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Deset let helsinškega upanja

Kot kaže, je tudi v politiki, tako kot na drugih področjih človekovega udejstvovanja, največkrat težko ohraniti nekaj, kar je nekoč že bilo doseženo. To v veliki meri drži tudi za *Evropsko konferenco o varnosti in sodelovanju v Helsinkih*, kajti ministri petinštiridesetih evropskih in dveh severnoameriških držav ob zaključku spominskega srečanja v finski prestolnici niso sprejeli nikakršnih sklepov, dokumentov ali komunikacij. Tokrat so se zunanji ministri, zaradi znanih razlik v stališčih do posamičnih svetovnih vprašanj, opredelili zgolj na spominsko politično srečanje, na izjavljanje o lastnih dobrih namerah in prizadevanjih za krepitev evropske varnosti in sodelovanja.

Srečanje v Helsinkih je minilo in se izteklo v podobnem vzdušju, kot se je začelo, brez velikih spektakularnih pričakovanj ali vznemirjanj, vendar z občutkom, da se vsaj nekaj premika. Udeleženci jubilejnega srečanja so na novo potrdili različne pristope k številnim spornim vprašanjem, ki dušijo svet, pa tudi razlike v pojmovanju zgodovinskega bistva in politične vsebine Evropske konference, še zlasti, kar zadeva uresničevanje posameznih delov besedila sklepne listine, podpisane pred desetimi leti.

Kar se zdi pomembno, je dejstvo, da nihče od zunanjih ministrov, ki so se zvrstili za govorniškim odrom, ni mogel ovreči izvirnosti tega dokumenta. Res pa je tudi, da za resnično varnost in prihodnost Evrope samo to ne zadošča, čeprav, kot je videti, čas, ki ga živimo, kaj več od tega niti ne dopušča. Ne glede na to pa je Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju edini

forum izven Združenih narodov, ki je v minulih desetih letih omogočil zblizevanje vseh evropskih in severnoameriških držav, skratka edino mesto kontinuiranih srečanj predstavnikov Moskve in Washingtona.

Glede na dogajanje v minulih desetih letih lahko resignirano ugotovimo, da tudi takšno stopicanje na mestu ali vrtenje v krogu ne more biti

zanemarljivo. Nasprotno! Večina udeležencev »helsinških slovesnosti« se je namreč v svoja okolja vrnila prepričana, da prav tam, kjer so nezaupanja in očitna nesoglasja najbolj izrazita, spodkopavanje procesa o evropski varnosti in sodelovanju ni nikomur v prid pač pa v očitno in že skorajda nepopravljivo škodo.

Eden izmed nastopajočih, Skandinavac Swan Strel, je takšno mnenje ponazoril z besedami, češ da so bili kanali te Konference odprti, vsi drugi pa so zaradi nakopičene umazanijske zamašeni. Konferenca je neizpodbitno edini forum, kjer imajo vse evropske države, blokove, nevtralne in neuvrščene, skupaj z ZDA in Kanado možnost sodelovati v iskanju soglasnih rešitev problemov, ki so nam vsem skupni. Vsaj deloma se je v teh dneh vendarle okreplila zavest o skupnih interesih sicer močno razcepljene stare celine. Čeprav se v dvorani Finlandia ni zgodilo nič spektakularnega,

pa že samo dejstvo, da je do srečanj sploh prišlo, prispeva svoj delež k napredku Stokholmske pa tudi nekaterih drugih konferenc, ki zadevajo varnost, sodelovanje in popuščanje v svetu. Tako za ZDA kot za Sovjetsko zvezo so Helsinki samo prehodna postaja do Ženeve, kjer naj bi se v novembru sešla Reagan in Gorbacov. Ameriški državni sekretar Schultz in sovjetski zunanji minister Ševardnadze srečanja v Helsinkih nista izkoristila samo za osebno spoznavanje in izmenjavo komplimentov, temveč tudi za pripravo sovjetsko-ameriškega vrha. Čeprav so vzajemne obtožbe sestavni del srečanj med predstavniki velesil, vendarle pride med njimi tudi do vsebinskih dogovarjanj o približevanju stališč obeh strani do jedrskega oboroževanja.

Sovjetski voditelj Gorbacov se je v teh pripravah na srečanje izkazal kot dober taktik s predlogom v odpravi jedrskih poskusov, kar naj bi začelo veljati 6. avgusta, na dan eksplozije ameriške atomske bombe na Hirošimo pred štiridesetimi leti. Moskovski sklep predvideva enostransko ustavitev jedrskih poskusov do januarja prihodnjega leta, vendar so Američani njihov predlog znova z začudenjem zavrnil. Ob Reaganovem vabilu Sovjetski zvezi, naj bodo njeni predstavniki navzoči pri jedrskih poskusih v ZDA, se ni bilo moč znebiti vtisa, da je predlog z njihove strani v bistvu nespreten in nekakšen izhod v sili.

Za obupom resda tiči praznina, toda za praznino je praviloma novo upanje, zato je lahko nadejamo, da gre karavana naprej z bogatimi izkušnjami, kajti Evropa ima razloge, da pospeši nadaljnje dogovarjanje. Ugodno vzdušje, ki je te dni velo iz Helsinkov, samo po sebi ne pomeni nič, če ga ne bodo politično izrabili in ozavestili.

M. Lamprecht

Fotografija iz vselej aktualnega zgodovinskega arhiva: leto 1975 – predsednik Tito predseduje Konferenci v Helsinkiju.

Anno domini 1985

Samogovori starega borca

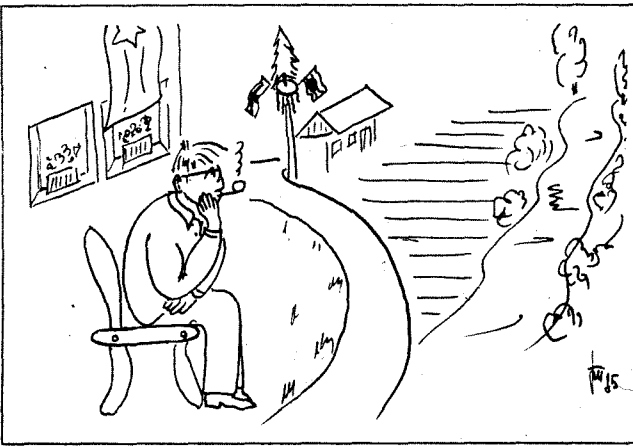
Ne zamerite naslovu, tovariši. Kar sam se mi je ponudil: na Reki so v naši delavski, v naši socialistični ladjedelnici splovili ladjo ob zvokih cerkvenega obreda – maša mu pravijo – ker je tako pisalo v pogodbi s francoskim naročnikom. Pogodbo je z naše strani podpisal neznani tovariš, ki sploh ne dvomi v to, da je komunist. Ker tak obred dolgo traja, precej dlje od krsta s steklenico šampanjca, so imeli on pa še številni drugi dovolj časa za pobožno razmišljanje o odnosu komunista do vere – vseeno katere, tiste v boga ali one v čarovnice. Vere v moč socialističnega samoupravljanja takšni ljudje bržkone ne premorejo veliko. Razen tega so mašo simultano prevajali v naš jezik, to pa najbrž ne po naročilu francoskega kupca ladje...

Na reškem pokopališču je čez noč zrasel spomenik nacističnemu oficirju, ki najbrž ni tam končal svoje življenjske poti kot žrtev fašizma. Tudi to je posledica pogodbe. Njegov brat, eden direktorjev nemške avtomobilske firme, je to postavil kot pogoj za podpis pogodbe o kooperaciji z neko reško delovno organizacijo. Baje ni mogoče ugotoviti, s katero. Na nekaterih pokopališčih v Srbiji in na Hrvaškem so se pojavili spomeniki četniškim in ustaškim klavcem z domoljubnimi napisi. Medtem ko se razburjamo zaradi nizkotnih poskusov razvrednotenja našega boja in revolucije z nekakšnimi halucinacijami o narodni spravi in o krvavih obeliskih in se hkrati zaklinjamo, da izdajalcem našega naroda nihče ne bo postavil spomenikov, dokler je še kaj krvi v žilah naših borcev in dokler bo ideja našega boja last mladih generacij – spomeniki pa že stojijo. Dvojni spomeniki! To so spomeniki zdajšnjim izdajalcem, kajti to nedvomno so avtorji takšnih potez, ne glede na to, ali gre za devizno ali za idejno prostitucijo! V Brežicah so te dni novomašnika dočakali s kraljevsko gostijo za več sto ljudi in s kitami svežega zelenja, z mlaji in slavaloki, veličastno okrašeno cerkvijo sredi mesta. Le zastave ni bilo nobene. Res ima novomašnik dolg mandat, vendar še noben socialistični župan, kaj šele kdo drug ni od svojih občanov doživel podobne inauguracije.

Ne jezite se torej, tovariši, zaradi naslova. Saj je čisto sodoben. Veste, zakaj sem prišel na misel, da zapišem svoje samogovore? Lahko bi se odločil za kaj drugega. Pa je teh spominov kar preveč, vsak jih že piše, od Churchila do sosedovega Mihca, ki mi je pravkar prinesel pokazati zadnjo številko šolskega časopisa, kjer pod njegovim imenom stoji

velik naslov: Spomini na moje sanje. Pa še kar posrečeno je opisal te svoje spomine. O spominih pa se sicer dosti pogovarjam sam s seboj in kadar me bodo spet povabili v kakšno solo, vam bom o tem tudi kaj napisal.

Razmišljanja – tudi teh je veliko. Globljih ali manj globokih pa tudi čisto čudnih razmišljanj o preteklosti, o zdajšnjih težavah in o prihodnosti. Sam pa razmišljanj ne maram, dokler so skrita pod lasmi in zavita v temo člove-

ške lobanje. Preveč so nejasna, premalo poštena do mene in do drugih, dokler niso izgovorjena. Naglas, nekako javno, ramišljaš veliko bolj odgovorno. Pa nekaj časa mora biti vmes, drugače je lahko nerodno. Naj vam povem čisto svežo zgodbo: prišel je na obisk tovariš, najtežje čase je prebil kot terenec na Gorjancih, ki so se mu tako zažrli v kolena, da še komaj hodi. Preprost možakar, ki v svoji hribovski vasi živi pošteno in trdno, po lastni vesti in od lastnih žuljev. Prisedel je k meni pred hišo, pogledal okrog in me polglasno vprašal: »Ali si slišal?« Vprašal sem ga, kaj naj bi bil slišal. »Tisto sinoči na TV.« Ker še vedno nisem razumel, kam meri, je dejal: »Tista seja, sej veš!« Sejo je izgovoril z veliko začetnico. Začuden sem ga pogledal in vprašal, zakaj je o tej seji treba šepetati. »Govorim pa tudi

nerad o vsem, kar sem slišal. Bi še kdo mislil, da se mi je na starost zmešalo v tistih mojih hribih!« je pribil.

Jaz pa sem rad sam s seboj, in tudi kadar se prepiram, rad to storim naglas. Naj se argumenti slišijo! Če se ne, se nekako prepletejo med seboj in zdaj služijo taki, zdaj nasprotni misli. Potem naenkrat ne vem, kateri misli naj verjamem, za katero naj se odločim. Ne, treba je vse naglas izgovoriti, celo sam pred seboj. In potem se ne bi zgodilo, kot se je te dni, da je namreč dva dni zatem, ko nas je naša zvezna vlada šokirala z zelo prepričljivo obrazložitvijo novih cen tistih potrebščin, brez katerih se še umreti ne da, in katerih smo se zato še posebej razveselili upokojenci – da je dva dni zatem eden podpredsednikov te vlade vehementno razlagal podravskim velmožem, kako je dviganje cen poglavitni greh v boju proti inflaciji. Saj najbrž nimam prav, ko tako mislim, morda je to le eno od tistih dialektičnih nasprotij, ki politike spreminjajo v pesnike in pesnike v revolucionarje – zato se pač pogovarjam sam s seboj.

Prepiram se pravzaprav kar precej in velikokrat zelo naglas, tako da se me domači maček kar izogiba, da o ženi niti ne govorim, saj reva nikoli ne ve, ali gre za samogovor ali za kak konkreten govorniški nastop. Temu se ne morem izogniti niti v tem letu, ko bi te vrste prepričevali morali biti že zdavnaj pozabljena preteklost, ko bi morali že trdno sedeti na barki, ki smo si jo sami zgradili, na tej edinstveni ladji naše lastne družbene ureditve, in jo s trdno voljo krmariti vsem viharjem nasproti. Tudi v tem letu slavij, borčevskih srečanj in proslav jubileja naše svobode mi pogled uhaja v štirideseta leta, tja v prve dni našega boja in preštevava vse mrtve in tistih nekaj še živih tovarišev, zajema vsa tista prva desetletja svobode, ko smo živeli in garali, kot da boj še divja, pa desetletja lagodnosti, ki nas je zajela, ko smo po eni strani razvijali potrošništvo kot najvišji dosežek socializma, po drugi pa ga razglašali za malomeščanski greh. Pogled mi ostane v času, ko smo ostali brez našega Tita, v času, ko smo naenkrat brez krivde razglašeni za krive vseh naših težav, ko je senca odgovornosti pred rodovi, ki prihajajo, padla na vso vojno generacijo. Od tedaj je vsakemu od nas mogoče videti vso veličino ustvarjenega, vse bogastvo doseženega v teh prehojenih letih naše svobode, vse, na kar smo lahko ponosni, pa tudi vso odgovornost za zamujeno, za zaženo, kar smo dolžni rečnoljubno priznati in pojasniti. Sebi in tistim, ki bodo za nami skrbeli, da se kaj takega ne bo ponovilo.

Tako, vidite, nastajajo samogovori. Morda le kaj povedo?

(Marjan Seliškar, Krška vas)

Na položaju
Črt

Prijateljski pogovor z Jožetom Zevnikom »Zaupam poštenim mladim ljudem«

Dober in iskren pogovor je veliko vreden, žal ga premalo cenimo in nemalokrat tudi zanemarjamo. Z Jožetom Zevnikom, nosilcem partizanske spomenice 1941, sva stara znanca in zadnja tri leta tudi dobra sodelavca. Najini pogovori so pogosti in dolgi. Skoraj vedno se povezujejo z revolucijo in s tem, kako jo cenimo in ohranjamo. In prav to je tema, ki Jožeta Zevnika najbolj boli, zaradi nje je tudi čustveno najbolj prizadet.

Letos januarja je praznoval 65. obletnico življenja. To sem ugotovila šele sedaj, več kot pol leta kasneje. Vse je šlo tiho mimo nas, skromno in ob tej priložnosti se mu skušamo oddolžiti z iskrenimi čestitkami. Jožetov značaj je tih in skromen, upam si celo trditi, da veliko preobčutljiv.

Rodil se je v Velikih Laščah in se kmalu spoprijel s prvimi težavami preživetja. Družina s petimi otroki je bila prevelika, da bi jo lahko dobro preživel oče, kvalificirani zidar, zaposlen pri železnici. Pri desetih letih je Jože izgubil mater. Preostala mu je revščina, ki je narekovala vsakršno delo. Delal je kot dninar, pastir, priložnostni delavec. Vse tegobe časa so mu kmalu postale popolnoma jasne.

Ob zgodnji izgubi matere in težkem delu, s katerim ste se morali spoprijeti kot otrok, vaše življenje prav gotovo ni bilo lahko. Pa vendarle, kmalu ste dozoreli v oblikovanega borca za boljši jutri. Kdaj se je začelo vaše politično življenje?

»Kot šolar sem se z enajstimi leti vpisal v sokolsko društvo, ki je bilo aktivno vse do razpada stare Jugoslavije. V letu 1938 sem postal načelnik Sokola, uspelo mi je prirediti precej mladincev iz Velikih Lašč in okolice. Tu se je začelo tudi moje politično življenje. Sokol je bil tedaj napredna organizacija, ki je gojila napredno zavest. Kot priložnostni delavec sem kmalu spoznal veliko izkoriščanja in brezupen položaj delavca, ki sta mu botrovali še velika brezposelnost in nepravilnost, brez vizije za boljši jutri. Povezal sem se z vsemi, ki so mislili tako kot jaz in bili napredni. Sledili smo svetovnim tokom dogajanj in bližajoči

se katastrofi fašizma in nacizma, ki je grozila vedno bolj.«

Bili ste aktivist, bili ste internirani. Kako ste preživeli obdobje NOB, katere so bile vaše glavne zadolžitve v tem času?

»Zaradi tolikšne aktivnosti sem bil že konec maja 1941 sprejet v SKOJ, kamor me je sprejel Janez Hočevar skupaj s še nekaterimi agilnimi mladinci iz Velikih Lašč. Posvetil sem se delu mladine in širjenju Osvobodilne fronte. Konec julija 1941 nam je uspelo v Stopah organizirati mladinsko konferenco za celoten velikolaški predel. Zaradi vnetega delovanja sem bil konec avgusta 1941 sprejet v vrste KP.«

V tej veliki zagnanosti pa vas je presegel temen oblak izdajstva. Bili ste obsojeni na velikolaškem procesu, skupaj s še 45 Laščani, na prestajanje kazni so vas poslali v Castelfranco, od tu pa v Firence. Ali je vaše politično delo v zaporu zamrlo?

»Nikakor ne, saj smo bili politični zaporniki. Tu smo takoj ustanovili petčlansko celico KPS. Organizirali smo kolektivno samopomoč, pisali in razširjali članke o komunizmu, marksizmu in naši borbi. Organizirali smo demonstracije in dvakrat šest dni gladovno stavkali, s čimer smo dosegli, da smo lahko pisali domov v slovenščini, od doma pa dobivali pakete in knjige. Z našo borbo smo krepili enotnost v naših vrstah in rezultat je bil, da je večina zapornikov po vrnitvi iz zapora odšla v partizane že decembra 1943 ali pa zgodaj spomladi 1944. Tudi sam sem odšel v partizane na Primorsko.«

Preidiva na sedanji čas, ko so korenine revolucije še žive med nami in odsevajo v našem vsakdanjiku. Veliko je stvari, ki nas prizadenejo tako ali drugače. Kako na vse to gledate vi; doživeli ste težko obdobje vojne, spoznali nepopisen občutek svobode in gradili povojno domovino?

»Nehote mi misli uidejo nazaj v vojni čas in na to, kako smo takrat kadrovali. Nikakor ni bilo enostavno, saj ni bilo vseeno, komu si namenil, pravzaprav zaupal določeno funkcijo in nalogo. Kmalu pa smo to povsem zanemarili, kar je naša največja napaka in se nam še danes bridko mačuje.

Moje družbenopolitično delo ni nikdar prenehalo niti za trenutek. Še danes, po toliko letih, kot upokojenec še vedno opravljam vrsto pomembnih funkcij. Še ko sem bil redno zaposlen, sem jih imel tudi po petnajst, od tega so bile vsaj tri izrednega pomena. Najbrž brez tega dela ne bi mogel živeti, počutil bi se preveč odrinjenega ... morda pa bi si materialno veliko bolj opomogel?«

Prepričana sem, da tega ne bi mogli storiti, saj niste človek, ki bi to znal vnovčiti. Vedno ste bili aktivist in ostali vse do danes, človek množice ste in to še kako dragocen in priljubljen med ljudmi!

»Da, prav imate, sem človek tiste številčne množice. S tem mislim predane in

iskrene aktiviste, predvsem tiste, ki so z izjemnimi naporji zgradili naš vsakdanjik, nas pripeljali v svobodo. Danes vseh teh naporov skorajda ni več čutiti. Žal mi je, da se pošteno delo tako malo vrednoti!«

In še nekaj besed o trenutnem stanju, kaj o njem mislite?

»Vsi naši kongresi in sklepi so dobro in pošteno zastavljeni. Premalo pa upoštevamo mnenje in izkušnje ljudi s terena. Ti so dali skozi revolucijo, oni vedo, kaj je življenje. Položaj bi bil lahko popolnoma drugačen. Majhen narod smo, še zdaleč pa ni potrebno, da smo tako nezadovoljni, saj si neprestano prizadevamo le za večji in boljši standard, postali smo prava potrošniška družba. Imamo veliko dragocenih kadrov, strokovno visoko usposobljenih, ki pa so premalo izkoriščeni, zato tudi rezultatov ni pravih.

Sam še vedno delam. Nikoli ne bom odstopil od svoje resnice. Premalo spoštujemo tiste resnice, ki so bile osnovni pogoj, da je revolucija uspela. Ne smemo dovoliti posploševanja, sa vemo, da ga ni. Tudi v partizanih so se dogajale negativne stvari, toda nikdar nismo dovolili, da bi z njimi zameglili vse ostale, pozitivne.«

Jože Zevnik je oče dveh sinov in dedek. Pošteno in pravično vzgaja svoje vnučke, prav tako kot je vzgojil svoja sinova. Živi na Spodnjem Rudniku pri Ljubljani skupaj z ženo, ki misli tako kot on, saj tudi ona izhaja iz revolucije.

Jože Zevnik trenutno opravlja funkcijo sekretarja Okrožnega odbora Medvojnih aktivistov OF Barje Kolpa, je predsednik komisije za uveljavitev posebne dobe, 11 let je bil član predsedstva Občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik. Za opravljeno delo je dobil celo vrsto pomembnih odlikovanj. Naštetimo jih le nekaj: Plaketa Zveznega odbora ZZB NOV, Red zaslug za narod, Red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, Red za hrabrost, Red republike s srebrnim vencem, Srebrna značka OF občine Ljubljana Vič-Rudnik in seveda partizanska spomenica 1941, ki mu pomeni največ in mu je najdražja.

Prav na koncu najinega pogovora je dejal:

»Zaupam poštenim mladim ljudem. Moramo jih vzgajati in zavedajmo se, da smo bili tudi mi mladi, ko smo vodili revolucijo in jo pripeljali do konca. Neizpodbitno je, da je tudi naša današnja borba pravična!«

Mojca Černe

Pogovor s Tilko Vuga, tajnico mestne organizacije ZB v Ajdovščini

»Da bi bil človek človeku-človek«

Spoznala sem jo pred leti na oddihu v Strunjanu, jo kasneje še večkrat srečala in vedno znova ugotavljala, da ima ta, po postavi krepka ženska, tudi veliko notranjo moč in odločen značaj. Vzravnano stopa po začrtani poti, za katero se je odločila že leta 1942; njena družbenopolitična aktivnost tudi danes ne pozna meja. V Ajdovščini poganja marsikatero dejavnost, zlasti borčevske organizacije, katere tajnica je že enajst let. In ker se v našem glasilu bolj redko kdo oglašja iz Ajdovščine, naj vam prek tega pogovora predstavim tamkajšnjo mestno organizacijo ZB NOV in njeno tajnico Tilko Vuga.

Najprej nekaj statističnih podatkov!

Naša organizacija šteje trenutno 357 članov, od tega 192 moških in 165 žensk. To število se po naravnem zakonu vsako leto zmanjšuje za kakih 8 do 10 članov. V letošnjem prvem polletju so umrli štirje. V delovnem razmerju sta le še dva borca. Večina je upokojencev, nekaj gospodinj.

Kljub starosti so borci še zelo družbenopolitično aktivni, saj kar 88 naših članov opravlja delegatske in druge dolžnosti, zlasti v organih in organizacijah krajevne skupnosti.

Kako to, da organizacijo, ki velja bolj za moško, v Ajdovščini vodite ženske?

»Da, poleg mene, ki sem tajnica, je predsednica Marija Tominc in tudi blagajničarka je ženska. V odboru in predsedstvu pa je 12 moških. In za ajdovsko Zvezo borcev ne drži povsem, da je bolj moška organizacija, saj je v njej vključenih skoraj toliko žensk kot moških. Reči moram še, da s Tomincovo rada delam in sva ves čas kar dobro vozili skupaj. Menda so tudi člani z nama zadovoljni, sicer naju ne bi ponovno izvolili. A na pomlad bova obe spregli, saj se Mariji izteka drugi dveletni mandat, meni pa že tretji štiriletni. To je dovolj in prepustili bova moškim, naj spet pridejo do svoje enakopravnosti.«

Ali sta razumevanje upravnih organov in družbena pomoč borcev zadovoljiva?

»Pri upravnih organih občine Ajdovščina vedno naletimo na razumevanje in sodelovanje pri reševanju materialnih in socialnih problemov naših članov. Je pa res, da je ajdovska občina finančno bolj šibka, zato ima tudi za te namene manj denarja. Stalno priznavalnino prejema 28 naših čla-

nov in sicer od 2.000 do 9.000 dinarjev na mesec. Letno podelimo tri do štiri enkratne denarne pomoči in tudi za klimatsko zdravljenje najbolj ogroženih borcev se najde kakšen dinar. Pogrešamo pa občinski regres za oddih v Strunjanu, ki ga dobi-jo borci povsod drugje.«

Kako je z ajdovskim dispanzerjem za borce?

»Prav to je v Ajdovščini največji problem. Ne le za borce v mestu, temveč za vso občino, za približno 1700 udeležencev NOB. Borčevski dispanzer je bil lani sicer ustanovljen in v resoluciji o družbenoekonomskem razvoju občine stoji zapisano, da bi morala zdravstveni dom in zdravstvena skupnost do konca leta 1984 zagotoviti vse pogoje za njegovo nemoteno delo. Vendar dispanzer za borce še vedno deluje v neprimernih prostorih in le dva dni v tednu. Je brez čakalnice in edini prostor si mora deliti s specialističnimi ambulantami. Sedaj obstajajo težnje, da bi ga preselili v Dom starejših občanov na Ribnik, kar pa je zaradi oddaljenosti nesprejemljivo, zlasti za borce s podeželja. Zato bi bilo bolje usposobiti nekatere prostore starega zdravstvenega doma in morda še kaj malega dozidati. O problematiki dispanzerja za borce smo razpravljali tudi na naši letni skupščini marca letos in o tem seznanili vse pristojne dejavnike. Ob polletju pa ugotavljam, da se ni še prav nič spremenilo.«

Borci se starajo, umirajo, in marsikje so največji problem borčevskih organizacij prav pogrebi. Kako je s tem v Ajdovščini?

»Povedati moram, da je komunalno-pogrebna služba v Ajdovščini dobro organi-

rana. Ob smrti člana Zveze borcev se najprej pogovorimo s svojci o njihovih željah glede pogreba. Nato po potrebi poskrbimo za pevce, godbo, govornika in seveda za borčevski venec ter prapor. Vedno najdemo razumevanje pri drugih družbenopolitičnih in delovnih organizacijah, med mladimi.«

Znano je, da v Ajdovščini organizirate veliko izletov in srečanj borcev

»V dvanajstih letih smo pri Zvezi borcev organizirali več kot dvajset izletov s skupno nad tisoč udeleženci. Največkrat gremo v partizanske kraje; trikrat smo obiskali Titov grob v Beogradu in dvakrat Brionale. Tudi v tujino se podamo. Letos je posebno dobro uspel izlet na Češko, ki nam ga je omogočila delovna organizacija SGP Primorje. Srečanja prirejamo vsako leto 4. julija na Nanosu, prav tako ob dnevu žena ter novembrskih in novoletnih praznikov. Letos je bila v Ajdovščini še posebna slovesnost ob 40. obletnici oblikovanja prve slovenske vlade. Omenim naj še pogosta srečanja z ajdovskimi šolarji, ko jim borci pripovedujemo o pomembnih dogodkih in o svojih osebnih doživetjih med NOB. Oni pa pripravijo kulturni program ob različnih naših proslavah, posebno še ob vsakoletni komemoraciji padlim borcev za dan mrtvih. Sodelovanje naše borčevske organizacije z vodstvom tukajšnje osnovne šole je vsestransko.

Menim, da so skupni izleti in srečanja najboljša oblika negovanja in vzdrževanja

tovariških vezi, medsebojnega spoznavanja in obenem oblika ohranjanja in posredovanja revolucionarnih izročil.«

Beseda o Tilki

Ta pogovor ni bil vnaprej pripravljen, po drobcih sem ga beležila ob vsakem srečanju s Tilko. Tema njenih pogovorov so vedno le družbeni problemi, kot da je svoje zasebno življenje postavila na stranski tir. Vedno hiti z enega sestanka na drugega, od ene zadolžitve k naslednji. Danes na zasedanju predsedstva občinskega odbora ZZB NOV, jutri krajevne konference SZDL; zjutraj na sprejem kurirčkov pošte, zvečer na sejo odbora Rdečega križa. Povsod je navzoča.

Njena dnevna soba v skromnem stanovanju na Livadi je videti kot pisarna vseh mogočih organizacij. V omari so zložene mape in na mizi je odprta tista, ki je trenutno najbolj aktualna. Najsibo z gradivom za sejo socialno-zdravstvene komisije pri svetu krajevne skupnosti ali tiste za interniranje pri občinskem odboru Zveze borcev, katerih predsednica je. Enkrat preverja prijave in vplačila za izlet, drugič pripravlja predlog za priznavalnino nekdanji aktivisti ali pa sestavlja letno poročilo mestne borčevske organizacije. Pozvoni pri vratih in prinesejo ji vabilo za srečanje borcev s šolarji ali pa jo obišče obupana žena iz sosesčine, da bi ji potožila, kako ga njen mož spet »cuka«. Tudi telefon v Tilkinem stanovanju pozna v glavnem le »službene« pogovore. Nekdo sprašuje, kako je s pohodom po poteh osvoboditve, drugi sporoča, da je umrl nek borec in je treba poskrbeti za govornika na pogrebu. Ali pa sama kliče na upravni organ občine in ureja socialno podporo bolnemu starčku.

Tilka venomer nekaj organizira, usklajuje, posreduje, svetuje, se razdaja ... Zase kot da nima časa, nerada govori o sebi in lastnih zaslugah. Zato sem morala nekatere podatke o njej poiskati drugje. Marsikaj sem še zvedela o Tilkinem vsestransko razvejanem in plodnem aktivističnem delovanju v raznih organih in organizacijah, zlasti pri reševanju socialnih problemov borcev in drugih krajanov. Pri tem pride vedno do izraza njena velika človečnost v skrbi za bolehe, ostarele in osamljene, ki jih tudi stalno obiskuje na domu in jim omogoča vsakršno pomoč.

Z osebnim zgledom, prek raznih akcij in v sodelovanju s šolo prenaša Tilka partizanske vrline tudi na mlajše, da bi v duhu izročil narodnoosvobodilne borbe postali soustvarjalci bolj humane družbe, v kateri bi bil človek človeku-človek.

Cvetka Mrak

f

Pogovor z doktorjem obramboslovnih ved Stankom Kodrinom

Kako se oblikuje obrambna in varnostna kultura posameznika

Na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani je Stanko Kodrin, izredni profesor za področje SLO in DS v Mariboru, uspešno ubranil doktoriko disertacijo »Teorija obrambnovarnostne socializacije in inkulturacije posameznika v sodobni družbi«, ki obsega 284 tipkanih strani.

Novopečenemu doktorju obramboslovnih ved smo zastavili nekaj vprašanj v zvezi z njegovo doktorsko disertacijo in pogledi na SLO in DS, kjer ima že dolgoletne izkušnje kot predavatelj tega predmeta na mariborskih visokih šolah.

Zakaj ste si izbrali to temo?

»V dolgoletnem pedagoškem delu sem spoznal, da je na področju SLO in DS teoretično povsem neobdelan proces oblikovanja obrambne in varnostne kulture posameznika v sodobni družbi. Ko sem razmišljal o človeku, vsestransko svobodnem in vendar družbeno najširše angažiranem, zlasti še v naši samoupravni socialistični družbi, je v meni dozorevala odločitev, da se bom poglobil v raziskavo človeka – po-

sameznika v obče socializacijskem in obrambnovarnostnem socializacijskem procesu.«

Kako ste se odločali pri zasnovi te naloge?

»Opredelil sem se za interdisciplinarnost, upošteval posamezna znanja socialne psihologije, antropologije, politologije, sociologije in trasiral svojo teoretično študijo, ki sem jo z empiričnimi podatki in z raziskavo preverjal in nato dograjeval. Želel sem prispevati svoj delež k oblikovanju teoretičnih te-

meljev obrambne in varnostne socializacije človeka v naši socialistični samoupravni družbi, k dograjevanju doktrine SLO in DS in k sociologiji obramboslovja in družbene samozaščite kot porajajoči, povsem novi in mladi znanstveno-raziskovalni disciplini«.

Kakšno hipotezo ste postavili v disertaciji?

»V disertaciji me je spremljala osrednja hipoteza, ki se glasi: Človek – posameznik je objekt in subjekt socializacijskega in obrambnovarnostnega socializacijskega procesa in proces je toliko uspešnejši, kolikor več možnosti ima posameznik za svoje osebno uveljavljanje, soustvarjanje in razvijanje demokratičnega dialoga z družbo, družbenimi okolji, v katere se socializira in obrambnovarnostno inkulturira«.

Na kakšne probleme ste naleteli?

»Med drugim sem se soočil s problemom že uveljavljenih pogledov socializacijskih teorij, ki jih poznamo v politologiji, in novih vsebin, ki se razvijajo v obrambnovarnostni socializaciji posameznika. Tako sem socializacijske teorije – teorijo učenja, teorijo osebnosti in teorijo vloge posameznika nenehno kritično soočal z empiričnimi podatki raziskave. V analizi obrambnovarnostnega socializacijskega delovanja posameznih socializacijskih agensov, (dejavnikov), od družine prek šole do delovnega okolja posameznika, sem ugotavljal nujnost prisotnosti in delovanja socializacijskih teorij na človeka in njegovo odzivanje na delovanje okolij.«

Kaj sta pokazala raziskovanje in analiza?

»Raziskovanje in analiza socializacijskih faz sta pokazala, da socializacijski vpliv in moč posameznih dejavnikov na posameznika nista stalna, enakih vrednosti in da na petstopenjski lestvici variira od najvišje do najnižje stopnje v življenju posameznika. Posebej pomembno je spoznanje, da socializacijska in obrambnovarnostna inkulturacijska moč posameznih socializacijskih dejavnikov nenehno niha.«

Ali ste naleteli na kakšne posebne probleme?

»V razpravi o delovanju družbenih socializacijskih dejavnikov (posebej še v sekundarni in trajni socializaciji posameznika) sem imel hude probleme in težave z normativnim idealizmom in političnim aktivizmom. Nenehno sem teoretično razpravljanje povezoval s kritičnim presojanjem naše družbe in aplikativno povezoval teorijo in družbeno prakso na področju obrambne in varnostne socializacije posameznika. Na problem sem moral opozoriti in ob tem poudarjam, da s takšnim pristopom k razpravi zdaleč nisem želel podcenjevati teoretične, znanstvene plasti dialoga in jo celo »nadomestiti« s prakticizmom. Približno 20 let sem namreč aktiven družbenopolitični in pedagoški delavec, anagažiran prav na področju SLO in DS in ob tem me spremlja tudi kanček poklicne deformiranosti. Moram tudi opozoriti, da je zgodovinski razvoj jugoslovanskih narodov in družbenih okolij tako raznolik, da znanstvena razprava o obči in obrambnovarnostni socializaciji mora upoštevati

specifičnosti razvoja in razvitosti medsebojnih odnosov med posameznikom in družbenimi okolji«.

Kakšne so sklepne ugotovitve vaše disertacije?

»Mislim, da je za oblikovanje obrambne in varnostne kulture posameznika in družbe temelj kontinuiteta obrambnovarnostne socializacije in inkulturacije posameznika v najrazličnejših družbenih okoljih. Delovanje posameznih socializacijskih dejavnikov v socializacijskem procesu na posameznika je v stalnem nihanju in se izraža z različno socializacijsko intenzivnostjo. Ugotovil sem tudi, da je posameznik aktivni dejavnik v socializacijskem procesu in od stopnje njegove angažiranosti v obrambnovarnostnem socializacijskem procesu je neposredno soodvisna stopnja njegove obrambnovarnostne osveščenosti in razvitosti obrambne in varnostne kulture. Tudi od stopnje razvitosti obrambne in varnostne kulture posameznika je soodvisna stopnja razvitosti obrambne in varnostne kulture družbenih okolij in družbe v celoti. Z disertacijo sem dokazal in potrdil temelje postavljene generalne hipoteze. Hkrati pa se zavedam, da mi še ni uspelo odgovoriti na številna vprašanja, ki izhajajo iz obravnavane socializacijske in obrambnovarnostne in inkulturacijske teorije«.

Ob koncu povzemamo nekaj misli, ki jih je o doktorski nalogi Stanka Kodrina zapi-

sal v svojem poročilu njegov mentor dr. Stane Južnič.

Med drugim je zapisal, da gre doktorsko disertacijo šteti za pionirski korak na področju obramboslovja. Skozi to disertacijo je avtor močno izpopolnil tista strokovna znanja in spoznanja, ki morajo biti vgrajena tudi v pouk obramboslovja na visokošolski ravni. Še zlasti pa je v disertaciji poudarjeno stališče, da je posameznik temeljni dejavnik v doktrini naše obrambe. Prav zato je po mnenju dr. Južniča treba nameniti kar se da veliko pozornosti možnim stičiščem velikega števila disciplin, ki se s človekom ukvarjajo, okoli omenjene doktrine. Tako je dr. Stanko Kodrin široko zastavil svojo doktorsko disertacijo in vanjo uvedel pomembne diapazone iz antropologije, psihologije in iz politologije. Hkrati pa je izhajal iz empirično zbrane gradiva, ki bi natančneje opredelil razmik med normativnim idealizmom in dejanskim stanjem na področju obrambnih priprav. Iz te združitve teorije, ki je multidisciplinarno zasnovana, in prakse, ki je razvidna skozi obilno gradivo njegovih raziskav, izhajata pomen in kvaliteta Kodrinove doktorske disertacije – je v svojem poročilu zapisal dr. Stane Južnič, ki je s svojimi vsestransko kritičnimi pripombami in velikim angažiranjem prispeval pomemben delež pri nastajanju te doktorske disertacije.

Marjan Kos

Iz dela ZRVS v Novem mestu

Letna programska konferenca ZRVS v Novem mestu je bila uspešna, saj so na njej razčistili precej problematičnih in nejasnih zadev.

V kritični razpravi so delegati in gostje poudarjali, da morajo imeti krajevne konference ZRVS več besede pri izbiri kandidatov za šole rezervnih oficirjev in tečaje za komandirje oddelkov. Tako bodo same skrbjele za svoj podmladek in dober starešinski kader. Izbira mladince, ki se je že večkrat izkazal na različnih akcijah, ZRVS hkrati zagotavlja, da bo tudi kasneje redno sodeloval tudi pri delu svoje organizacije.

Menili so tudi, da so sredstva, ki jih dobi organizacija za svoje delovanje, prepičla in da je treba poiskati dodatna. Zaradi pomanjkanja sredstev so morali v Novem mestu opustiti nekatere akcije med mladimi, kar se v prihodnje ne sme več dogajati. Od pristojnih bodo zahtevali potrebna finančna sredstva za širšo družbeno dejavnost, sicer bo OK ZRVS prisiljena obdržati samo program usposabljanja

za svoje člane, kar pa verjetno ni v širšem družbenem interesu.

Čeprav je do volitev v organe, ki bodo prihodnje leto, še nekaj časa, so razpravljavci poudarili, da ga je treba izkoristiti zelo smotno. V organizacijah morajo opraviti kandidacijske postopke in kandidate podrobno seznaniti z njihovimi nalogami. Poudarili so tudi, da nihče ne sme biti izvoljen v organe ZRVS, če ni predhodno kandidiran. Skupno z občinsko SZDL pa se morajo dogovoriti, da kandidat, ki je predviden za delo v ZRVS, nima drugih funkcij, razen tistih, ki jih opravlja kot delegat ZRVS.

Več krajevnih skupnosti v novomeški občini še ne praznuje svojega krajevnega praznika. Mednje je do nedavna sodila tudi KS Ločna-Mačkovec. Na pobudo KK ZRVS so se odločili, da ga bodo praznovali v spomin na partizanski napad na italijansko motorizirano kolono.

Pred nedavnim so skupaj z vojaki iz vojašnice Milan Majcen iz Novega mesta po-

nazorili ta napad. Kljub slabemu vremenu se je akcije udeležilo veliko domačinov in njihovih gostov. Ob prvem praznovanju krajevnega praznika je krajevna konferenca SZDL pripravila še vrsto drugih prireditev.

Krajevna konferenca ZRVS Uršna sela, ki je tudi sicer zelo delavna, je v teh vročih poletnih dneh pripravila zanimivo tekmovanje za svoje kraje. Po lepih terenih so trasirali pohodno pot in v Travnem dolu pripravili tovariško srečanje. Mladinci in drugi pohodniki pa so si lahko ogledali tudi razstavo zdravilnih zelišč in poslušali zanimivo predavanje s tega področja. Razveseljivo je, da mladi precej dobro poznajo zdravilna zelišča, bolj malo pa vedo o njihovem sušenju in shranjevanju. Udeležba in zanimanje krajanov za zdravilna zelišča sta bila tolikšna, da bo občinska konferenca ZRVS predlagala tudi drugim krajevnim organizacijam naj pripravijo podobno akcijo.

Branko Djukić

Mladi med pohodom (Fotografija: Srečo Petric)

Še okrepiti delo

Občinska konferenca ZRVS Postojna je v letu 1984/85 opravila pomembno delo pri usposabljanju svojih članov. Naj omenimo, da so uspešno izpeljali obvezni program usposabljanja, še zlasti pa so se potrudili pri pripravi štirih predavanj, za katere so zagotovili dobre predavatelje.

Ob obveznem programu so v minulem obdobju poskušali pomagati članom, da so čim bolj opravili praktično in teoretično preverjanje znanja. Tako so jim pred vsakim preverjanjem poslali predvideno gradivo, po katerem so se ti lahko dobro pripravili. Spoznali so, da je to dobra rešitev, temu ustrezni pa so bili tudi rezultati taktično-orientacijskega pohoda. Na šestih kontrolnih točkah so rezervni starešine reševali teoretične in praktične naloge, ob koncu pa tudi streljali z vojaško pištolo. Tako pri tem pohodu kot pri številnih drugih dejavnostih je bila občinska organizacija ZRVS deležna vsestranske pomoči pripadnikov naše armade.

Postojnska organizacija ZRVS pa ni nobena izjema glede težav, ki ovirajo uspešno delo. Že lep čas se ubadajo s problemom usposabljanja. Nekaj vzrokov za takšno stanje je povsem objektivnih. V mislih imamo precejšnjo zaposlenost članov, vendar je čutiti tudi neresen odnos do teh obveznosti.

V Postojni vidijo rešitev ali vsaj omilitev teh problemov v krepitvi dela krajevnih konferenc ZRVS, v tesnejših stikih med občinsko in krajevnimi organizacijami ZRVS in v še bolj pestrem načinu dela. Nekateri primeri, denimo v krajevnih organizacijah ZRVS v Pivki in Hruševju, namreč dokazujejo, da je ob primerni zavzetosti možno zelo uspešno in učinkovito delovanje tudi krajevnih organizacij. Ob uresničevanju rednega programa usposabljanja bodo v to skušali usmeriti svoja prizadevanja v prihodnjem izobraževalnem obdobju.

Branko Dobranič

POLZELA
NOGAVICE

POLZELA
TOVARNA NOGAVIC/POLZELA

**ZAŠČITNI ZNAK LASTOVKE
JE ZAGOTOVILO KVALITETE**

Odkritje spominskih obeležij na partizanskem Smolniku in Lobnici

Majhni po številu – veliki po dejanjih v NOB

Krajani Smolnika in Lobnice so bogatejši za dva partizanska pomnika. Prvega so odkrili na Smolniku v gozdu blizu Maratove domačije, kjer je leta 1941/42 zimovala Ruška četa. V letih 1944 in 1945 je bil tu sedež aktivistov OF in občasno sedež OF in KPS za okraj Maribor – desni breg.

To obeležje je posvečeno vsem organizatorjem OF, borcem in žrtvam fašističnega nasilja. V tem majhnem kraju, ki pa je v zgodovini NOB zapisan z velikimi črkami, je darovalo svoja življenja kar 49 krajanov.

Lep nedeljski dopoldan je na Smolnik privabil veliko število domačinov, borcev, aktivistov in njihovih svojcev.

Slavnostna govornica Milena Gašparič, ki se je med prvimi pridružila Ruški četi, je orisala pot narodnoosvobodilnega gibanja na tem območju in delež NOB tukajšnjega prebivalstva.

»Tudi krajani Ruš, Smolnika in Lobnice so po zavednosti, organiziranem odporu in številnih padlih v zgodovini obeleženi na častnem mestu. Ruško območje je v letu 1941 odigralo pomembno vlogo. Bilo je temeljna opora prvim pohorskim partizanom.

Leto 1942 je bilo izredno težko. V tem času aretacij in v zelo hudi zimi je bila Se-

rnčeva domačija ena redkih, ki si je upala sprejeti pod svojo streho borce Ruške čete. Zato se s tem pomnikom, ki ga danes odkrivamo, skromno oddolžujemo tudi spominu na to domači-

Obeležje AKTIVISTOM OF NA SMOLNIKU. Inž. Vlado Marčinko, predsednik okrožnega odbora aktivistov OF Mariborskega okrožja, predaja obeležje Gasilskemu društvu Smolnik

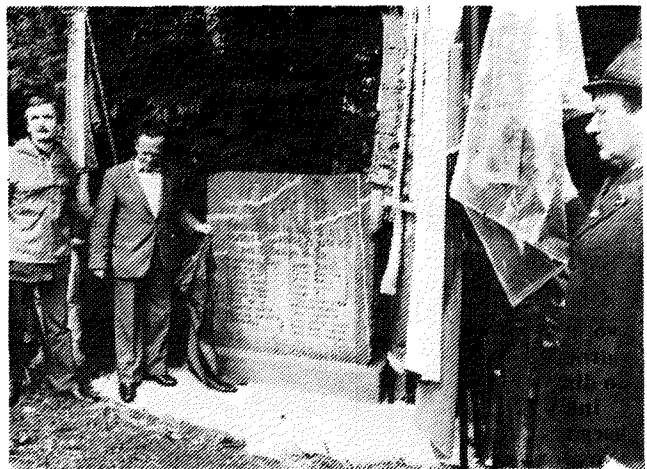
jo, »je med drugim v svojem govoru povedala Milena Gašparič. Pokroviteljstvo nad obeležjem je prevzelo gasilsko društvo, v trajno varstvo pa jim ga je predal Vlado Marčinko, predsednik okrožnega odbora aktivistov OF okrožja Maribor, ki je v svojem nagovoru dejal: »Kako globoko so pognale korenine, zasejane takrat v težkem štiriletnem boju, vidimo iz tega, da je misel za postavitev današnjega obeležja

vzniknila ne le med nekdanjimi borci in aktivisti, temveč tudi med današnjimi prebivalci Smolnika. To pomeni, da ta novi rod sprejema svetle tradicije NOB kot svoje, da postaja njih resnični dedič. Obeležje je v imenu društva prevzel njegov predsednik Anton Šafer. Ko sprejemamo to obeležje v trajno varstvo, obljubljamo, da ne »bo nikoli samevalo.«

»TA VAS MED PRVIMI JE VSTALA ZOPER OSVAJALCA, SKOZ KRI IN OGENJ ŠLA IN NI POZNALA IZDAJALCA,« je vklesano v granitno skalo spomenika majhne, a junaške vasice.

»Ne poznam kraja naše domovine, ki bi imel tako bogato zgodovino upora. O tem pričajo spominska obeležja v partizanski Lobnici,« je dejal Filip Lesnik, predsednik ZZZB Ruše v pozdravnem govoru na Apnici. »Kot dolga, nepretrgana veriga so nanizani dogodki drug ob drugem. Začne se pri spomeniku in grobnici v Rušah in nadaljuje s krožno kurirsko potjo Ruške čete, mimo ruškega letnega odra do obeležij pri Šarhu, Zampu, Mihlu, Grizoldu do Bezovca, kjer je taborila Ruška četa, Sokolskega doma in kurirske postaje TV-12 S. Tu se vzpne do Apnice. ...

Na tem območju je že deset obeležij v spomin na pomembne dogodke iz NOB. V tej vasici je tudi dom narodnega heroja Alfonza Šarha. Ruška četa je imela tu svoj tabor že leta 1942 in je bila v tistem obdobju edina partizanska enota, ki je s svojimi akcijami segala na širše območje Pohorja, Dravske doline, vzhodnega Pohorja, Dravskega polja pa tudi v Maribor. Zavedni

Obeležje PADLIM LOBNIČANOM v Apnici na Lobnici nad Rušami. Predsednik KO ZB NOV Ruše tov. Filip Lesnik predaja obeležje predsedniku OK ZRVS Maribor – Rotovž tov. Janezu Gujtu

Lobničani so jo oskrbovali z živežem in drugim materialom ter jo obveščali o sovražniku, tako da ji Nemci niso nikoli prišli do živega.

Med Lobničani v vseh štirih letih NOB ni bilo izdajalca. Lobnica zaradi svoje lege in bližine Ruš ni dovoljevala dejstevanja večjih operativnih partizanskih enot. Zaradi visoke morale, politične zavesti, organiziranosti, aktivnosti in enotnosti pa je živel tako, kot da je osvobodeno ozemlje. Razvijali so številne partizanske aktivnosti in ilegalno delali, gradili skrivališča za ilegalce, zbirali živež in potreben material. ... Na granitni skali so vklesana imena dvajsetih Lobničanov, ki so padli kot borci NOB, bili pokončani v koncentracijskih taboriščih ali pobiti na pragu svojih domov. Nemci so tri domačije izropali, nekatere družinske člane zverinsko mučili in jih pobili, domove pa

zažgali. Spominsko obeležje so s samoprispevkom finansirali člani krajevnih organizacij Zveze rezervnih vojaških starešin v rotovski občini, ki so obeležje sprejeli tudi v svoje varstvo.

»To je ena uspešnih oblik podružbljanja pridobitev NOB in socialistične revolucije,« je v svojem govoru poudaril Franc Jaki, predsednik občinske organizacije. »Vse te naše množično obiskane proslave so naš odločen odgovor tistim posameznikom pri nas doma in izdajalcem v tujini, ki bi radi razvrednotili našo NOB in socialistično revolucijo. Nikoli ne bomo pozabili padlih in žrtv fašističnega nasilja, ki so lahko dali največ, kar je mogoče dati – svoje življenje za našo svobodo. Zato tudi nikoli ne bomo pozabili zločinov in zločincev. Sprave med žrtvami in krvniki ne more biti.«

Ivan Buček

Karavla P 13

»Vipavsko, Kras po dolgem in počez prepredli ste z nevidnimi potmi, še padli ste ostali trdna vez in zveza časa in ljudi.«

Napis na spominski plošči v Gabrovici

V Gabrovici pri Komnu je bilo ob dnevu vstaje nadvse slovesno, saj so odkrili spominsko obeležje padlim kurirjem releejne kurirske postaje P 13. Na osrednji proslavi, kjer so počastili tudi 45-letnico vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti ter 40-letnico osvoboditve, se je zbralo več kot šeststo kurirjev te postaje, borcev in aktivistov, predstavnikov družbenopolitičnega življenja, pripadnikov V. P. 1266 iz Ajdovščine in predstavnikov sosednjih krajevnih skupnosti.

Slavnostni govornik, prvi komandir karavle P 13 Rudi Kodrič-Branko, je orisal ži-

vljenje in delo te karavle z željo, da bi tudi povojne generacije imele predstavlo o teh pomembnih, toda manj znanih partizanskih enotah.

Poglavitna naloga karavel je bila v najtežjih razmerah vzdrževati zveze od vaškega odbora OF in celic KPJ do glavnega poveljstva in vodstva NOB Slovenije in narobe. Prek teh zvez so šla vsa poročila, navodila, propagandni in drugi dragoceni materiali pa tudi organizatorji in funkcionarji, ki niso smeli priti v roke sovražniku. Delo in odgovornost vsakega kurirja je bila izredno pomembna, saj bi vsaka napaka imela tragične posledice, kajti sovražniku bi prišla v roke zaupna pošta ali celo človek, kar bi pomenilo krvav obračun okupatorja z našim prebivalstvom. Pogoj življenja in dela karavel na Krasu in Vipavskem so bili zaradi gostih fašističnih postojank zelo težki. Karavla P 13, ki je bila ustanovljena

marca 1943, je bila ob razpadu Italije edina oborožena enota na Krasu, zato so vsi dotedanji kadri postali dragocena kodrovska osnova tedaj ustanovljenega prvega kraškega bataljona oziroma brigade Srečka Kosovelca. Kurirji so bili v glavnem domačini in so uspešno opravljali kurirske naloge. Za uspešno delo karavle gre zaslugi tudi ljudem v zaledju, ki so skrbeli za hrano in obleko ter s tem nenehno izpostavljali svoja lastna življenja. Od novembra 1942 do konca vojne se je na postaji P 13 zvrstilo kar 57 kurirjev, med katerimi je bilo sedem komandirjev, trije namestniki in trije politdelegati. Med opravljanjem službene dolžnosti je padlo šest kurirjev (Jožef in Oskar Špacapan, Jožef Podgajšek, Stanislav Ravbar, Slavko Mitić in Jožef Jelen – in prav njim so v nedeljo pred dnevom vstaje odkrili spominsko ploščo. Odkril jo je namestnik komandanta karavle P 13 Alojz Banelj-Žarko. Delegacija kurirjev in predstavnikov KS Komen je pred obeležje položila

la venec. Borci brigade VDV za južno Primorsko in skupštine komenske krajevnih skupnosti so izročili spominsko obeležje v varstvo mladini iz Gabrovce in Coljave.

Za vsestransko požrtvovalno pomoč in sodelovanje v NOB so zaslužnim krajanom KS Komen, Stanjel, Pliskovica, Brje, Branik in Dutovlje izročili kurirsko značko Zlati znak kurirjev releejnih postaj Slovenije. Zlati znak kurirjev je dobil tudi pisatelj in pesnik Ciril Zlobec iz Ponikev, in sicer za napisano posvetilo na številnih kurirskih postajah na Primorskem ter za sodelovanje pri ohranjanju zgodovine NOB.

Po proslavi je sledil miting, ki so ga domačini pripravili skupaj z vojniki iz Ajdovščine in Vipave. Nato so se borci in aktivisti zbrali na tovariškem srečanju. Ta dan je delovala tudi enodnevna partizanska pošta s spominskim priložnostnim žigom in pisemskimi ovojnici s kratko zgodovino karavle P 13.

Olga Knez-Stojković

»Največ, kar je mogoče dati«

Dan vstaje je lovska družina Golavabuka pri Slovenjem Gradcu organizirala proslavo ob spomeniku na Zakerski seči. V varstvu ga imajo lovci in zanj lepo skrbijo. Tokrat so se zbrali lovci, borci in krajani. Starešina lovske družine Ciril Slemenik je obljubil, da bodo takšne proslave še večkrat organizirali. Ferdo Fišer-Mojka, ki je opisal potek bojev med NOB v bližnji in daljni okolici, se je spomnil sedmih padlih partizanov, pokopanih na tem mestu, in poudaril, da so dali največ, kar človek lahko da: življenje za domovino. Predsednik komisije za varstvo spomenikov NOB pri občinski kulturni skupnosti se je lovcem zahvalil za skrb za spomenik in jim podaril knjigo Spomeniki in znamenja NOB v občini Slovenj Gradec.

Tovariško srečanje se je nadaljevalo pri lovski koči.

Stanko Hovnik

V Dolskem so proslavljali

Krajani Dolskega pri Ljubljani in sosednjih krajevnih skupnosti so minuli teden praznovali svoj krajevni praznik v spomin na 27. julij 1941, ko se je sedem domačinov Dolskega odzvalo pozivu in šlo v borčevske vrste, od njih jih danes živi še šesterica. Praznovanje, ki je združeno s proslavljanjem obletnice vstaje slovenskega ljudstva, 40-letnice osvoboditve in 30-letnice ustanovitve Gasilskega društva Vinje, je bilo minulo nedeljo v Vinjah pri Dolskem. Slovesnosti so se udeležili predstavniki družbenopolitične-

ga in kulturnega življenja mesta Ljubljane, občine Moste-Polje, sosednjih krajevnih skupnosti in organizacij združenja dela.

Zbranim je spregovoril predsednik KO ZB NOV Dolsko Peter Zupancič. Ob tej priložnosti so najzaslužnejšim krajanom in organizacijam, podelili priznanja OF in krajevna priznanja, v dopoldanskih urah pa pripravili tudi pohod na Oklo. Letošnji praznik krajevnih skupnosti Dolsko je bil že tretji po vrsti.

Jože Čurin

Jurišniki tridesete v Volčjem gradu

Dan vstaje slovenskega naroda in dogodek pred 40 leti so počastili tudi na Krasu.

Borci jurišnega bataljona 30. divizije 9. Korpusa NOVJ, enote, ki si je kot prva enota JA izborila pot v Trst, so se v nedeljo, 21. julija dopoldne zbrali na že tradicionalnem srečanju v Volčjem gradu pri Komnu na Krasu. Skupaj s krajanmi so se razvrstili pred domačijo Zofije Kosmina, kjer je vzidana plošča, ki prča, da so od tod 28. aprila 1945 jurišniki tridesete odkorakali v boj za osvoboditev Trsta ter izbojevali svobodo skupaj z drugimi enotami JA. Zbranim je spregovoril nekdanji komisar 3. čete jurišne brigade Franc Habjan in med drugim poudaril, da se morajo borci in drugi udeleženci NOB povsod v vsakdanjih stikih zavzemati za rast in razvoj naše samoupravne socialistične skupnosti in z javno besedo odločno nastopati proti vsem, ki jo rušijo.

Nato so mladinke pripravile recital partizanskih pesmi, ki pa jih žal ni spremljala najbolj ustrezna glasba z magnetofonskega traku ali plošč (plesna kan-kan ipd). Značilno za srečanje jurišnikov 30. divizije pa je predvsem to, da so tudi tokrat prišli v Volčji grad na svoje stroške in tisto, kar so pojedli in popili, tudi sami plačali. Naj omenimo, da so tudi za spomenik padlim soborcem na Slejkah pod Čavnom in spominsko ploščo v Volčjem gradu prispevali udarniško delo in dali prostovoljne prispevke.

Stane Škrabar

Ob občinskem prazniku Radelj ob Dravi – v Ribnici na Pohorju

DVOJE OBLETNIC

11. avgusta 1941

Napad I. pohorske čete

Inž. Franjo Sgerm je nadrobno in po vseh pravilih študijozne raziskave opisal dogodke v zvezi s prvim partizanskim napadom na Ribnico na Pohorju. Njegov sestavek bomo zaradi obsežnosti objavili v dveh zaporednih nadaljevanjih. Avtor je med drugim uporabljal vire, na katere se v tekstu sklicuje (s številkami v oklepajih), zato jih uvodoma tudi navajamo: 1. France Filipič »Prvi pohorski partizani«, Založba Obzorja, 1965, 2. Martin Greif »Spomini na partizansko leta« (Arhiv Instituta za zgodovino delavskega gibanja), 3. Marjan Kos »Borci danes« – pogovor z Ivom Skerlovnikom (TV-15, 1971), 4. Drago Miklavc »Napad na Ribnico na Pohorju« (TV-15, 1971), 5. Drago Miklavc »O prvi pohorski četi« (TV-15, 1984), 6. Leopold Petrun – pogovor, 1984, 7. Malka Sgerm – pismo piscu 30. 4. 1941, 8. dr. M. Ževart »Narodnoosvobodilni boj v Saleški dolini«, 1977, 9. duplikati matrik evangelijskih občin v Sloveniji (DAS, Ljubljana).

Uredništvo

Blizu se 44. obletnica partizanskega napada na Ribnico na Pohorju, gorsko vas na 715 m. n. v., ki je bila naseljena okoli leta 1000 in v listinah pravic imenovana »Reyvinich« leta 1266. Ta napad je bil že večkrat fragmentarno opisan v spominih, knjigah in raznih člankih v TV-15, toda vedno brez skice. Noben pisec tudi ni segel po ribniški mrliški knjigi in napad poskušal spraviti v okvir teh podatkov. Prav tako niso bili opisani in objavljeni vtisi in doživljaji domačinov ob napadu in po njem, niti bolj ali manj pomembne podrobnosti o nastanku in razvoju čete, samem napadu in njihovih posledicah.

Na podlagi razpoložljivih pisnih virov, novih podatkov in izjav, za katere menim, da še niso niti vsi niti popolni, sem skušal ta napad kronološko v celoti obnoviti.

Ustanovitev in razvoj 1. pohorske čete

Prizadevanje PK KPS in PO OF za severovzhodno Slovenijo in mariborskega okrožnega komiteja KPS, posebno še Slavka Šlandra in Milana Zidanška-Vencija in drugih, ter članov mariborskega Vojnerevolucionarnega komiteja, med katerimi so bili Boris Čizmek-Bor, Martin Greif-Rudi in Vilko Šlander-Grom, je vodilo k osnovanju prve partizanske enote na Pohorju.

30. junija 1941 so kot izletniki odšli iz Maribora Miloš Zidanšek, Vilko Šlander, Slava Klavara in drugi h kmetu Jakobu Urbanču v Lehen. Z njim so se sestali v njegovi lovski koči pod Fokovim koglom (1182 m) oziroma Vrelenom in se pogovorili o ustanovitvi čete, prehrani, obveščevalni dejavnosti, javki, konspiraciji in drugih zadevah (5).

Leopold Petrun iz Josipdola (6) je konec junija ali v začetku julija prek Mihe Reka dobil sporočilo, naj se javi pri Urbanču. V njegovi lovski koči so bili Vera in Vili Šlander še dva neznana moška. Med pogovorom so podarjali, da se bodo uprli okupatorju ne glede na to, ali bodo ostali živi ali umrli, sicer pa jih bodo Nemci tako vse postrelili. Petruna so določili za referenta za prehrano in takoj izbrali najzanesljivejše kmete v Lehnu: Urbanca, Kopa, Vetuška, Pabjana in druge. Tja lahko Petrun zahaja po hrano, kar je bilo razumljivo zaradi največje potrebne konspiracije o prisotnosti upornikov v Lehnu.

Ustanovitelji čete bi lahko že naslednji dan doživeli hud udarec, kajti že 1. julija sta M. K. in A. O. izvolila, da se v Urbančevi lovski koči združujejo neznani, tuji ljudje in o tem obvestila orožnike v Ribnici. Tam je služil kot pomožni orožnik bivši jug. orožnik Podlessek, s katerim je bila povezana obveščevalka Viktorija Miklavc, babica, stanujoča v zgradbi, kjer je bil sedež žandarmerije. Podlessek je takoj stopil k Viktoriji Miklavc in ji povedal, da so partizani v Urbančevi lovski koči izdani. Viktorija je

takoj poslala Josipa Ozvalda v Josipdol k L. Petrunu z nalogo, da o tem obvestijo partizane. Petrun je takoj poslal sestro Roziko k Urbanču in še pravočasno obvestil stanovce v koči o preteči nevarnosti, da so se lahko pravočasno umaknili. Ta štafetna kurirska pošta je le za dobro uro prehitela orožnike, sicer bi lahko vsi padli v roke žandarmerije. Urbančeva družina pa bi bila zanesljivo izgnana v kako uničevalno taborišče. Orožniki so na dom aretirali Jakoba Urbanca in ga gnali k lovski koči, ki so jo sicer našli prazno, le ostanki žerjavice v štedilniku, ki so jih v naglici pozabili odstraniti, so dokazovali, da so v njej še pred kratkim prebivali ljudje. Orožniki so to imeli za dokaz Urbančevega sodelovanja z »banditi«, vendar je Urbanec odločno zanimal, da bi kakorkoli vedel za tuje ljudi, ki so se brez njegove vednosti naselili v lovsko kočjo. Orožniki so ga do krvi pretepli in zvezanega prignali v Josipdol, ga tam slekli in sezuli. Njegove rjave škornje je pozneje nosil komandir Pildner. Urbanca so nato orožniki gonili po Pohorju, ga soočali z ljudmi, če bi ga poznali. Ker mu niso mogli dokazati neposrednega sodelovanja z »banditi«, so ga pozneje spustili. Nemci so nato prečesali Pohorje od Ruš in Smolnika vse do Ribnice, ne da bi odkrili partizane.

Kamnolomi v Josipdolu so začeli ponovno obratovati 4. julija 1941, potem ko je okupator ustanovil novo podjetje Südsteirische Granitwerke s sedežem v Mariboru. Orožniki so kar na delovnem mestu v kamnolomu aretirali Miho Krevha in še pet drugih delavcev in jih odgnali kar v cokolah. Zadnjih pet se je sicer vrnilo domov, Krevha pa ni bilo več nazaj in ne vemo, kje, kako in kdaj je končal (6).

Taborišče 1. pohorske čete so izbrali v strmem gozdnem predelu Reber na Smolniku nad Rušami, na desni obali Lobnice, kake pol ure hoda po riži navzdol od slapa oziroma pragozda Šumik (2).

Sedmega julija 1941 (5) je skojevec Drago Varga iz Maribora prek Ruš pripeljal v taborišče prve štiri Maribor-

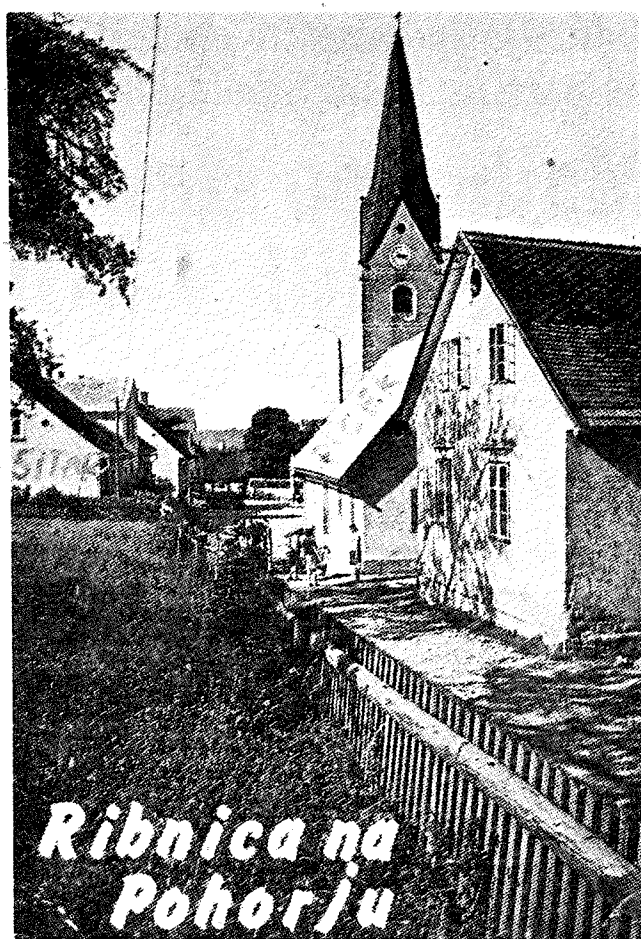
čane, ki so kot prvi aktivni borci pomenili zametek 1. pohorske čete. To so bili Boris Čizmek-Bor, Vlado Robič-Porga, Gustav Svenšek in njegova žena Frida. To dejanje je bilo uresničitev sklepov CK KPS in glavnega poveljstva partizanskih enot Slovenije v Ljubljani, da je treba od priprav preiti na oboroženo vstajo.

V drugi polovici julija je iz Maribora prišel Martin Greif (2). Taborišče je našel pod previsom velike skale z nekaj šotori, postlanih z listjem. Politični komisar je bil Vilko Šlander, komandir pa Avgust Svenšek. Oborožitev je bila slaba; dve lovski in pet vojaških pušk, nekaj pištol in ročnih bomb. Od prisotnih je poznal 12 oseb,

ostalih ne. Patrole so vsakodnevno hodile po hrano v Ruše, dokler orožniki niso odkrili organizacije in zaprli več ljudi, nato je dotok hrane iz Ruš presahnil. Uspešno preskrbovalno akcijo je četa opravila pri Osetu na Pečkah nad Bistrico, kjer so dobili večje količine hrane, nekaj kokoši in eno lovsko puško, hišo pa zažgali. Druga večja akcija je bila načrtovana v dveh smereh, tako da je skupino desetih mož vodil Greif k Hutterjevi vili pri pri Senjorjevem domu, od koder so se vrnili praznih rok, zato jih je Šlander ježno sprejel in proglasil za zajce. Drugo skupino petih mož je vodil v Hoče komandir Svenšek. Njega z enim tovarišem so na nekem seniku ujeli orožniki, kot je po povratku poročal Drago Flis-Pangalos z dvema tovarišema. Na sestanku čete so sprejeli sklep, naj Martin Greif prevzame komando čete in sklenili zapustiti taborišče Reber, saj niso vedeli, kako se bo držal ujeti komandir. Novo taborišče so si uredili v bližini Rogle, potem ko jim ni uspelo dvigniti nekaj zakopanih stvari v bližini Ruške koče.

Priprave za napad na Ribnico

Že v taborišču Reber sta Greif in Šlander s četo razpravljala o možnosti napada na orožniško postajo v Ribnici na Pohorju z namenom, da jo uničijo in tako pridejo do potrebnega orožja in streliva. S petjem in izivanjem naj bi iz stavbe zvalili orožnike in zbežali. Medtem ko bi jim orožniki sledili, bi jih četa napadla in pobila (2). Da bi prišli do stvarnih podatkov o času, kraju in načinu napada, je Šlander poslal v Ribnico patrolo v sestavi Drago Flis-Strela, Rado Gabrovce-Gauč in Vlado Robič-Porga po obveščevalca Iva Skerlovnika, bivšega kamnoseka, domačina, da bi zbral potrebne podatke za akcijo. Pri Mejaču, kakih 400 m pod vasjo, sta se pogovora udeležila Ivo Skerlovnik in Edi Grubelnik. O možnosti napada na orožnike so razpravljali v gostilni Krivc pri večerji, kjer so odložili orožje (4). Ob vrnitvi je patrola s

Skerlovnikom prenočila pri Juriju Terzanju, kamnoseku, stanujočem nad zgornjim (Kopovim) kamnolomom in naslednji dan prispela v taborišče Reber. Po prijaznem in tovariškem sprejemu mu je Šlander razložil namen poizva: tovariši iz Maribora in Ruš namreč pričakujejo, da bo šla 1. pohorska četa v razne akcije. Zato je menil, da bi morali pripraviti napad na orožniško postojanko v Ribnici na Pohorju, da bi hkrati prišli do prepotrebne orožja in streliva. Naročil je, naj načrtujejo prekinitev telefonske zveze, da orožniki ne bi mogli poklicati na pomoč. Kot domačin in in poznavalec krajevnih razmer je dobil nalogo, da se vrne v Ribnico in skupaj z ostalimi člani KP ugotovi, kdaj in kako bi lahko najbolj uspešno napadli orožniško postojanko.

Po vrnitvi v Ribnico se je s Hinkom Uranom (3) lotil zaprte mu naloge. Pretehtala sta razne kraje, čas in način napada in sklenila, da bi orožnike presenetili pri večerji v gostilni Krivc in jim tam pobrali orožje. Jože Mačič, kovač, stanujoč pri Mlinih pod Lopertom, je bil določen, da pred napadom poruži telefonske žice v Lipuževem gozdu, kakih 850 m niže od cesti do njegovega stanovanja. Vodstvo je skupaj s četo sprejelo Skerlovnikov načrt napada in določilo, da bodo napadli v ponedeljek, 11. avgusta v večernih urah, telefonske žice pa naj bi bile prerezane ob sedmih zvečer.

Skerlovnik je četo pripeljal že 10. avgusta okoli 10. ure zvečer k Juriju Terzanju. Tam so jih že čakale štiri lovške puške, ki so jih dali kmetje Junker, Črepič in Lesjak z Janževega vrha in Breznik iz Orlice, le hrane, ki bi jo morala preskrbeti organizacija v Ribnici, ni bilo. Terzan je lačnim borcem dal zadnji kruh in vsakemu štiri kuhane krompirje (4). Tam so prenočili in ves naslednji dan počivali. Hrano za ta dan je moral preskrbeti Skerlovnik sam. Od matere pri Cojzerju v Hudem kotu je dobil tri hlebce kruha in dva litra mleka, mesar Ludvik Pur iz Ribnice mu je preskrbel približno sedem kilogramov klobas, kar je zadostovalo za prvo silo (3).

Napad na Ribnico na Pohorju

1. pohorsko četo sta v napad vodila Vili Šlander-

Grom kot politkomisar in Martin Greif-Rudi kot komandir čete.

Greif (2) navaja, da je bil že takrat komandir čete Miha Pintar-Toledo, kar pa ni točno. Ževart (8) je ugotovil, da se je Pintar pojavil v Šostanju 15. avgusta, na Pohorje je odšel 15. ali 16. septembra, kjer je prevzel komando čete, Greif pa je postal vodnik voda.

Proti večeru je Terzan vodil četo mimo kmeta Gosaka in njegove žage po gozdu nad vasjo. Od tam je Šlander poslal Skerlovnika v izvidnico v gostilno Krivc, da bi ugotovil, ali so orožniki že prišli na večerjo. Tam je našel natakario Kristino Robnik in jo vprašal, kje pa je danes Pildner? Odgovorila mu je: »Kaj pa hočeš od nje-ga?« Kar tako sprašujem, ko pa ga v tem času vedno vidim tukaj na večerji. Spil je naročeno pijačo in odšel v gozd poročat četi, kaj je zvedel.

Skoraj ob istem času se je Mačič s košem na hrbtu z ženo odpravil od doma. Šla sta po cesti mimo Mlinarja, Lipuža in Lipužve kočje proti Lipuževemu gozdu. Že pri koči sta videla sedeti pred hišo Karničnike (družina se je po vojni preselila v Avstrijo), niže na polju pa je Franc Jelenko (ustrelili so ga partizani leta 1944) kosil travo za krave. Bil je majhen na Lipuževem, od koder so Nemci lastnika, župana Janka Zabovnika izgnali v Srbijo. Mačiču je postalo jasno, da sprejete naloge ne bo mogel opraviti, ne da bi ga ti ljudje naslednji dan prijavili orožnikom kot osumljenca. Ni jima ostalo drugega, kot da bi se vrnila domov. Ker se je bližala dogovorjena ura, se je Mačič v naglici, zaradi časovne stiske, odločil in prerezal žice nad svojim stanovanjem ob cesti. S tem dejanjem je sicer uspešno opravil nalogo, vendar je hkrati osumil samega sebe. Kdo je napravil napako, ali tisti, ki (so) ga je zadožil(i) za to dejanje in ga ni(so) dovolj poučil(i) o nujno potrebni konspiraciji in mu določil(i) skrito pot ob potoku v gozdu do cilja, ali pa se je sam odločil za lažjo pot po cesti, kjer so ga nepredvidene okoliščine spravile v časovno stisko, kar je imelo pozneje zanj tragične posledice.

Franjo Sgerm
(se bo nadaljevalo)

22. avgusta 1944

Začasna osvoboditev

Na podlagi podatkov, ki jih je zbrala naša obveščevalna služba in terenski aktivisti OF, je štab 14. udarne divizije izdal povelje, naj v noči z 22. na 23. avgust 1944 Tomšičeva brigada napade Ribnico na Pohorju, brigada Ljuba Šercerja pa sovražno postojanko v Lovrencu na Pohorju. Tomšičeva brigada je napadla iz smeri Rogle, Šercerjeva pa iz Peska. Obe sta izpolnili svoje naloge. Napad na sovražno postojanko v Ribnici na Pohorju sta izvedla I. in II. bataljon Tomšičeve brigade. Napad se je začel ob 23. uri. Sovražnik se je iz bunkerjev, ki so obkrožili vso Ribnico, silovito upiral. Po enournem boju so ga iz bunkerjev pregnali in ujeli, sledil je napad na šolo in orožniško postajo. Orožniško postajo so dvakrat minirali, tako da je začela goreti stavba in se je sesula v ruševino. V sami stavbi sta padla dva minerja in komandir 1. čete II. bataljona – Miklavž. Sovražnik je imel v tem boju 26 mrtvih, ujetih je bilo 44.

I. proleterska udarna brigada »Tone Tomšič« je imela osem padlih.

To so bili:

– Jože ZABUKOVEC, komandir 1. čete II. bat. roj. 8. 3. 1923 v Hrastju pri Grosuplju, Franc JELEN, roj. 14. 9. 1913 v Česnjici, Ivan MIHELAK, roj. 19. 4. 1926 v Črnoni, Franc NOVAK, roj. 11. 12. 1910 v Dražmirju, Karel ŠVAB, roj. 18. 10. 1918 v Strmcu, Zvonimir ŠUPERINA, roj. 29. 1. 1922 v Trsatu, Martin BRIŠNIK, roj. 12. 10. 1912 v Pesju ter Matija SOVINŠEK, rojen v Novi Štifi pri Gornjem Gradu.

Ob občinskem prazniku na Ribnici na Pohorju bodo padlim borcem Tomšičeve brigade, ki so darovali svoja življenja, odkrili spominsko ploščo, ki bo nas in bodoče rodove spominjala na težko izbojevano svobodo.

Stane POGLAJEN-Uroš

ILIRSKA BISTRICA

Akcija, vredna pozornosti

Število prostovoljnih krvodajalcev se v enoti Bogdana Krtinića iz leta v leto večja. To se je pokazalo tudi ob letošnjem obisku akcije za transfuzijo krvi v ilirskobistriški kasarni Proletarskih brigad. Nobenih posebnih prijav ni bilo treba. Vojaški in starešine so odhajali v ambulanto po verižnem sistemu: medtem ko so bili eni na pregledih, so drugi že dajali kri in tudi tako izpričevali svojo visoko zavest.

Ekipa za transfuzijo krvi je odnesla s seboj 175 litrov dragocene tekočine, ki so jo darovali vojaški in starešine. Najbolj množično (92-odstotno) so se akcije udeležili pripadniki enote Vladimira Božovića.

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA:
PETAR NIKOLIĆ

V enoti Bogdana Krtinića so sredi julija proslavili 41. obletnico ustanovitve oklepno mehaniziranih enot (16. julija 1944 v Bariju). Udeležence proslave je v imenu preživelih borcev prvih oklepnih enot pozdravil Jože Vičič, član domicilnega odbora

RUDNIK PRI KOČEVJU

Razvili gasilski prapor

Prebivalci krajevne skupnosti Rudnik-Salka vas so proslavljali svojega krajevnega praznika združili s praznovanjem dneva borca, dneva rudarjev in 60-letnico delovanja Industrijskega gasilskega društva Rudnik-Itas.

V uvod v to praznovanje je bilo tekmovanje območnih gasilskih društev za memorial pokojnega Matevža Haceta. Sledila je parada gasilskih enot, ko si razvili prapor in odprli nove gasilske prostore.

Ob tej priložnosti so številni udeleženci obudili spomine na dogodke med NOB in povojno graditvijo. Sledil je kulturni nastop, v katerem so sodelovali glasbeniki kočevske Delavske godbe, nonet Rog iz Žel, folklorna skupina Rog in učenci osnovne šole. Slavje je bilo resnični praznik vseh prebivalcev tega kraja.

VIKTOR DRAGOŠ

TIŠINA

Strelci v čast praznika

Strelska družina Koloman Flisar iz Tišine pri Murski Soboti praznuje letos 10-letnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti in dnevu vstaje slovenskega naroda je na strelišču v Krajni pripravila strelsko tekmovanje z malokalibrsko puško.

Sodelovalo je 18 ekip s 70 strelci, v glavnem iz strelskih drušin in organizacij ZRVS. Prvo mesto je osvojila ekipa strelske družine Mura iz Murske Sobote (234 krogov), sledile so ekipe strelskih društev Boris Kidrič, Sebeborci, Gederovci ter Koloman Flisar iz Tišine. Najboljši posamezniki so bili: 1. Štefan Flisar (SD ABC

Pomurka) 86 krogov, 2. Erni Detelbah (SD Gederovci) 83 krogov, 2. Janez Horvat (SD Mura) 82 krogov, 4. Mirko Horvat (SD Mura) 81 krogov in 5. Alojz Flegar (SD K. Flisar) 81 krogov.

Trem prvouvrščenim ekipam so podelili spominske pokale, trem najboljšim posameznikom kolajne, izročili pa so tudi šest praktičnih nagrad, ki jih je prispevala Mura. Tekmovanje je bilo vzorno organizirano.

FILIP MATKO

RADOVLJICA

Občinski praznik

V osrčju Jelovice je bil 5. avgusta 1941 ustanovljen legendarni Cankarjev bataljon, prva večja partizanska enota v Sloveniji. Ta dan so si delovni ljudje in občani izbrali za praznik občine Radovljica.

Kot vsako leto so praznik počastili s številnimi kulturnimi in drugimi prireditvami ter športnimi srečji. Najpomembnejši dogodek je bilo odprtje komunalnega objekta »vodovodni sistem Radovne«. V sindikalnem domu v Kropi se je na slavnostni seji sestala skupščina občine Radovljica, s katero so dali poudarek 90-letnici delovne organizacije Plamen Kropa.

Med prireditvami, ob občinskem prazniku je kulturno društvo Radovljica organiziralo v radovljiški graščini kulturni večer, na katerem so nastopili člani domačega komornega zbora »A. T. Linhart« in zamejski zbor Kočna iz Sveč na Koroškem. Recital so izvedli člani Linhartovega odra. Sočasno so v Sivčevi hiši odprli razstavo petih likovnih umetnikov, ki so konec julija sodelovali na prvi likovni koloniji v okviru Poletne akademije za staro glasbo v Radovljici. V predprazničnih dneh se je zvrstilo tudi več športnih tekmovanj, med njimi državno prvalno prvenstvo za pionirje in pionirke ter kolesarski maraton za vse starostne kategorije rekreativcev.

Na hipodromu pri Lescah je bila že v nedeljo, 28. julija vsakoletna konjeniška dirka, ki jo je pripravil konjeniški klub Triglav Bled.

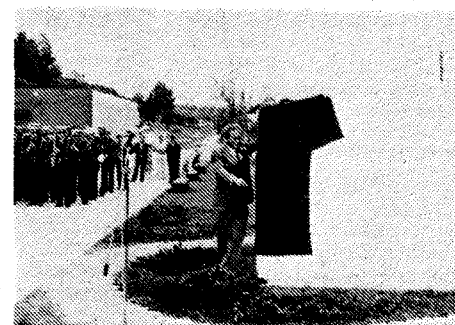
J. R.

ŽALEC

Srečanje borcev in rudarjev

Ob letošnjem občinskem prazniku je bilo več prireditev. Ze sama krajevna skupnost, v kateri je potekalo tokratno praznovanje, je znana po razgibanem predvojnem delavskem gibanju. Tod je bila julija 1941 ustanovljena I. savinjska četa. Vendar občinski praznik ni zgolj spomin na znano akcijo komunistov v noči s 6. na 7. julij. Enaintridesetega, ko so komunisti in skojevci po Savinjski dolini uničili nemške napise, je tudi spomin na leto 1915, ko je bila na tem območju ustanovljena keramična tovarna, ki je skupaj z rudnikom pomenila vse do druge svetovne vojne močno središče delavskega gibanja. Na območju Liboj in Zabukovice so bile med prvimi ustanovljene Svobode.

Med praznovanjem je bila odprta razstava »NOB v Savinjski dolini« in množica obiskovalcev si jo je z zanimanjem ogledala. Pred fotografijo kurirjev s TV postaje S-24 se je ženica iz Liboj spominjala fantov na sliki: bili so kurirji, ki so redno zahajali na njen dom. Bilo je lepo, je dejala, čeprav smo morali prestatati precej strahu.

Dan zatem je bilo srečanje rudarjev in borcev na Brnici nad Libojami. Zbrane je pozdravil upokojeni rudar in predsednik zveze borcev Anton Kotnik, osrednji govornik Ludvik Zupanc-ivo, prvoborec iz rudarske Zabukovice, pa je orisal zgodovinski razvoj kraja, rudnika in keramične tovarne. Spregovoril je o narodnoosvobodilnem gibanju na tem območju in o zdajšnjem trenutku. Poudaril je, da borci, rudarji, keramiki ne bodo dopustili, da bi se izmaličilo tisto, kar so izbojevali med NOB in ustvarili v povojnem času obnove ter graditve. Nekdanja udarnika Franc Žuraj (7-kratni) in Ivan Cestnik (15-kratni udarnik) sta dobila posebni priznanji, hkrati z njima pa še Jože Jegrišnik, najstarejši upokojeni rudar.

FRANC JEŽOVNIK

Škofja Loka

»Gorenjsko vojno področje«

Ob 40-letnici ustanovitve Komande Gorenjskega vojnega področja oziroma zaledne vojaške oblasti 9. korpusa na Gorenjskem je izšla knjižica »Gorenjsko vojno področje«. Predstavlja nam pomembno delo, ki ga je ta vojaška ustanova opravljala v zadnjem letu NOB.

S ciljem, da bi v zaledju okrepili delo vojaške in politične oblasti NOB, je bilo ustanovljenih več komand mest GVP, ki so med najhujšimi boji, ko se je sovražnik še z zadnjimi močmi trudil uničiti našo vojsko in si podrediti uporno ljudstvo, tudi bile boj, pa čeprav v zaledju, saj ni bilo lahko izpolniti odgovornih nalog, ki so jih dobile.

Ob zbiranju, shranjevanju, prevozu hrane, sanitetnega materiala, zdravil, orožja, oblačil, ob mobilizaciji, skrivanju in skrbi za ranjence so se med partizani in prebivalstvom spletle tesne vezi prijateljstva in zaupanja, brez katerih delo nikdar ne bi bilo tako uspešno.

Farji potok, mala vasica, stisnjena v ozko grapo med Davčo in Marinj vrhom pod severno sleme Blegoša, je postala sedež štaba GVP. Vloga in pomen GVP nista ostala skrita sovražniku, ki se je odločil, da ga bo uničil enkrat za vselej. Vendar obveščevalna služba, ki je bila sovražniku prav tako trn v peti, ni lenarila, partizani so bili pripravljeni na napad. Sovražnik je bil močan, premočan. Kljub velikim izgubam, ki jih je utrpela vojska GVP, kljub mučenju ujetih borcev in prebivalcev, kljub požiganju domačij in izseljevanju naših kmetov, sovražniku ni uspelo uničiti jedra.

Po končani ofenzivi se je delo nadaljevalo, spet so oživele partizanske delavnice: čevljarška, krojaško-šiviljska, ključavničarsko-keparška, gradbena, spet so se sklenile dlani partizanov in domačinov, ponovno se je življenje vrnilo v tiskarne in bolnišnice, spet je odmeval otroški živčav v partizanskih šolah.

Naloge, ki jih je komanda GVP dobila v končnih bojih za osvoboditev, so bile neverjetno odgovorne in GVP tudi tokrat ni razočaralo. Njihovo delo se je nadaljevalo tudi po osvoboditvi. Številna spominska obeležja v teh krajih nas bodo spominjala na življenja darovana za svobodo. Ostajajo večni dokaz za požrtvovalnost, pogum, vztrajnost borcev in tamkajšnjih ljudi, dokaz za nesebično ljubezen do domovine, ki še vedno gori v srcih teh preprostih, a neverjetno pogumnih ljudi.

NATAŠA SAVIČ

LIBOJE

V spomin na odločilne dni

Z odkritjem spomenika pred Tovarno kemične industrije v Libojah in slovesno sejo skupščine občine ter družbenopolitičnih organizacij so v Žalcu sklenili večdnevno praznovanje občinskega praznika. Osrednji govornik je bil predsednik Občinske konference SZDL Janez Meglič. Ta pomnik, je poudaril, bodi opomin na velike dni naše revolucije. Spomenik je odkril Anton Jereb (na sliki), predsednik krajevne organizacije zveze borcev Liboj, sicer eden najstarejših in najbolj zaslužnih delavcev tamkajšnje tovarne.

Na slavnostni seji v kulturnem domu, na kateri je o razvoju občine Žalec spregovoril predsednik občinske skupščine Viljem Petek, so podelili letošnja občinska priznanja. V počastitev praznika je bilo tudi več športnih in kulturnih prireditev. Člani ribiške družine Šempeter so praznovali 35-letnico delovanja, čebelarji pa 75 let društvenega dela.

TONE TAVČAR

STRUNJAN

Norveški pevci na obisku

Podružnica jugoslovansko-norveškega društva Portorož je na naši obali organizirala gostovanje moškega pevskega zbora Leirvik Mannskor iz prijateljske Norveške. Ti so brezplačno priredili dva koncerta; 10. julija so skupaj z moškim pevskim zborom Karol Pahor iz Pirana nastopili v slovitom križnem hodniku v Piranu pred polno dvorano poslušalcev, dan kasneje pa so na terasi hotela Svoboda v Strunjanu zapeli gostom in osebju zdravilišča. Predstavili so norveške oziroma skandinavske narodne pesmi in nekaj sodobnih skladb.

V spomin na to srečanje so gostje iz Norveške podarili zdravilišču akvarel z motivom norveške krajine. To je bila še ena manifestacija jugoslovansko-norveškega prijateljstva, skanega v zadnji vojni med našimi interniranci in Norvežani. Podružnica jugoslovansko-norveškega društva načrtuje več gostovanj kulturnih skupin iz te prijateljske dežele. Sodelovanje med občino Piran in komuno Bjugn na Norveškem bo to prijateljstvo še naprej poglobljalo.

LJUBOMIR PETKOVIČ

ŠEMPETER

Končno spomenik Goriški fronti

Več kot petnajstletna želja borcev NOV Šempetra se bo končno uresničila. Po številnih prizadevanjih bodo letos postavili spomenik Goriški fronti in padlim borcem Šempetra, osnutek zanj je pripravil akademski kipar Negovan Nemec iz Bilj. O njem so razpravljali v vseh krajevnih organizacijah. Kot že velikokrat, so se tudi zdaj porajala različna mnenja, češ komu in čemu postavljati spomenik po 40 letih svobode. Toda borci niso bili takega mnenja, začevo so vzeli v svoje roke in odločili: zdaj ali nikoli. Zmagal je razum večine prebivalcev kraja in spomenik v obliki skulpture in kraškega kamna, visok 2,20 m, z elipsastim postavkom, na katerem bodo izreki naših najvišjih predstavnikov o Primorski, bo zagotovo postavljen še letos. Stal bo na zelenici pred zdravstvenim domom. V pripravljalnem odboru je kar 83 krajanov. Kamen je že vplačan, sredstva za obdelavo in pripravo terena prav tako. Prispevke zanj zbira borčevska organizacija med svojimi člani in krajanji. Pripravljalni odbor je prepričan, da ne bo posebnih težav pri zbiranju sredstev. Dolej so se dobro izkazale delovne organizacije KK Vipava, Vozila, Iskra, SGP Gorica in druge. Zagotovili so že 1,6 milijona dinarjev, kar je več kot polovica potrebnih sredstev. Dela je sicer še veliko, vendar so Šempetrci prepričani, da jim bo uspelo.

LEOPOLD KOTAR

TINJE

40 let partizanske sanitete

Ob praznovanju dneva vstaje sta občinski odbor Zveze borcev v Slovenski Bistrici in mladina Tinja priredili sprejem za še živeče ranjence in osebe Zmagovih partizanskih bolnic v sektorju P/2 vzhodnega dela Pohorja. Kot v vojnem času so ranjence in borce toplo sprejeli pohorski kmetje in mladina in taisti šoli na Tinju, kjer smo v viharjem času našli varnost in zavetje. Potomci naših soborcev in naše takratne mladinske-obveščevalke, danes matere, so pripravile kulturni program pod vodstvom Vere Kodelič, prizadevne ravnateljice šole na Tinju. O zgodovini NOB v vzhodnem delu Pohorja, posebej o pomembnosti partizanskih bolnišnic, ki gre v pozabo, je govoril predsednik občinske zveze borcev Milan Ivanuš.

Vsi preživeli ranjenci, osebe in najožji sodelavci Zmagovih partizanskih bolnic so dobili spominski znak.

Po proslavi je bilo prijetno srečanje s krajanji Tinja. Skupaj smo obujali spomine na težko, vendar lepo reševanje ranjencev po pohorskih hudournikih in globačah.

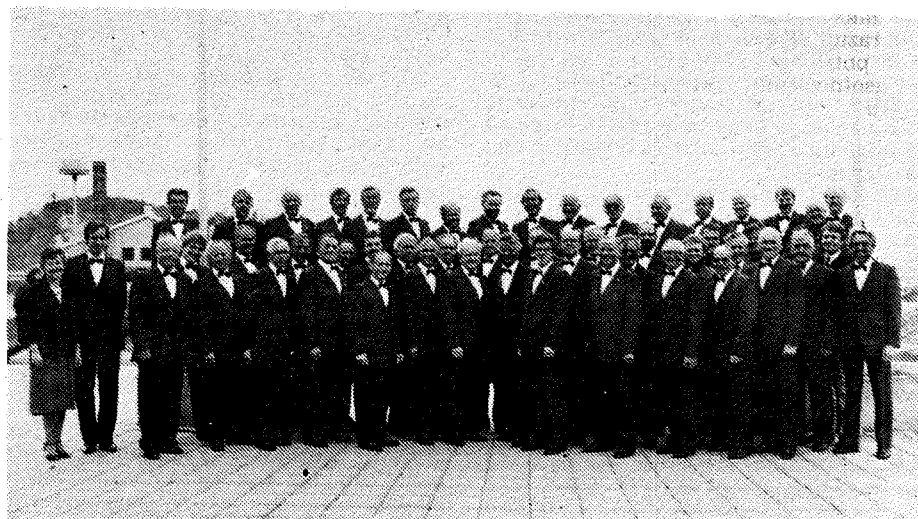
Srečanje nam bo ostalo v lepem spominu.
ANGELA JARNOVIČ

Reševalcem nagradnih križank

Dopustniški čas se pozna tudi na kupu, kamor dajemo vaše rešitve križank, ki je kar precej višji, kot v drugih mesecih. Med reševalci križank IZTOK MIREN in LESNINA je zreb določil, da dobijo nagrade iz programa Založbe Borec: Franc Gabrič, Cesta 1. maja 65/VI, Kranj, Štefan Simončič, Ragovska 2/a, Novo mesto, Ivan Restar, Krnice 7, Hrastnik, Gregor Rupnik, Šerčerjeva 10, Šoštanj, Polonca Selan, Koseskega 30, Ljubljana in Mirjana Brajdot, ul. 1. Regenta 2, Nova Gorica.

Pravilni rešitvi križank
Iztok Miren: Iztok Miren, nen, rekreacija, ime, enigma, bet, til, niva, Rank, Arga, aton, imitator, ekonomat, Ribar, Nena, Om Omar, Otto, lo, Tone, Ilovik, rak, Hawall, li, eskapada, trn, asesor, rosa, ti, om, da, Helena, erimija, jok in sat.

Lesnina: pk, rips, sako, ral, nasip, kros, eminent, aga, pa, dnevna, Zlatka, soba, Rtanj, alk, oskrd, Eli, Brno, Ben, kolec, otip, akor, vogal, Ace, Cativa, Ungar, kuhinja, inje, alt, Tadej, Anet, ri, lbs, osama, otroška soba, ut, Leiria, ete, klor in nat.

Generalpolkovnik Branko Jerkič šestdesetletnik

Prepričani smo, da sta vsej slovenski javnosti in tudi širše ime in osebnost Branka Jerkiča, generalpolkovnika ter prvega moža JLA na območju Slovenije, dobro znana in da ga zato ni treba posebej predstavljati. Vendar se hkrati tudi zavedamo, da bi storili veliko krivico bodisi njemu bodisi vsem njegovim številnim prijateljem, ki pričakujejo, da se ga takole spomnimo prav te dni in mu po tej poti iz srca čestitamo k jubileju. Redki so ljudje, ki se ob 60. letnici, sprejemajoč čestitke velikega števila sodelavcev, prijateljev, znancev in posebej svojih soborcev, lahko ozrejo na prehojeno življenjsko pot z največjim ponosom in pri tem ugotovijo, da so polna štiri desetletja, da so polna štiri desetletja izpolnjevali svoje naloge, tako med NOB, v prvih borbenih vrstah kot v povojnem obdobju, na visokih in odgovornih dolžnostih v naših oboroženih silah. Borci varnostno obveščevalne službe (VOS OF) za severno Primorsko in II. brigade vojske državne varnosti – narodne obrambe (VDV-NO) nedvomno sodimo, da je naš soborec Branko Jerkič zanesljivo eden izmed njih.

Rodil se je v Dobravljah pri Ajdovščini. Njegovo otroštvo je bilo precej težko in vse prej kot z rožicami postlano. Oče, čevljarški mojster, je moral zaradi fašističnega preganjanja zapustiti domačo vas z vso družino in si kot številni drugi Primorci poiskati kruh v Jugoslaviji. Leta 1929, ko so Jerkičevi prišli v Maribor, je imela sestra sedem let, Branko štiri in Mirko, danes tudi general JLA, šele leto dni. Družino je tri leta kasneje močno prizadela materina smrt. Vse se je zgrnilo na očetova ramena. Kljub temu je Branko redno končal osnovno šolo in nadaljeval šolanje na realni gimnaziji v Mariboru. Nemška okupacija Stajerske je družino popolnoma razbila. Tako se je Branko z očetom v drugi polovici leta 1941 znašel pri stricu v Kočevju. Kmalu je dobil zaposlitev v tamkajšnji tekstilni tovarni in se ob tem takoj povezal z OF. Od samega začetka je bil zelo aktiven in je vse naloge opravljal zanesljivo in z veliko vnemo. Aprila 1942, ko še ni štel 17 let, je odšel v partizane in se pridružil Dolen-

skemu odredu. Nedolgo zatem ga najdemo v Tomšičevi brigadi ob njeni ustanovitvi, potem v Belokranjskem odredu in marca 1943. pred odhodom na Primorsko, še v Cankarjevi brigadi, kjer je bil puškomitraljezec in politdelegat voda. Ko je v drugi polovici marca prišel na Primorsko skupaj z večjo skupino znanih slovenskih prvoborcev (med njimi sta bila Franc Tavčar-Rok in Franc Črnugelj-Zorko), ki je bila namenjena okrepitevi Gregorčičeve in Gradnikove

brigade, tedaj v ustanavljanju, so Branku zaupali dolžnost politkomisarskega transporta primorskih prostovoljcev, ki je potoval na Dolenjsko. Kasneje se je ponovno vrnil na Primorsko in se julija 1943 pridružil prvi skupini VOS za Idrijsko okrožje. Po kapitulaciji Italije ga je Miro Perc-Maks, načelnik Pokrajinske komisije VOS OF za Primorsko in Gorenjsko, pritegnil kot referenta za varnostno službo. To dolžnost je opravljal vse do ukinitve VOS. Ob ustanovitvi VDV aprila 1944 je devetnajstletni Branko postal namestnik komandanta II. brigade VDV in tako dočkal konec vojne in osvoboditev Trsta.

Branka Jerkiča, vosovca in vedejevca, ki sta mu domača Primorska in njeni ljudje vselej bili in so mu še danes posebej pri srcu, je med NOB odlikovala večina tistih človeških lastnosti in vrednot, ki so bile najpomembnejši dejavniki vseh naših zmag. Ob tem velja predvsem poudariti njegov osebni pogum, mirnost, hladnokrvnost, preudarnost in vztrajnost, tudi v najtežjih okoliščinah. Prav zato je že sama Brankova udeležba v številnih akcijah, predvsem pa v bojih, pomirjevalno in

samozavestno delovala na preostale borce in hkrati zagotavljala uspešno izpeljavo akcij. Poleg tega naj omenimo njegovo sposobnost in pripravljenost, da je zmeraj znal prisluhniti potrebam svojih borcev in največkrat tudi našel ustrezne načine za učinkovito pomoč. Takšen, vselej poln vedrine, življenja in nikoli utrujen, še manj pa premagan, je ostal tudi v vseh povojnih letih vzoren član skupnosti borcev VOS OF za severno Primorsko in dolgoletni predsednik ter častni predsednik skupnosti borcev II. brigade VDV-NO. Zato gre ob tej priložnosti posebno priznanje njegovemu osebnemu prispevku pri organizaciji in izvedbi vseh aktivnosti vojske in vedejevcev, še zlasti njegovi skrbi in dostopnosti za vsakogar.

Dolg je seznam visokih in odgovornih vojaških dolžnosti, ki jih je Branko Jerkič po vojni opravljal v vrstah oboroženih sil SFRJ. Omenili bomo le zadnje tri: komandant 14. pehotne proletarske divizije Borisa Kidriča, komandant republiškega štaba TO SR Slovenije in komandant Ljubljanskega armadnega območja. Njegovi soborci želimo to s posebnim ponosom poudariti. Cerpav sodimo, da načeloma nimamo pravice pisati, še manj pa ocenjevati Branka Jerkiča kot visokega oficirja v vrstah jugoslovanskih oboroženih sil, si hkrati dovoljujemo tukaj poudariti, da visoke dolžnosti, ki jih je on opravljal v JLA in TO, zlasti tiste v zadnjem desetletju, dovolj zgovorno in same zase pričajo o njegovih vrednotah. Zavedamo se, da je naše najvišje vodstvo le-te zaupalo le tistim redkim posameznikom, ki so z dolgoletnim in vestnim delom dokazali svoje izjemne sposobnosti in si tako pridobili vsestransko zaupanje družbe. Za opravljanje omenjenih in drugih dolžnosti si je Branko Jerkič pridobil ustreznega znanja s sistematičnim usposabljanjem na različnih vojaških šolah doma in v tujini. Med drugim je končal komandno-štabno akademijo, v kateri je kasneje tudi sam poučeval, in posebno šolo za intenzivno učenje tujih jezikov, na kateri si je kot redni slušatelj pridobil diplomi za ruski in angleški jezik. To mu je omogočilo uspešno strokovno šolanje

na najvišji strokovni šoli za protizračno obrambo v Sovjetski zvezi in opravljanje dolžnosti predstavnika SFRJ v štabu mirovnih sil OZN na Sinaju (1962/63).

Jubilant je nosilec partizanske spomenice 1941. Za izkazan pogum, zasluge med NOB in za dosežene uspehe

pri opravljanju dolžnosti v povojni graditvi oboroženih sil SFRJ je dobil številna priznanja in 15 visokih odličij.

Zavedamo se, da s tem zapisom nismo niti nameravali niti mogli orisati Brankove bogate življenjske poti in osebnosti. Poglavitni namen

tega prispevka je bil, da se ob šestdesetletnici spoštljivo spomnimo našega draga soborca in mu ob tem iz dna srca zaželimo še na mnoga leta. Čestitkam pridružujemo predvsem želje po zdravju in osebni sreči.

Kamilo Brešan

pripravo borcev – novincev. Zaradi njegove sposobnosti, iznajdljivosti in borbenosti je spomladi l. 1945. prejel čin starejšega vodnika. Po razformiranju korpusa je bil dodeljen Belokranjskemu odredu. O pravil je tudi tritedenski tečaj za podoficirja. Osvoboditev je dočkal v graščini Jurjevo, kjer se je zadrževal odred, ki je varoval letališče v Podzemlju. Od tod je odšel v Ribnico na Dolenjsko, kjer se je Belokranjski odred priključil prvi brigadi narodne obrambe. Vsi trije bataljoni so odšli proti Ljubljani, ki je bila osvobojena 9. maja 1945.

Po vojni je deloval v vaškem odboru, ustanovil je gasilsko društvo, vse svoje moči je namenjal gradnji porušeni in požgani domaći. Za svoje delo je prejel republiško in občinsko priznanje in odlikovanja, ki si jih je resnično zaslužil.

Jože Novak

Bridki spomini Pripovedovanje Franceta Cerarja-Cila

Menda ni Moravčana, ki ne bi poznal Franceta Cerarja-Križanca iz Dola pri Krašah, znanega predvojnega, medvojne in povojnega revolucionarja, nosilca priznanj in državnih odlikovanj.

Rodil se je pred 74 leti v kmečki družini. V letih 1932/33 je služil 18-mesečni vojaški rok v artileriji. Kot dober strellec je dobil odlikovanje, ki ga hrani še danes. Drugo svetovno vojno je dočkal na domači kmetiji. V prvih mesecih 43. je začel delovati v vaškem odboru OF na območju Dola. Zaradi govorice, da bodo v nemško vojsko vpoklicali vse sposobne moške, je raje odšel v partizane. Pridružil se je borcem Zasavskega bataljona in v njem ostal tudi potem, ko je prerasel v Šlandrovo brigado.

Francet Cerar-Cil rad obuja spomine na težke dni pred 40 leti. Nikoli ne bo pozabil častne prisega borcev, da se bodo borili proti okupatorju in domačim izdajalcem do zadnje kaplje krvi.

»Italijanski vojaki so izročili težko in lahko orožje partiza-

nom, vojaki pa so lahko odšli, kamor so hoteli. Nekaj jih je vstopilo v našo brigado, ki se je iz Novega mesta napotila v Belo krajino in zatem na Hrvaško. Brigada je ves čas od jeseni 1943. do osvoboditve delovala na področju Dolenjske in Hrvaške,« pripoveduje Cil o dogodkih okoli 8. septembra, ko je Italija podpisala kapitulacijo.

V spominu mu je ostal tudi 24. marec 1944, ko je brigada napadla belogardistično postojanko v Zalogu pri Skofljici in je bil ranjen v obe nogi zaradi drobcev mine, ki je padla v njegovi bližini. Prvo pomoč mu je nudila sekretarka SKOJ, borka Mici Steblav, ki je poskrbela tudi za hiter prevoz v partizansko bolnico Žumberak – Sekulič. V začetku maja 1944. so ranjence evakuirali v Kočevski rog – v bolnico »Jelen breg«. Po ozdravitvi je odšel Cil v Belo krajino, kjer je postal komandir za razporejanje straž v Semiču in na Suhorju, kasneje pa je bil dodeljen garnizonu VII. korpusa in bil zadolžen za

Ob 70-letnici Jožice Janežič

V Slovenski Bistrici in njeni okolici je med občani malokdo, ki ne pozna Jožice Janežič. Žena, ki je aktivno sodelovala v boju proti sovražniku že od leta 1941, tudi po osvoboditvi ni odnehala. Vse svoje moči je usmerila v graditev naše nove socialistične Jugoslavije. Navzoča je bila povsod, kjer so gradili in utrjevali našo ljudsko oblast. Aktivno je sodelovala tudi v AFŽ, ZZB, pri Društvu prijateljev mladine, Društvu upokojencev, pri Svobodi in še marsikje. Njena zasluga je, da se Slovenska Bistrica lahko ponaša z urejenim varstvom otrok, plod njenega dela pa je tudi današnji ženski pevski zbor.

Podatki o njeni aktivnosti zgovorno izpričujejo njeno predanost razvoju socialističnih odnosov, očrtujejo njen socialistični lik, osebnost žene-borke, ki odločno vztraja na humanih, revolucionarnih izročilih Osvobodilne fronte. S svojim optimizmom vsaja v okolje in v mlade ljudi vero v zmago dobrega, plemenitega, utrjuje prepričanje v uspeh vselej, kadar se opredeljujemo za napredek, za pozitiven in aktiven odnos do negativnih pojavov.

Vrsta odlikovanj in priznanj priča o njenem revolucionarnem delu med NOB in po vojni – in to delo tudi zdaj ni zamrlo. Jožica Janežič je kljub

visokim letom še vedno aktivna, še posebej med borci in šolsko mladino. Ob njenem jubileju ji vsi čestitamo!

Ivo Lešnik

Franjo Bavec-Branko

Na Sinjem vrhu v zadnji nemški ofenzivi proti 9. korpusu

Nemci z nedičevci in domobranci so zasedli Sinji vrh in k. 865. Najprej niso mogli, morali so se zadovoljiti s tem uspehom. Začeli so takoj utrjevati dosežene položaje, da bi mogli naslednji dan nadaljevati prodor proti Otlici in Predmeji.

Po partizanskih virih so imeli v teh boji čez 20 mrtvih in 23 ranjenih, 18. brigada je imela enega padlega in 6 ranjenih, nekaj izgub je imela tudi Vojkova brigada v njenem 3. bataljonu.

Boji so bili tudi na vseh drugih bojiščih, toda bistvenih sprememb položajev tega dne ni bilo.

Sovražnik pa ni odnehal. Že zgodaj zjutraj 24. marca 1945 je nadaljeval z napadom proti Otlici.

Najprej je močno obstreljeval s topovi desno krilo obrambe in sredino. Bojna skupina kakih 500 mož pa se je potem razvila za napad. Zlasti se je razvnel hud boj pred položaji 2. bataljona, 18. brigade in 3. bataljona 16. brigade, ki pa sta odbijala vse juriše sovražnika. Boj se je zavlekel ves dan, zvečer je bil sovražnik še vedno tam, kjer je začel boj zjutraj. Obstal je na teh položajih tudi čez noč.

Štab 9. korpusa je ugotovil, da je z zavzetjem Sinjega vrha ogrožena zelo pomembna smer obrambe in je ukazal 31. diviziji, naj pošlje 3. brigado Ivana Gradnika v pomoč Osemnajsti, na dosedanjih položajih pri Trnovem pa naj pusti le svojo 1. bataljon.

Sovražnik je ta manever izrabil za napad prav na oslabilnem delu, katerega je dotlej branila 3. brigada in s katerega sta se umikala njen 2. in 3. bataljon. Prebil je položaje 1. bataljona in začel naglo prodirati proti Lokvam.

Tudi na Banjski planoti je potisnil 16. brigado 31. divizije in 2. brigado Narodne obrambe (VDV), ki se je prebila čez Vipavsko dolino na Kras, medtem ko se je Vojkova brigada umaknila proti Lokvam in Predmeji. Tako je glavnina 9. korpusa ostala na zelo majhnem prostoru Predmeja-Otlica-Vojško-Trebuša.

Ko je Gradnikova brigada prišla na Otlico, je krenila na bojišče pri Sinjem vrhu. Njen 3. bataljon je prevzel položaje 3. bataljona 18. brigade, ki se je pomaknil v levo proti Mali gori. Tak način premesčenja bataljonov iz različnih brigad ni bil dober, saj so bili med bataljoni 18. brigade še 2. in 3.

2

bataljon Gradnikove brigade in 3. bataljon 16. brigade in še Mornariški odred. Štab 18. brigade, kateri so bili vse te enote podrejene za ta del obrambe, ni poznal ne starešin niti borcev, ki so bili tako kar iz treh brigad. To je oteževalo poveljevanje in pravilno uporabo čet.

Ko je štab 30. divizije dobil sporočilo o prihodu bataljonov Gradnikove brigade, je dal povelje, naj v skupnem protinapadu vse te enote zavzamejo Sinji vrh.

Protinapad na Sinji vrh

Po načrtu naj bi napadli štirje bataljoni: 1. bataljon 18. brigade na desnem krilu oziroma jugovzhodnem pobočju Sinjega vrha, kjer naj bi sodeloval z 2. bataljonom 18. brigade, ki naj bi napadel frontalno na Sinji vrh, 2. bataljon Gradnikove in 3. bataljon Vojkove brigade pa na levem krilu. V sodelovanju z 2. bataljonom 18. brigade naj bi po zavzetju Sinjega vrha prodirali vsi skupaj do Gozda.

Za napad na Sinji vrh je 2. bataljon 18. brigade pripravil več jurišnih skupin iz borcev, ki so doro poznali zemljišče, saj so ga sami branili nekaj dni.

Napad se je začel ob 23. uri s splošnim naskokom vseh štirih bataljonov. Sovražnik se je začel umikati po pobočju Sinjega vrha. Juriši na sam vrh je 2. bataljon začel popolnoma. Skupine so tiho in nezadržno napdale in v kratkem roku razbile sovražno obrambo. Vojaki so se v paniki umikali proti Colu. Dne 25. marca 1945 je bil ob 1,35 Sinji vrh zavzet. Že drugič je menjal gospodarja. Tudi drugi bataljoni so zavzeli položaje, ki so jih prejšnji dan morali partizani prepustiti sovražniku. Pri tem napadu je

imel sovražnik velike izgube. Imel je 30 mrtvih in 35 ranjenih. Borci so zaplenili težko strojnico, nekaj strojnic in pušk ter mnogo streliva in ročnih bomb ter drugega vojaškega materiala. Partizani so imeli le nekaj mrtvih in ranjenih borcev.

Usoda je hotela, da so se na Sinjem vrhu med seboj pomerili bivši rdečearmejci. Eni so bili v vrstah partizanov, drugi pa v 2. kozaškem polku, ki je bil sestavni del nemške nacistične vojske.

S padcem Sinjega vrha je bil sovražnik na isti črti, s katere je začel napadati prvega dne ofenzive. Tudi partizani so zasedli iste položaje. Drugi bataljon se je umaknil v zaledje na Otlico, da bi se odpočil, saj je bil dalj časa v hudih bojih, na položajih pa je bila še vedno zmeda. Zopet so bili pomešani bataljoni iz različnih brigad, kar je oviralo poveljevanje.

Sovražnik se je na Colu po hudem porazu 25. marca mrzlično pripravil in zbiral nove sile za napad. Po večdnevni boji je bila osnovna smer napada v tej ofenzivi še vedno v rokah partizanov.

Zavezniško letalstvo je bilo tega dne zelo delavno. Na območju Mrzle Rupe je odrglo 5 ton moke in nekaj riža, ter margarino, sol in čaj. Ta količina pa je bila premajhna za nekaj tisoč ljudi, katere je razen sovražnika začela pritiskati tudi lakota, ker so bili odrezani do bogatih dolin. Letalstvo je napadlo tudi sovražne postojanke na Colu, v Idriji, Mostu na Soči in neko sovražno kolo med Colom in Ajdovščino. Tam so letala uničila dva tovarnjaka z vojaštvom.

Ta pomoč zavezniškega letalstva, čeprav je bila majhna, je pomenila ugodno moralno podporo borcem 9. korpusa v tej hudi sovražni ofenzivi. (se bo nadaljevalo)

Marjan Lenassi

Napredno mladinsko gibanje v Mežiški dolini (1918–1945)

Pisec tega prispevka se je začel ukvarjati s problematiko mladinskega narodnoosvobodilnega gibanja že v letu 1980, ko je kot študent zgodovine pripravil seminaro nalogo o 1. kongresu Zveze slovenske mladine. Na pobudo odbora bivših mladinskih aktivistov pri RK ZSMS in Osrednjega odbora koroških partizanov v Ljubljani se je nato lotil pisanja referata o delovanju SKOJ in ZSM na Koroškem med NOB, ki ga je podal na posvetovanju o naprednem slovenskem mladinskem gibanju aprila 1981 v Ljubljani.

Referat je kasneje razširil v diplomsko nalogo, ki jo je decembra istega leta zagovarjal v zgodovinskem seminarju Filozofske fakultete. Na pobudo RK ZSMS in Osrednjega odbora koroških partizanov je nato zbiral nove virov (dokumente in pričevanja) ter na podlagi zbrane sestavil nov, bistveno daljši tekst, ki ga bo, seveda v skladu z možnostmi, objavil kot samostojno publikacijo.

Pričujoči prispevek je v bistvu izvelek iz tega daljšega teksta, ki se nanaša samo na območje Mežiške doline. Poudarek je seveda na dogajanju v letih 1941 do 1945, vendar je na kratko opisano tudi obdobje stare Jugoslavije. Prispevek se opira na dokumente Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, arhiva CK ZKS, Koroškega

pokrajinskega muzeja revolucije in na pričevanja nekdanjih mladincev, ki so delovali na območju Mežiške doline. Glede na to, da je bila večina borcev – pripadnikov partizanskih enot iz vrst mladih, je nemogoče v tako kratkem članku oceniti celoten prispevek mladih Mežiške doline k osvoboditvi. Zato se ta zapis nanaša samo na delovanje SKOJ in ZSM, torej organizacij, v katere se je združevala mladina na terenu. Za območje Koroške bi bilo preozko govoriti samo o teh dveh organizacijah; bilo je namreč precej mladine, ki ni bila vključena v odbora ZSM, pa je kljub temu vneto podpirala narodnoosvobodilni boj.

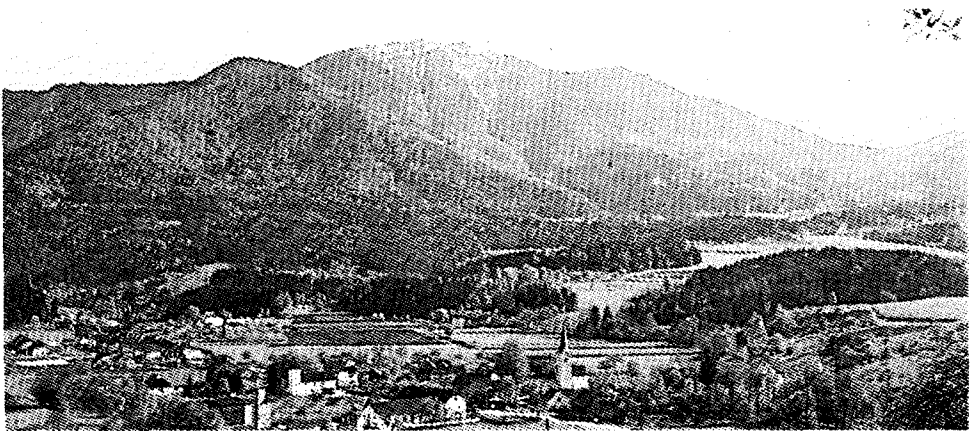
Avtor tega prispevka se zaveda, da je mnogo problemov ostalo še odprtih in bi bili vredni temeljitejše obdelave. Precej je še nejasnosti, številna ilegalna imena mladincev še niso razjasnjena.

Zato pisec prosi nekdanje udeležence narodnoosvobodilnega gibanja, ki bodo prebrali ta prispevek, za dobronamerne pripombe, da bomo tako s skupnimi močmi prišli do čim bolj objektivne podobe dogajanja v tem, za usodo slovenskega naroda tako pomembnem obdobju.

Pripombe naj bralci pošiljajo na naslov: Koroški pokrajinski muzej revolucije, Slovenj Gradec.

Razmere po prvi svetovni vojni in delavsko gibanje do leta 1930

Ob koncu prve svetovne vojne je zaradi skrajno slabih medvojnih razmer, predvsem zaradi pomanjkanja življenjskih potrebščin in tudi zato, ker so delavci spoznali, da posamezni trgovci in druga gospoda izkoriščajo vojne razmere v svojo korist, tudi v Mežiški dolini prišlo do pojavov revolucionarnega vrenja med delavci. Delavstvo pa je ostalo brez pravega vodstva. Avstrijska socialdemokratska stranka, v kateri je bila organizirana večina delavstva v Mežiški dolini, ni bila več revolucionarna in že davno podlegla oportunizmu in nemškemu nacionalizmu. Tudi JSDS, ki je prodirala med delavstvo, ni bila revolucionarna. Vse to je bilo vzrok, da delavski razred s svojimi revolucionarnimi nastopi ni mogel doseči željenih ciljev.

Prvi dve leti po osvoboditvi izpod avstrijske nado oblasti so vznemirjali prebivalce Mežiške doline vojaški in politični boji za Koroško, slab gospodarski položaj, boji delavcev za izboljšanje življenjskih razmer vprašanje agrarne reforme itn. V prebiscitnem boju slovensko delavstvo v Mežiški dolini ni odigralo vloge, ki bi jo lahko. Bilo je še preveč pod vplivom avstrijske socialne demokracije, ki je bila izrazito

nacionalistično usmerjena. Delavstvo je v novi državi vedno močnejše občutilo gospodarske težave: padanje realnega življenjskega standarda, neurejen trg, pomanjkanje surovin pa tudi politični pritisk (dušitev delavskega gibanja, prepoved praznovanja 1. maja). Delavstvo v dolini se je hitro preusmerilo na JSDS, manjši del pa za novoustanovljeno SDSJ. Prvega maja 1920 je bila v GUŠTANJU (pri Rav-

nah na Koroškem) ustanovljena prva lokalna organizacija SDSJ (komunistov), torej prva partijska celica v Mežiški dolini. Nesporno je nastala na pobudo pisatelja Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca, ki je kmalu postal najvidnejši komunist in voditelj naprednega delavstva v Mežiški dolini in v Sloveniji. Ob nastanku je organizacija štela 20 članov, ob izidu znane Obznane pa že 80. Član ravske partijske celi-

ce, Anton Metarnik se je tudi udeležil vukovarskega kongresa KPJ. Na volitvah za konstituanto je KPJ v Mežiški dolini dobila 120 glasov, daleč več pa jih je zbrala socialdemokratska stranka.

Po zakonu o zaščiti države 1. 1921 je bila ravska partijska organizacija razpuščena, vendar je še naprej delovala, čeprav močno okrnjena. Komunisti so dobivali vpliv v raznih legalnih organizacijah, predvsem v Delavskem kulturnem društvu »Svoboda«. Ravenska partijska organizacija pa je imela še to pomembno nalogo, da je organizirala tajne kanale čez mejo. Komunisti in socialdemokrati so dobivali vedo večji vpliv med množicami, ker se je njihov položaj vedno bolj slabšal.

Leta 1926 je bilo ustanovljeno partijsko okrožje Sever, ki je delovalo do leta 1930, ko so ga oblasti odkrile in aretirale precej komunistov. Prežihov Voranc pa je moral emigrirati. Glavna naloga okrožja je bila organizacija tajnih kanalov čez mejo, prek katerih je potovalo mnogo vidnih komunistov, pa tudi veliko ilegalne literature (1). Ravenska partijska organizacija je tudi organizirala dva kongresa SKOJ.

Drugi in tretji kongres SKOJ blizu Guštanja (Raven)

Kot smo videli, dejavnost organizacije KPJ na Ravnah ni prenehala kljub obznani, zakonu o zaščiti države in mali obznani, nasprotno, celo širila se je, le da je spreminila oblike dela. Ni torej na-

ključje, da je vodstvo SKOJ izbralo prav guštansko partijsko organizacijo, da na svojem terenu omogoči izvedbo dveh kongresov SKOJ.

Drugi kongres SKOJ je bil od 24. do 26. junija 1923 v Kefrovem mlinu ob potoku Hotuljščica, približno dva kilometra od Guštanja. Mlin je imel v zakupu Matija Gradišnik, delavec v železarni, sicer pa zvest pristaš guštanske partijske organizacije. Kongresa se je udeležilo 12 delegatov iz vse države. To je bil čas težkih frakcijskih bojev v partiji in prav mladina je v tem času pokazala svojo politično zavest in zrelost. Postavljene so bile direktive, naj se SKOJ ne vmešava v frakcijska vprašanja KPJ. Prediskutirali so nekaj poročil in predložili nekaj resolucij. Guštanski komunisti so imeli nalogo skrbeti za varnost delegatov in njihovo prehrano.

Tudi tretji kongres SKOJ je bil na istem mestu, in sicer konec junija 1926. V zgodovini jugoslovanskega mladinskega gibanja mu pripada posebno mesto. Čas, v katerem je potekal, je bil izrazito težaven, kar pa ni oviralo skojevske organizacije, da ne bi organizirala in uspešno izpeljala kongresa.

V mlin so delegati prihajali iz več smeri: slovenjgraške, dravogradske, iz Št. Janža, Guštanja in Prevalj. Na kongresu se je zbralo 32 delegatov iz vseh jugoslovanskih pokrajin, razen iz Bosne. Po kongresu, ki je trajal več dni, pa so se spet varno vrnili v svoje kraje.

Nadaljevanje prihodnjik

Vinska gora – v februarju petinštiridesetega

Napad Nemcev na taborišče 3. bataljona VDV

V sklopu praznovanj letošnjih jubilejev 40. obletnice zmage nad fašizmom in krajevnega praznika Vinske Gore so odkrili tudi skromen spomenik pri kmetu Vihru na Lopatniku. S skupnimi močmi sta ga postavila krajevna organizacija ZZB NOV Vinska Gora in Odbor skupnosti borcev 3. bataljona 3. brigade VDV. Spomenik je izklesan iz pohorskega granita iz Oplotnice, na njem pa je medenastna plošča z napisom: V boju za svobodo sta 7. februarja 1945 na tem mestu padla borca 3. bataljona VDV.

Kaj se je pravzaprav tu zgodilo pred 40 leti?

Sedmega februarja 1945 je bil 3. bataljon 3. brigade VDV v vasi Lopatnik nad Vinsko Goro pri Velenju. Potem ko se je bataljon utaboril, je bil obveščen, da se pod Lopatnikom pomika kolona nemških vojakov, niso pa vedeli niti za njihovo gibanje niti njihov namen. Vršilec dolžnosti komandanta bataljona je bil takrat Franc Slapnik. Ukazal je le

močnejše zavarovati kontoman bataljona, zlasti na južni strani Lopatnika, v smeri Dobrne in Velenja, da bi pravočasno opazili Nemce in jim preprečili približevanje taborišču. Bataljon je bil nastanjen v treh hišah. Pošiljali so tudi patrole, ki so krožno obhodile vse čete. Proti poldnevu sta bila v patroli Milan Orešnik in Franc Tacar. Na obhodu sta kar naenkrat za seboj zaslišala rezek poziv »Halt!« in že je

počilo. Nemci so napadli s severne strani, iz gozda, od koder jih ni nihče pričakoval, zato so bili s te strani skorajda nezavarovani. Nemci so napadli taborišče 2. čete, ki je bila nastanjena najbolj zahodno, v hiši tik pod gozdom, pri kmetu Vihru. Hkrati so udarili po patroli in po četi. Ko so borci 2. čete zaslišali streljanje so spoznali tudi položaj, v katerem so se znašli. Edini možen umik je bil po travniku pod hišo, vendar je bil ta sredi sovražnega ognja. Treba je bilo preteči čistino do gozda. Na travniku se je četa razpolovila. Z enim delom je v smeri Bevd odšla skupina borcev z namestnikom komandirja čete Ludvikom Dobnikom, komandir 2. čete Marko Barlič se je z ostalo skupino odpravil višje proti zahodu v smeri Paškega Kozjaka. Ko je komandir Marko Barlič s svojo skupino dosegel gozd in dobil v njem kritje, je organiziral odpor. Dva mitraljeza 2. čete, Stane Vidmar in Ivan Rozenštaja, sta zavzela položaje. Med nemškim prodiranjem iz gozda proti hiši, v kateri je bila maloprej 2. četa, sta mitraljeza začela

streljati in tako ustavila Nemce, kar je borcem bataljona olajšalo umik.

Takoj ob izpadu iz hiše sta tik pod njo obležala smrtno zadeta dva borca, Franc Sakelšek, pomočnik mitraljezca, in borec Konrad Veligovšek. Bataljon se je umaknil v zahodni smeri proti Paškemu Kozjaku, kamor je prišel proti večeru. Nemci so bataljon še zasledovali in 3. četa, ki je bila v zaščitnici, se je zasledovalci še spopadla, vendar brez izgub.

Hudo ranjen je bil Milan Orešnik, ki so ga zadeli v hrbet. Ranjenca so borci prenesli na drugo stran Paškega Kozjaka, k neki aktivistki Štefki v bližini kmeta Ramšaka. Stari Ramšak mu je pripravil skrivališče v senu. Tam je bilo takrat polno Nemcev, ki so stikali za padali, ki so jih zavezniški metali partizanom. Ko so Nemci odšli, so ranjenca prenesli v izbo in mu pripravili udobno ležišče ob topli peči. Aktivistka Štefka ga je obiskovala in mu prinašala različne priboljške. S hvalnostjo se jih spominja in jih še zdaj ob priložnosti obišče.

Franjo Marošek

Partizanski znaki in medalje / 102 Slovenski »krajšniki«

V počastitev 40-letnice ustanovitve Slovenskega bataljona 1. krajiške udarne proletarske brigade so borci in borce tega bataljona dobili posebne spominske znake. Podelili so jih na 1. zboru skupnosti borcev Slovenskega bataljona 27. oktobra 1984 v Leskovcu pri Krškem. Srečanje je bilo v osnovni šoli Milke Kerin. Na tej proslavi je spominske znake dobilo 61 borcev in bork, gostje pa samo značke, ki so likovno enako oblikovane kot spominski znak, le da manjše. Drugim borcem so znake poslali po pošti. Znak je likovno oblikoval nekdanji borec bataljona inž. Miloš Lapajne, izdelalo jih je graverstvo Ado Kosi v Ljubljani. Narejenih je bilo skupno 200 spominskih znakov in 600 značk.

Po osvoboditvi Beograda je odbor OF slovenskega naroda za Srbijo (pozneje preimenovan v Slovensko prosvetno kulturno društvo Franc Rozman-Stane) dal pobudo za ustanovitev posebne slovenske brigade v Srbiji. Vojaško in politično vodstvo je predlog odobrilo in 8. novembra 1944 sporočilo, da bo po odredbi Vrhovnega štaba ustanovljena v Beogradu nova slovenska brigada. Vanjo naj bi vstopili izgnanci in drugi Slovenci, ki živijo v Srbiji ali ki se borijo po drugih brigadah NOV in POJ. V kratkem času se je prijavilo 1035 Slovencev, že pred tem pa je vstopilo v enote NOV in POJ na ob-

Spominski znak Slovenskega bataljona 1. krajiške udarne proletarske brigade

močju Srbije več kot 300 Slovencev. Prostovoljci so se 26. novembra 1944 zbrali na Dedinju, s prvotno zamisljo o brigadi pa ni bilo nič, tako da so bili slovenski prostovoljci priključeni kot posebni peti bataljon 1. krajiški brigadi. Ni se uresničilo niti zamisel, da bi v enoto prišli slovenski borci iz drugih brigad. Bataljon je bil poslan na sremsko fronto. Štel je 480 borcev, med njimi je bilo 60 takih, ki so morali v zaledje zaradi starosti ali slabega zdravja. Ognjeni krst je bataljon doživel 12. decembra 1944, v največji boj pa se je spustil 17. januarja 1945, ko so ga Nemci obkolili. Takrat je padlo 73 borcev in bork. 6. februarja 1945 je bil bataljon vključen v 1. jugoslovansko brigado, formirano v ZSSR, 6. marca pa je prenehal obstajati. Na sremski fronti je padlo 121 borcev, veliko je bilo ranjenih, preostalih 77 borcev je bilo poslanih v Prekmurje v Prekmurško brigado.

Janez J. Švajncar

Popravek

V članku z naslovom »Pot tretje prekomorske« izpod peresa Alberta Kluna, objavljenem v 30. številki z dne 1. avgusta, sta se izmuznili dve napaki, za kateri se avtorju in bralcem opravičujemo: v bitki pri Kninu je bilo iz brigade izločenih 400 in ne 40 borcev... bojna pot brigade pa ni znašala 420, pač pa 4.200 kilometrov.

Uredništvo

Ob 100-letnici rojstva Milena Zakrajškova

Pred sto leti (6. avgusta 1885) je ugledala luč sveta velika slovenska dramska igralka Mileva Zakrajškova, po rodu Notranjka in Postojne. Mladost iz šolanje je preživela v Novem mestu, Ljubljani in Trstu. Kot šestletna deklica se je prvič srečala z gledališčem, ko je z igrala fantovsko vlogo v drami Svetinova hči. Odlej je stalno sodelovala pri amaterskih predstavah v Novem mestu in Škofji Loki kot igralka, režiserka in violinistka v orkestru, ki ga je vodil njen stric, skladatelj Oskar Dev.

Po prvi svetovni vojni se je z družino preselila v Maribor, kjer jo je k poklicnemu gledališču privedlo zanimivo naključje. Z dramsko igralko Berto Bukšekovo sta bili intimni prijateljici. Bukšekova bi ob svoji 25-letnici umetniškega dela rada igrala Marijo Stuart v istoimenski drami, toda v takratnem mariborskem dramskem ansamblu ni bilo igralk, ki bi lahko interpretirala kraljico Elizabeto. Mileva je Bukšekovi v šali predlagala, da bi to vlogo lahko odigrala ona. Bukšekova se je nad njenim predlogom navdušila in s pomočjo upravnika dr. Brentiča pregovorila Zakrajškovo, da je vlogo tudi resnično sprejela. Tako je Zakrajškova prišla k poklicnemu gledališču, ko je bila

stara že 38 let. Od leta 1926 pa vse do upokojitve je nepretrgoma delovala na deskah mariborskega gledališča, le med nemško okupacijo kot zavedna Slovenka ni hotela na odru govoriti nemškega jezika.

V mariborskem gledališču se je kaj kmalu povzpela v vodilno karakterno igralko, ki sta ji bili izredno naklonjena tako občinstvo kot kritika. Pa ne samo v mariborskem gledališču. Po svoji umetniški zrelosti in moči je bila med najboljšimi slovenskimi dramskimi igralkami vseh časov. O tem pričajo tudi številne umetniške nagrade in priznanja (med njimi Prešernova nagrada), ki jih je prejela za svoje vsekozi dognane izvedbe. Bila je v ekipi, ki je posnela prvi slovenski umetniški film po osvoboditvi Na svoji zemlji; igrala je vlogo Angelce Gradnikove, partizanske matere. Po premieri filma ji je scenarist Ciril Kosmač rekel: »Škoda, da te prej nisem poznal, bi ti odmeril v scenariju večjo vlogo!«

Vloga resda ni bila velika, toda v gledalcih je zapustila nepozaben vtis. Na filmskem platnu je prišla še bolj do izraza njena preprosta, a resnično doživljiva igra. Herbert Grün je zapisal: »Najbolj pretresljiv in nosilen igralski lik – dasi v manjši vlogi – je prav gotovo ustva-

rila Mileva Zakrajškova s svojo partizansko materjo – talko Angelco Gradnikovo. Zakrajškova je brez dvoma od vseh igralcev v tem filmu najbolj popolno doumela, kako je treba igrati pred filmsko kamero. Tisto bistveno razliko med odrskim in filmskim igranjem, ki je še nihče ni jasno in nedvoumno definiral, je ta igralka kot prva na Slovenskem do kraja občutila z intuicijo svoje umetniške nravi. Noben veliki posnetek ni ostal tako zelo v spominu kakor podoba njenega obraza.«

Igrala je še v slovenskih filmih Koplj pod brezo in Svet na Kajžarju.

Izredno velik je bil razpon njenih igralskih sposobnosti. Branko Gombač je v enem izmed mariborskih gledaliških listov zapisal, da ji je bilo dano, kot malokateri igralki, biti kraljica in dvorjanka, intelektualka in kmetica, gospa, žena, mati, dekla v velikih in malih vlogah, tragedijah in komedijah, vedno izvirna, neponovljiva-enkratna!

Fran Žižek je ob stoletnici v pismu njeni hčeri Boženi zapisal: »Ponosen sem, da sem imel priložnost ustvarjati z njo. Poleg tega, da je bila izvrstna igralka, ena največjih, kar smo jih Slovenci doslej premoogli, je bila tudi odlični kolega in velik človek. Takšna živi in bo še naprej živela v mojem spominu!«

In ne samo v spominu Frana Žižka, temveč v spominu tisočev gledalcev, ki so jo občudovali v njenih vlogah. Ena njenih najčudovitejših vlog je bila prav vloga partizanske matere Angelce Gradnikove v filmu Na svoji zemlji, ki jo je odigrala s pretresljivim dostojanstvom preproste, neuklonljive slovenske žene in matere.

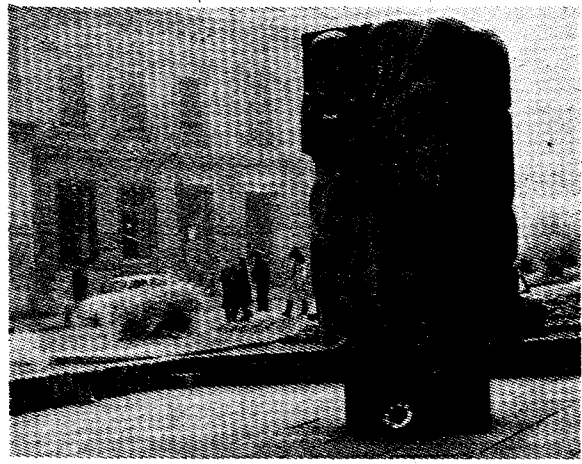
Dušan Mevlja

Bogata oddolžitev ob štiridesetletnici

Pomurska založba iz Murske Sobote nas je znova presenetila z izidom dragocene in dolgo pričakovane knjige: POMNIKI NOB V SLOVENSKEH GORICAH IN PREKMURJU. Ob 40-letnici osvoboditve in zmage nad fašizmom so jo napisali zgodovinarji in dobri poznavalci narodnoosvobodilne vojne v severovzhodni Sloveniji: DRAGO NOVAČ, IVO OREŠNIK in HERMAN STICL.

Pomen Prekmurja in Slovenskih goric med narodnoosvobodilno vojno je bil doslej še premalo znan našim bralcem. Nova knjiga je to vrzel zapolnila.

V njenem prvem delu so predstavljene Slovenske gorice, v drugem delu Prekmurje. Avtorji bralce najprej seznanijo z geografskim orisom obeh pokrajin, čemur sledi strnjen pregled narodnoosvobodilnega boja tako v Slovenskih goricah kot v Prekmurju. Pomniki iz tega časa si sledijo po občinah in abecednem redu. Pisici se niso zadovoljili zgolj z oznako pomnikov, pač pa je ob vsakem opisan zadevni zgodovinski dogodek. Utemeljitev so napisane po enotni metodologiji, kar daje delu svojevrsten pečat.

Knjiga je izredno pregledna in vsebuje veliko dragocenih podatkov. Nekatere stvari so javnosti predstavljene prvič. Sem sodijo tudi opisi partizanskih transverz. Prek pomnikov dobi bralec pregled nad celotnim narodnoosvobodilnim bojem v pokrajinah severovzhodne Slovenije. Knjiga je namenjena širokemu krogu bralcev. Veliko koristnega branja bodo v njej našli predvsem pedagoški delavci pri poučevanju zgodovine narodnoosvobodilne vojne.

Publikacije je slikovno bogato opremljena. Bogati jo dosti zemljevidov in seznam virov ter literature.

Uvodne misli v knjigi je napisala Vida Tomšič. Med drugim pravi: »Kolikor bolj listamo po knjigi Pomniki NOB v Slovenskih goricah in Prekmurju, toliko bolj se zavedamo velikega pomena te publikacije. Pomembna je ne le za domačine iz krajev, o katerih revolucionarni preteklosti in žrtvah govori, temveč za vse Slovence, sodobnike in zanamce vseh narodov in narodnosti Jugoslavije.« Slovensko zgodovino pisje se je s to publikacijo prav gotovo obogatilo. Lahko zatrdimo, da sodi ta knjiga med najboljša povojna dela v zgodovini severovzhodnega dela Slovenije.

Marta Hojs

Rada imam vaše malo mesto

Is pogovora s Pat Martin Bates, dolgoletno obiskovalko ljubljanskega grafičnega bienala, kanadske slikarke, svetovno popotnico, borko za ženske pravice in mir

Na ljubljanskem bienalnih prireditvah se srečujemo že leta. Njene grafike so vse do letos, ko prvič ni sodelovala s svojim delom, dopolnjevale pogled v mednarodno grafično ustvarjanje. Srečali sva se tudi v Krakovu na Poljskem in srečali bi se lahko še marsikje: na znameniti raziskovalni ladji Beagle, ki je plula po Darwinovih poteh, v perzijskih templjih ali pa pri raziskovanju keltskih stoječih kamnov.

Pred dnevi, ko je spet obiskala Ljubljano in naš grafični bienal, se je nekam bolj na hitro poslovila kot prejšnje krat, kajti odpravljal se je v Nairobi, na mednarodno konferenco o vprašanjih žensk v svetu. Tam je zastopala le kanadske ženske, predvsem umetnice.

»Glavna tema bo kot vedno, kadar se sestajamo – mir in vprašanje, kaj lahko še storimo za mir. Poleg tega nas čaka še cela vrsta vprašanj o položaju žensk v svetu...«

Pat Martin Bates je že v času svojega likovnega izobraževanja prepotovala tako rekoč ves svet in se sproti seznanjala s sodobnimi tokovi v slikarstvu. Potovala je od Mount Allison University do nacionalnega inštituta lepih umetnosti v Belgiji, ter pariške Sorbone in Prattovega grafičnega centra v New Yorku, pri tem pa jo je vedno znova vlekle na Orient k starim umetnostim. Razstavljala je v vseh večjih svetovnih galerijah in si s svojo izredno komunikativno naravo pridobila velik krog prijateljev.

Vedno nasmejana in pripravljena na pogovor, zna ta kanadska umetnica tudi zbrano prisluhniti sogovornikom. Tako si je v letih dela, potovanja in razstavljanja, letih boja za mir in ženske pravice, izoblikovala pogled na širše področje likovnega

razstavljanja v svetu, zato smo na njeno pobudo za tale sestavek izbrali odlomke iz njenega eseja o ljubljanskem grafičnem bienalu, kakor ga je (po desetkratni udeležbi) objavila lani v reviji Print Vice (publikaciji o grafiki in grafikih).

»... Žalost je v spominu, ko pomislim, da so to iste slovenske planine, kjer je bojevalo nacionalno odporno gibanje v vojnem trpljenju pod legendarnim vodstvom Josipa Broza Tita... Tisoči so bili postreljeni kot talci samo v dolini Drage. Spominjam se bienala leta 1981, ko so bili razstavljeni lesorezi, nastali med drugo svetovno vojno. Izredno ekspresivne grafike Draga Vidmarja, Ivana Seljaka-Copiča in Franceta Miheliča, ki so ponazarjale scene, spominjajoč na Callotovo Drevo za obešanje, so govorile tudi o vojakovi usodi, o terorju in trpljenju...«

Tako je avtorica na pravem koncu začela esej o razvoju slovenske grafike, o ljubljanski grafični tradiciji in koreninah, ki so spodbudile nastanek velike mednarodne grafične prireditve. Ta je ponesla v svet umetnosti

tudi ime Ljubljane, Slovenije in Jugoslavije.

.... Jugoslovani imajo pristop k umetnosti, kakršnega ima večina kontinentalcev, toda zanimivo, takšnega, ki ni prevladujoč denimo v Severni Ameriki ali Angliji. Umetniki se gibljejo v zadnjem času od enega medija do drugega, ne da bi tehtali, kaj bo prevladalo. Istočasno uporabljajo materiale s kateregakoli likovnega področja, ki si ga pač izberejo. Tako lahko vidimo kiparje, ki ustvarjajo grafike, in grafike, ki ustvarjajo kipe. Menim, da je v tem sporočilo, ki ga severnoameriški umetniki pogosto preslišijo...«

Avtorica nato analizira posamezna leta bienalskih prireditev v Ljubljani in skuša ujeti v svoje razmišljanje relacije, vplive in nove, individualne izraze, ki jih ponujajo imenitni grafiki – od Roberta Reuschena, Vasarelyja, Davida Hockneya, Lucija Fontane, Jasperja Jonesa do Šuteja, Appela, Akira Matsumote in ne nazadnje do naših Zorana Mušiča, mojstra Jakca ter znamenitega glasnika proti vsem vojnam sveta-Jirija Anderleja.

.... Bienali imajo svoje lastno življenje-zivahnost karnevalov ali neke vrste zborovanj po duši sorodnih ljudi; v preteklosti so predstavljali le dela umetnikov, ki so igrali odločilno vlogo akcije...« Bienalne prireditve so, kot je zapisala Pat Martin Bates, mrtve točke, pa tudi izpiti in rezimeji hkrati. Ob koncu svojega eseja se sprašuje, koliko je prihodnost takšnih prireditev oblačna in zamegljena. Kot epilog tem besedam, ki so bile zapisane ob predzadnjem bienalu, nam je letos vsa nasmejana in optimistična zatrjevala, da je s 16. mednarodnim grafičnim bienalom nadvse zadovoljna.

B. Ž. J.

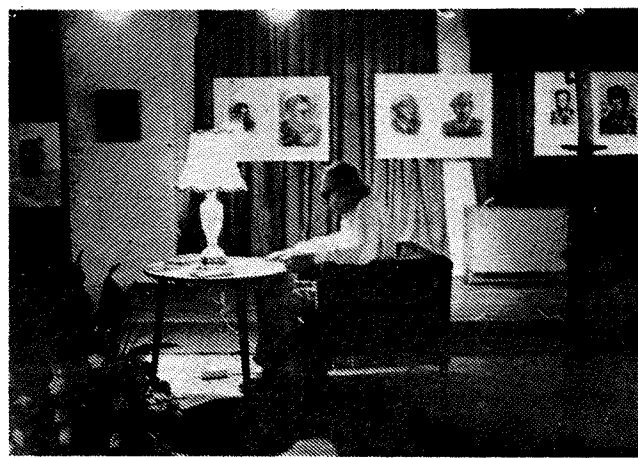
Avtoportreti Vladimirja Lamuta

Ob sedemdeseti obletnici rojstva slikarja Vladimirja Lamuta je Galerija Božidar Jakac in Kostonjevice na Krki pripravila razstavo avtoportretov tega našega umetnika. V likovnem salonu, ki se od njegove smrti leta 1962 imenuje po njem je razstavljenih 124 del.

Kot je ob otvoritvi razstave povedal ravnatelj galerije Andrej Smrekar, se svojevrstna slikarjeva pot razodeva ravno skozi upodobitve lastne podobe: od portreta, ki ga je naslikal za sprejemni izpit na likov-

ni akademiji in iz katerega zre v nas odločen mož, poln volje do življenja in dela, prek portretov, v katerih se zrcalijo prava razočaranja in trpljenje, pa vse tja do portretov, ki so nastali med internacijo v Gonarsu. V njih se poleg trpljenja kaže tudi upanje v skorajšnjo rešitev. Portreti, ki so nastali po vojni, kažejo, kako je Vladimir Lamut znova doživljal razočaranja in se vse bolj zapirali vase.

Razstava bo na ogled 31. avgusta, nato jo bodo postavili

Po otvoritvi razstave avtoportretov Vladimirja Lamuta je slovenski dramatik Ivan Mrak predstavil svojo himnično tragedijo Van Goghov vidov ples. Tako so se obiskovalci, ki so do zadnjega kottička napolnili dvorano, prepričali, koliko življenjskih in umetniških podobnosti povezuje oba umetnika.

Avtoportret Vladimirja Lamuta, ki ga je naslikal leta 1936 za sprejemni izpit na likovno akademijo.

še v nekaterih drugih slovenskih krajih.

Kostonjeviška razstava avtoportretov Vladimirja Lamuta pa ni edina razstava njegovih del. V Kulturnem centru Ivan Napotnik v Titovem Velenju so odprli razstavo njegovih grafik. Pripravil jo je Dolenjski muzej iz Novega mesta.

V Kostonjevičih niso izdelali kataloga ob razstavi Lamutovih avtoportretov, pač pa bodo združili denar z Dolenjskim muzejem in Dolenjsko galerijo ter tako izdelali dokument, ki bo dostojno predstavil tega slikarja in grafika.

Bojan Kuntarič

Dominik Dravinec

»Želel sem si imeti konjička pa zemljico...!«

Za hišo, ki je bila med vojno ob napadu na Podčetrtek porušena po zasluzi Šercerjevcev, zaviješ ostro proti gradu. Hiše še vedno niso obnovili. Pri nekdanji grajski kašči, ki je menjala ničkoliko lastnikov, tudi grofi so bili vmes, se podaš v strmino, gosto poraslo z mešanim gozdom pa z novo, dobro vzdrževano cesto, ki jo je Obsoteljcem in Kozjancem podarila »gozdna«. Pomeni, novo, močno, živahno utripajočo arterijo, ki poganja kri v odročno hribovje, vse tja do Dravinca in njegovih.

Potem počasi prilezeš na vrh, se dvakrat ali trikrat pred tem izgubiš, žive duše ni nikjer, ta predel Rudnice je zagotovo najmanj naseljen kraj v šmarski občini in bržkone na vsem Kozjanskem. Na vrhu spregovoriš nekaj besed z možakom v kratkih hlačah, prisluneh otročku, ki čeblja v nerazumljivem jeziku in zveš, da živijo v tujini in da le poredko pridejo na očetno domačijo, preurejeno v počitniško hišo, ki se gosposko spogleduje s kozjanskimi domačijami po strminah. Otrok ne zna črhiniti niti besedice po naše.

Dravinec ima novo hišo, »popotresno«. Na Kozjanskem čas še vedno štejejo po potresu. Toliko in toliko let od potresa... Hiša ni ometana, ne dograjena, od potresa je menda minilo enajst let. Ni denarja. »Potresniki« najprej sploh niso hoteli slišati, da bi Dravinu

tako pustili. »Vidiš ga, vra-ga, se je hočeš nočeš posve-tilo Dravinu, zares močni argumenti.

In ker Dravinec ni pustil, da bi na njegovem hrbtu sekali drva, ker tega nikoli ni dovolil nikomur, so mu na-pослед le odobrili nekaj milijončkov, dobršen del pa so prispevali v obliki posojila še šmarski borci.

Iz strme grape so potegnili vodo. Kar precej čudno je videti, ko se vodovodna cev zvija po zraku zraven elektri-ke.

Poleg bohorskih so tod najvišje kmetije.

Stiska in revščina sta prignali starega Dravinca iz hrvaškega Zagorja na Rud-nico.

»Bilo je poceni in veliko je bilo tega melovja, pa se je stari odločil,« pojasni očeto-vo odločitev nad obiskom očitno razveseljen Dominik.

21. marca 1921 je Dravin-čevina zgorela. Oče in sin sta odšla v službo in poslej se je sin »šel« proletarca. Ko se je vrnil od vojakov, iz ljubljanskega šestnajstega polka, je ostal kar v Ljubljani. 1930. leta se je zaposlil pri gradnji nebotičnika, vsako zimo pa se je vračal domov. Pa je delal še pri Dedku, ki je v Šentvidu gradil vodni rezervoar, pri Curku, ki je škofu postavljaval hleve, pri Modročiču...

1936. leto. Dravinec si je služil kruh pri Modročiču v Ljubljani. Fantje so bili ne-zadovoljni z mezdami in so tri dni vztrajali brez dela. To je bil Modročičev prvi štrajk

stično usmerjeni, vendar nas, vsaj tam, kjer sem bil v službi, nihče ni znal prav do-bro organizirati. Sam sem imel nekaj tega že od očeta, ki je bil ruski ujetnik. Ujet je bil natanko isti dan kot Tito. Tam se je navzel revoluc-ionarnih idej in nam o njih doma večkrat pripove-doval. Mati je bila bolj po-božna. Ko sem se vrnil od partizanov, je rekla, Domin-ček, vse bi bilo v redu, če le komunist ne bi bil...!

V Beli krajini je bilo ko-nec moje dejavnosti, boja za pravice delavskega razreda. Sodelavci so bili zvečine klerikalno usmerjeni. Bilo mi je težko: pred tem sem bil v Ljubljani delavski za-upnik, deloval sem pri sindi-katih, tukaj pa je bilo vse mrtvo. Vrnil sem se domov in se naslednje leto, 1939., poročil.

Dravinec je ostal doma.

Že 1943. leta je dobil zvezo s partizani – k hiši je prišel neki Belina – iz Velike Rud-nice. Menda je bil vođa ku-rirske postaje, vendar poslej nekaj časa ni bilo nikogar več. Pač pa so se stvari spre-menile, ko je Dravinčev oče odšel za oskrbnika na Jezov-škovo – domače so izselili, Dravinec pa je znal dobro nemško. V dolini je zbiral podatke o nemških premi-kih, o vsem, kar bi utegnili zanimati partizane. Vesti je nosil domov, Dominik pa jih je posredoval naprej, Štra-usovi Mariji, ki je pošto od-nesla partizanom na Veliko Rudnico.

Stari Dravinec je večkrat odšel na krajevni urad v Pri-stavo. Tam je bil za komisar-ja neki Watzl, Nemec od pet do glave, ki je možakarju preteče dejal: »Dravinec, vaš sin je vođa banditov na Mali Rudnici.«

Oče je prišel domov in de-jal: »Puba, pojdi v hosto, preden te zgrabijo.«

Dominik je vedel, da je na Loki Šercerjeva brigada. Bi-lo je junija 1944. Odpravil se je tjakaj. S Šercerjevo je pre-živel marsikaj. Na Babni go-ri so ga porinili v ognjeni krst, ki ga je dobro prestal. Le tesno mu je bilo, ko je videl goreče bajte babnogor-skih siromakov, ki so postali še večji reveži.

V partizane je prišel v po-ročni obleki. Doma je pustil triletnega Jožo, dveletno hčerkico in pet tednov stare-ga zadrenca.

»V prvi borbi na Babni go-ri so me naredili za desetar-ja,« je še danes ponosen Do-minik. Če so potrebovali prostovoljce, je bil Dominik med prvimi, ničesar se ni ustrašil, ničmur izmikal (»Tudi takšni so bili, hudiča, saj sem jih sam videl!«)

Nekje na Skomarju ga je zadelo. Skupaj s komandan-tom bataljona so se priplazi-li v neposredno bližino bun-kerja. Tam, v tistih krajih, je še srečal Jožeta Vrboška, ki je pozneje padel nad Dra-mljami.

Nemci so izganjali ljudi in jih gonili v dolino. Hodili so tiho, da jih partizani ne bi izsledili. Vendar jih je izdal otroški jok.

»Videli smo jih na čistini,« se spominja Dravinec. »Ko-mandant je zaklical, ležite civili in potem smo vžgali po njih. Rešili so se. Padale

so mine in naposled je zade-lo tudi mene. Nekako sem se vendarle privlekel do bri-gade. Imel sem ranjeni obe roki, hrbet. Naši so se udari-li z Nemci, jaz pa sem se spravil v zavetje tamkajšnje mežnarije. Bajto so pozneje zažgali.«

Potem so se nenehno umi-kali. V Nazarje, nekje nad Gornji grad, k Špehu nad Ljubnim, na Malo planino, kjer je bila oficirska šola v neki vili, kot se dozdeva Do-miniku, ki ima sicer imeni-

je sin tako dobil drugo in da bi lahko odšel z njim.

»Očetu je bilo strašno hu-do, nekaj časa je bil pri nas in prosil, naj se vrnemo. Ta-ko sem lepega dne dejal že-ni: Anika, spokaj, gremo na-zaj na Rudnico!«

V Lokavcu v Apaški doli-ni se je Dominik zlevil v funkcionarja. Bil je odkupni referent, predsednik odbora OF in še kaj, na občini je bil kot doma.

1953. leta so se vrnili, maj jih je zatekel na njihovi ljubi

Ostanimo pri informiranju. Številka o brezposelnih je res gromozanska, pa je tudi objektivna? Zakaj smo strpni do tistih, ki ne marajo sprejeti dela, do tistih, ki bi radi prebiral, in navsezad-nje do tistih, ki se jim pre-prosto ne da delati? Človek se sprašuje in sprašuje, kako je sploh mogoče, da nam še do danes, toliko let po spre-jetu ustave in zakona o združenem delu ni uspelo uveljaviti nagrajevanja po delu, čeprav nam je vsem jasno, da je to ključno vprašanje našega preživljanja. Meni se zdi, da so nekje v ozadju sile, ki to zavirajo, vendar, če to vemo, čemu jih potem ne izbrskamo, onemogočimo in damo de-lavcu tisto, kar zasluži. Če-mu ostajamo pri lepih bese-dah? Veste, to je vražje čud-na veriga. To smo pogruntali že kmetje, to je jasno tudi meni, ki sem zdaj najstarejši član partije tod.

Komunisti bi se morali za-res boriti, ne le na papirju, a jaz vem, da je papirnatih borcev veliko. Morali bi biti izobraženi, da bi dohajali družbeno dogajanje. Enolet-ne partijske šole pa tečaji in podobno, to je le kaplja v morje. Komunist se mora izobraževati sam. Tega se mora zavedati, to mora biti v njem. Zdaj je tako daleč, da se ljudje položajev ne izogi-bajo, dolžnosti pa. In še to: članarina je odločno previ-soka.«

Vnucek zadovoljno drema babici Ani v naročju, mlada dva sta izginila, čebele bren-če na Rudnici, velik pes se prijazno dobrika. Ljudje na Rudnici razmišljajo kljub odročnosti. Kaj pa vendarle vedo ti hribovci, so rekli včasih, kakšen zadrt birokrat valja prežvečeno frazo še danes po ustih.

Takšnih Dravincev ni ma-lo, le njihov glas se bolj sla-bo sliši. Dravinec v hribih in Dravinec v dolinah. A bi vendarle bilo prav, če bi jim bolj prislunhili, saj se zna zgoditi, da se bodo nekega dne razjezili in – povedali svoje.

Dominik ima doma kase-tofon in včasih s sinom kaj posnameta, spomine, njego-ve poglede, kar se porodi v večerih in nočeh na Rudni-ci. Posnameta tudi, kar očetu ni všeč, pa tudi tisto, za kar meni, da je dobro.

Naj ostane.

Človek se le težko odtrga od prijaznih ljudi.

Na vetrovnem slemenu se košati počitniška hiša, de-kletke kriči po francosko okoli hiše, v gozdove se zaje-dajo novi in novi kilometri gozdnih cest... Vsakemu naslednjemu Dravinu bo lažje.

Milenko Strašek

Dravinčeva žena Ana z vnučkom

ten spomin. Tam jih je, ra-njence, dobil kurir iz Tomši-čeve brigade. »Pojdite z ma-no v Novo Štifo, kjer je Tomšičeva, tam boste var-ni.« Fantje so presedlali k Tomšičevcem, nekje pri tr-boveljskih hribeh pa so se znova vrnili v Šercerjevo.

V Črni na Koroškem je naš Kozjanec izvedel za svo-bodo. Visele so zastave, pov-sod se je oglašala harmoni-ka, Dravinec se je razjokal kot otrok...

Celovec, Velikovec, Kikin-da. Prva artilerijska brigada. Božič 1945. Komandir to-povskega voda Dominik Dravinec iz Male Rudnice, ki je med vojno postal član komunistične partije, se vra-ča domov.

Ostal bi bil v vojski, raz-mišlja danes, a kaj ko ni imel nobenih šol. Pa še to je, vselej si je želel imeti kmeti-jico, dve buši, konjička, da bi se kam zapeljal in bi bil srečen...

Dali so mu kmetijo, nobel kmetijo v Apaški dolini, sta-ri Dravinec je ostal doma in za lastno kmetijo plačeval najemnino, ker so rekli, da

Rudnici. Dominik, ki se mu je rodilo petnajst otrok (pet-najstemu je bil boter Tito), se je zaposlil pri gozdnem gospodarstvu in vseh enajst let, kolikor je bil zaposlen do invalidske pokojnine, je bil predsednik sindikata, eno leto pa celo predsednik centralnega delavskega sve-ta v Celju.

»Zmerom sem bil znotraj dogajanja in vem, da so se včasih delavci znali drugače potegniti za svoje pravice, vendar vem tudi to, da se je včasih drugače delalo, več in boljše. Navsezadnje: tudi takrat smo bili slabo plača-ni, vendar smo vedeli, za kaj delamo. Morda je tokrat na-pak to, da ljudje še vedno nimajo čistega pregleda nad dogajanjem, da le malokdo natanko ve, koliko je ura, to pa potem seveda potegne za seboj nezaupanje, nedelo, apatičnost in še kaj. Kar na-prej govorimo o informacijskem sistemu, o različnih iz-boljšavah, o večji demokra-tičnosti, o razvejanosti infor-miranja, pri vsem tem pa de-lavec bolj slabo ve, s čim razpolaga in koliko je tega.

Dominik Dravinec

odobrili posojilo, ker je sam pokrpal zidovje stare bajte, češ, drugi so prizadeti še hu-je kot jaz. Ko je prišla komi-sija, vse to tiči kot trska v očesu, z apnom zamazanih razpok seveda ni bilo videti, malo pa jih strokovnjaki ni-so hoteli opaziti in so Dra-vinca spravili na stranski tir. »Za vas, ki ste stari, bo do-bro, otroci pa so vas tako in

in poslej se je gibanju ves zapisal. Res ni zaleglo kaj prida, vendar je Dominik marsikaj spoznal.

Tistikrat jih je reševal, ko-likor se je le dalo, ljubljanski mesar in gostilničar Sla-mič. Štrajkajočim je čez plot metal štruce...

»Po štrajku sem odšel na železnico med Vinico in Čr-nomljem. Bili smo sociali-

S G P
n. sol. o.

KOGRAD
DRAVOGRAD

— DSSS DRAVOGRAD

Kmetijsko raziskovalni tabor Povezuje jih skupna agronomska miselnost

Ce ljudje stopijo skupaj, združijo svoje zamisli, znanje in si pomagajo s pridnimi rokami, potem je hitro kaj narejenega. Prav to so dokazali mladi v hribovskem zaselku Križ blizu Sevnice, kjer je v juliju štirinajst dni potekal kmetijsko

Kmetijski kombinat v Sevnici si že dlje časa prizadeva za razvoj okoliških gorskih kmetij. Še posebej so omenili prizadevanja pospeševalke Jožice Mlakar. Najprej je bila potrebna melioracija, saj je tu okrog svet preveč močvirnat, da bi kmetije dajale toliko, kolikor želijo njihovi gospodarji. Pa je sklad za melioracije in hidromelioracije dal svoj prispevek v ta namen. Potrebno je bilo del občinskih in republiških sredstev pa kmetov samih in ideja z republiške konference slovenske mladine, nato je bil načrt hitro nared. Poimenovali so ga kmetijski raziskovalni tabor, najraje pa mu na kratko rečejo kar KRT. Sekretarka komisije za kmetijsko dejavnost pri RK ZSMS Brigita Berdik je najprej poiskala Emila Erjavca, ki je prevzel vlogo vodje tabora, ker ima že nekaj izkušenj iz lanskega leta. Poiskati je bilo treba samo še mlade ljudi, ki imajo radi zemljo in jim je kmečko življenje blizu. Štirindvajset so jih našli, med njimi je največ Prekmurcev. Prišli so iz srednjih kmetij-

skih šol, z višje agronomske šole iz Maribora in biotehniške fakultete - VTOZD za živinorejo in agronomijo iz Ljubljane.

Ce se z železniške postaje Breg pred Sevnico napotite navkreber, vas ozka, kar

so trije: oče, mati in sin, ki je že prevzel kmetijo. Z uvajanjem novosti, ki jih sodobni čas prinaša tudi v kmetijstvo, je sklenil obogatiti in nadaljevati očetovo delo.

Pomoč, ki so jo ponudili mladi kmetijskim raziskovalnim taborom, so kmetje v Križu sprejeli z odprtimi rokami. Ponudili so svoje sodelovanje, delo, bencin in tudi vrata kmečkih shramb niso ostala zaprta. Mladi so se naselili v stari hiši Ivana Pompeja, v novi hiši na spodnji strani ceste pa je poskrbljeno za kuhinjo. Sicer pa so malo doma, večino dneva preživijo v naravi. Le eden je vsak dan dežurni v

69 hektarov pašnih površin, je le del programa letošnjega kmetijskega raziskovalnega tabora v Križu. Ne samo, da bodo kmetom olajšali delo, pač pa bo ograja zemljišče tudi varovala pred divjadjo.

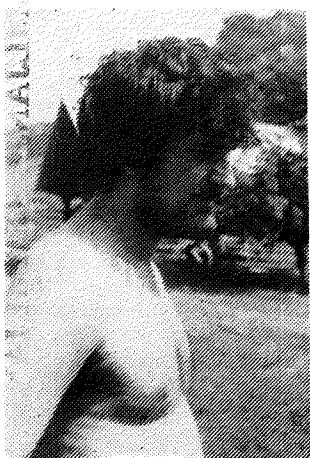
Vrtajo v zemljo, zabijajo kole, nanje pribijajo izolatorje, potem napenjajo žice... Ograja se daljša - iz ure v uro, iz dneva v dan. Delajo drug z drugim, se dogovarjajo, posvetujejo. Hočejo, da bi bilo delo čim bolj opravljeno, ne samo za danes, pač pa tudi za jutrišnji dan teh kmetij. Čutiti je, da imamo odnos do zemlje, da jih povezuje skupna agronomska miselnost. To zbuja pri kmetih spoštovanje in zaupanje, da radi prisluhnejo njihovim nasvetom. Če kdo pametno svetuje, velja o tem razmisliti in poskusiti. Zakaj pa ne? Kakšna naj bo krma, da bo krava dala več mleka, kako pripraviti najboljše silažo. Če pri tem priskoči na pomoč še računalnik - zakaj pa ne? Privarčevati dva dinarja pri kilogramu krme, dobre krme, je že veliko. Računalnik tudi v kmetijstvu ni več ta-

bu. Udeleženci KRT v Križu so posegli tudi na področje računalništva.

Tretji del njihovega programa pa je proizvodni. Kaj obsega? Zbirajo podatke o založenosti tal s hranili, o nagibu, poljščinah, ki tu uspevajo, o kolobarju, gnojenju, prehrani živine, mehanizaciji... Iz vseh zbranih podatkov in obdelave trenutnega kolobarja morajo izdelati nalogo za Kmetijski inštitut; odkriti napake, predvideti izboljšave in izdelati program za življenje kmetije v prihodnje. S proizvodnim programom so segli tudi na nekaj kmetij zunaj zaselka Križ.

»Naš cilj ni na veliko svetovati,« pravi Emil Erjavec, ki se je že odločil, da bo prihodnjo pomlad za nekaj dni spet prišel v Križ, »ampak se pri tem tudi veliko naučiti. To je za nas šola. Na tabor so povabljeni tudi strokovnjaki. Studentje pa so postavljeni v vlogo pospeševalcev kmetijstva, zato želimo za seboj pustiti program pospeševanja, ki bo v te odmaknjene kraje prinesel čimveč in čim boljše življenje.«

Ziva Drole

Emil Erjavec

raziskovalni tabor, nova oblika prostovoljnega dela mladih. Tokrat so udeleženci naleteli na posluš.

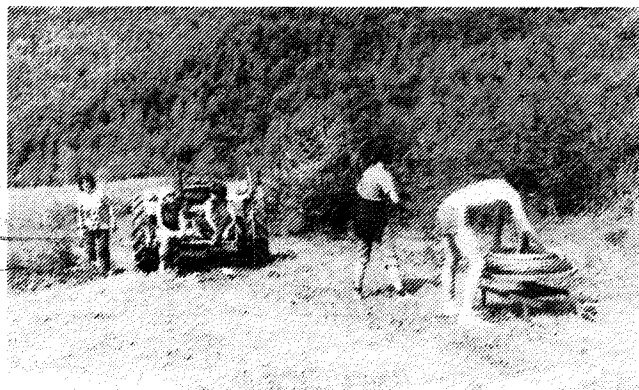

Bocijeva domačija v Križu

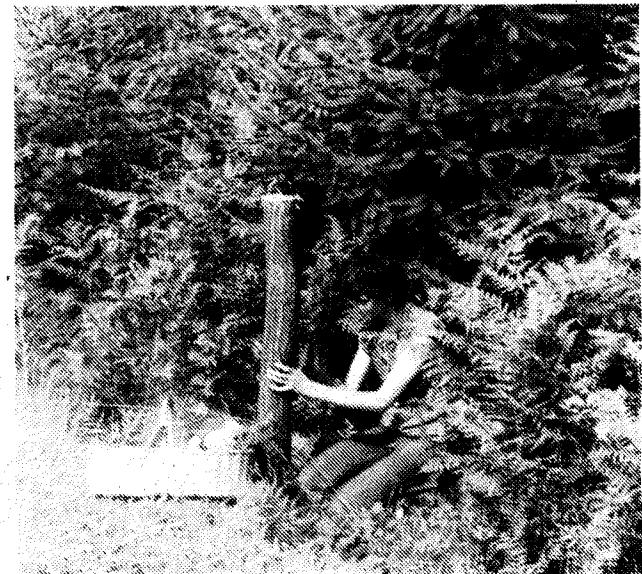
precej izdelana makadamska pot popelje med strne zelene griče. Ko misliš, da si že dosegel vrh zadnjega, se odpre pogled na novo gričevje. Gozdni rob se skoraj neopazno podaljšuje v pašnike, ki se skledasto spuščajo do dna, do majhnih, skrbno obdelanih ravnice; tu uspeva žito, tam koruza, krompir. Obilno rodi ta skromna zemlja, čeprav jo je malo in daje pridelka le za vsakdanji kruh ljudem, ki tu živijo. Ni jih veliko. V zaselku Križ je le pet kmetij. Kmetje so zakoreninjeni na svoji zemlji. »Že dolga leta sem tu,« pravi Bocijeva mati, medtem ko v hlevu poklada krmo svojim rogatim ljubljencem. »Delo je težko. Zdi se, da skoraj ne moreš narediti vsega sproti. Kmetija zahteva ves dan celega človeka. In vendar nikoli ne bi šla živeti v mesto!« Pri Bocijevih

hlevu. To seveda ne pomeni, da potem ves dan stražari pri vratih in opazuje, kaj se dogaja z živino, pač pa pomaga pri vseh domačih kmečkih opravilih. »Zelo smo zadovoljni s temi mladimi,« jih pohvali Ivan Pompe. »Pridni so, delajo kot mravlje in zvečer jih je prav težko spraviti s pašnikov domov. S seboj so prinesli svežo miselnost. Kar sedaj delajo, bo za vas velika pridobitev. Imeli bomo ograjeno pašno površino. Tako se bomo kmetje v pašni skupnosti lahko dogovarjali, kje bomo skupaj pasli krave, kje telice. Pa tudi delo bo lažje, saj je na nekaterih strminah prav težko kositi, kaj šele, da bi si lahko pomagali s stroji. Tako pa bo živina kar sama popasla travo in se sita vrnila v hlev.«

Napeljevanje žice za električno ograjo, ki bo obdajala

Z žico bodo ogradili 69 hektarov površin

Za Marjetko Jerič, študentko višje agronomske šole v Mariboru, ki je končala prvi letnik, je raziskovalni tabor v Križu obenem štirinajstdnevna obvezna praksa. Zabijanje izolatorjev, skozi katere bodo napeli žice, ji gre že kar dobro od rok.

Osemindvajseti tabor Sutjeska v Dolenjskih Toplicah

Kaj se skriva za imenom Bratstvo in enotnost

Nadaljevanje iz prejšnje številke TV-15

Udeleženci tabora Sutjeska so se že razšli. Ob osnovni šoli v Dolenjskih Toplicah je zamrl njihov živžav. Kdo ve, ali bodo še kdaj prišli v te kraje? Morda pa in takrat si bodo živo priklicali v spomin: tu sem prvič spal pod šotorom, po tej stezici sem se sprehajal, v tej senci sem počival, ko je bilo najbolj vroče, kako zabavno je bilo tisti dan v bazenu in tu sem spoznal partizanski Rog...

BILJANA VUJOVIĆ iz Kotora

»Tukaj mi je zelo všeč. Igram se in zabavam. Spoznala sem veliko novih prijateljev, največ se družim s Slovenci. Zelo hitro govorim, zato me v začetku niso razumeli, pa smo se oboji potrudili in zdaj se odlično razumemo.

Prvič sem v taboru in prvič spim pod šotorom. Vseh

šotorov je sedemindvajset, v vsakem spimo po trije. Zdi se mi zelo razburljivo. Ne morem si predstavljati, da sem tako daleč od doma.«

JERKO DUPLANČIČ z Ljubljane

»Se nikoli nisem bil v taboru, pa moram priznati, da mi je všeč. Vsi smo prijatelji.

Zanimivo je bilo na obrambnem dnevu. Šli smo

v gozd in morali smo se orientirati s pomočjo kompasa.«

ANKA DŽONO iz Neuma

»Dva dni smo preživeli v Rogu, na Bazi 20. Tekmovali smo v streljanju z zračno puško. Prvič sem jo držala v rokah in šlo mi je kar dobro; bila sem najboljša med dekleti. Prespali smo v seniku na neki kmetiji v Podstenicah. Res prijetno doživetje!

Ko smo se vračali v tabor, je deževalo. Bili smo čisto blatni, premočeni in utrujeni.

Obisk Roga ni bil njihov edini izlet. Nekaj dni pred slovesom so se napotili na Bled, v Ljubljani pa jim je

RO ZZZ NOV Slovenije, kakor vsako leto, tudi letos priredil slovesen sprejem.

DEJAN ZDRAVKOVIĆ s Kosova

»Na tabor lahko pridejo le najboljši učenci. Iz naše šole so poslali mene. Prvič sem tu in moram reči, da mi je zelo všeč. Zdi se mi le, da smo premalo na bazenu. Čas, ki je namenjen kopanju, tako hitro mine. No, dolgčas nam res ni, saj imamo več krožkov: likovnega, glasbenega, informativnega in literarnega.«

Dejan piše pesmi. V taboru imajo oglasno desko, kjer razstavljajo svoja dela, da si jih lahko vsi ogledajo.

JANEZ SREBOTNIK, ALJOŠA MOŽE, ARMANDO VAUPOTIČ, SAŠO ZADNIK

Slovenci, ki smo jih zmotili v trenutku, ko so stopili iz jedilnice:

»Jedilnico imamo v šoli. S hrano smo zadovoljni, dobra je, pa tudi zmanjka je ne. Najboljše so pleskavice in domače klobasice.

Spoznali smo vrstnike iz vse Jugoslavije. Sprva smo imeli nekaj težav s sporazumevanjem.

Vsak dan se kopamo v Dolenjskih Toplicah, razen če gremo na izlet. Bili smo

na Bazi 20, obiskali smo bolnišnico Jelendol. Eden od borcev, ki je bil tam med vojno, nam je pripovedoval o narodnoosvobodilnem boju.

Zabava? Po kosilu lahko gremo v mesto, zvečer v kino, tudi disko imamo pa taborni ogenj smo včeraj zakurili. Nikoli ni dolgočasno.

Dvainsvajsetega julija smo imeli proslavo. Prišli so borci - narodni heroji. Pripovedovali so nam o svojih doživetjih med vojno. Zgodovinski smo in ni nam žal, da smo prišli.«

Nataša Savič

Takšna so naša domovanja. Mi smo prav zadovoljni!

Kaj je svoboda?

Svoboda je mir med ljudmi, je čas brez trpljenja, brez sovraštva. Svoboda je čas brez vojne, brez lakote in revščine. Ljudje smo v svobodi srečni in zadovoljni. Otroci se brezskrbno igramo, hodimo v vrtce in šole, odrasli pa delajo v tovarnah, gozdovih in na poljih. Naše življenje je lepo in brezskrbno. V mirnem času obiskujemo kino predstave, prirejamo proslave ob praznikih, ki jih med vojno nismo smeli praznovati. Imamo veliko knjižnic, v katerih so knjige, časopisi in razne revije v našem jeziku, česar v vojnem času niso smeli prebirati. Vse šole v Sloveniji imajo pouk v materinem jeziku. Sedaj imamo tudi sodobne bolnišnice. Vsega tega v času vojne ni bilo.

Ko pa je prišla svoboda, so bili ljudje srečni, ker so bili po dolgem času okupacije spet svobodni. Dan za dnem je naša generacija ponosna, ko nam starejši pripovedujejo o vojnih časih.

Srečni smo, ker smo svobodni.

KATJA BOŽIČ, 4. c
OŠ Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

Bila sta sošolca

Srednje močna postava, rjavi lasje, lep obraz, ki ga krasijo brki in temna očala. Za tem opisom se skriva borec Kozjanskega odreda tovariš Vlado Jenko. Pogumen človek, ki je preživel mučno zasliševanje v mariborskem zaporu, težko premagovanje, ko ni smel govoriti slovenskega jezika, ter veliko hajk in zased.

Vendar me je v njegovi pripovedi najbolj presenetilo to, da je bil sošolec in dober prijatelj padlega mladega pesnika Karla Destovnika-Kajuha. »Vsi smo ga imeli radi. Karli, kot smo ga klicali prijatelji, je pisal tudi zelo dobre spise, ki niso

imeli niti ene napake. Učitelj jih sploh ni pregledoval, saj je vedel, da nima kaj popravljati,« je povedal tovariš Jenko.

Karel Destovnik-Kajuh je padel na pohodu 14. divizije in novica o njegovi smrti je tovariša Jenka zelo prizadela. Dobil je njegove pesmi in sliko. Zbirko je nekje izgubil, pesnikovo sliko pa hrani kot drag spomin. Pokazal jo je tudi nam.

Med pripovedjo tovariša Jenka o vojnem času sem še bolje razumel, da ni lepšega kot živeti v svobodi.

PRIMOŽ JESENKO, 4. a
Osnovna šola bratov Ribar
Brežice

Kakšna je moja domovina

Jugoslavija – to je moja domovina. Razdeljena je na šest republik. Med njimi je tudi Slovenija, v kateri živim. Naš jezik je slovenski, imam ga zelo rada.

Naša domovina je zelo bogata po lepoti in materialni plati. Imamo slikovito obalo, ki jo obiskuje veliko domačih in tujih turistov. Tudi gorstva je veliko. Najvišja gora v Sloveniji in hkrati v Jugoslaviji je Triglav. Tudi ravnine in obširne njive nam veliko koristijo, saj na njih pridelamo hrano za ljudi in krmo za živali. V naši domovini imamo

lepa polja, kjer pridelujemo pšenico in koruzo pa tudi veliko sadja in zelenjave.

Ko potujem po drugih krajih in jih opazujem, so mi všeč, ker so veliki in lepi povsod po Sloveniji. Mislim, da so kraji v drugih republikah tudi tako urejeni.

Bila sem že v drugih državah. Pokrajine in kraji so lepi, toda zame je Slovenija najlepša, saj sem se v njej rodila in v njej tudi odrasčam.

BRANKA TRČAK, 5. a
OŠ Kerenčičevih,
Pesnica

Zakaj tako?

Lani smo naredili počitniške izkaznice, v katere smo za vsak obisk šole ob sredah delili čebelice. Pionirji so redno hodili na delo vsako sredo. Ker naš odred potem ni imel denarja za nagrade, nagrad nismo dali. Kaj se je zgodilo? Letos nismo naredili izkaznic, pa tudi manj pionirjev je prihajalo ob sredah v šolo. Slišali smo, da so rekli: Saj ne bo nagrad! Sprašujem se, ali delajo le za nagrade? Za vsako stvar bi radi kaj dobili. Potem to niso zavedni pionirji. Pionir mora brez nagrade rad delati. Nama se zdi, da je nagrada že to, če se hočejo odrasli z nami igrati in nas učiti, če smemo okopavati grob, v katerem počiva talec.

Nič zato, nekaj pa nas je takih, ki nam ni toliko za čebelico, žvečilni gumi ali kemični svinčnik.

MAJA OLUP, SERGEJA CVELFER,
dop. krožek Stranice

Materin jezik – tudi to je domovina

Slovenščina. Jezik moje mame, babice, prababice, moj jezik. V slovenščini sem izgovarjala prve besede, uporabljam ga zdaj, ko hočem kaj povedati in rada ga bom govorila do konca svojega življenja, čeprav bom znala še druge jezike. Mladi se sploh ne zavedamo, kako srečni smo lahko, da moremo govoriti, pisati in peti v svojem materinem jeziku.

Nekdaj pa ni bilo tako. Naši dedki in babice se še spominjajo, kako je bilo med vojno pa tudi pred njo v krajih, kjer so bili Italijani ali Avstrijci. Naši predniki

so se lahko pogovarjali slovensko samo na skrivaj. Med njimi pa so bili tudi takšni, ki so zatajili svoj jezik in govorili okupatorjevega, da bi se mu prikupili. Takšni ljudje niso bili vredni svojega naroda in svojega jezika. Zanje velja: »Kdor materin jezik zaničuje, tudi matere ne spoštuje.«

Danes, ko živimo v svobodni domovini, je vse drugače. V Sloveniji govorimo slovensko. To je jezik, ki ga zdaj spoštujejo tudi drugi. Nekatere celo tako zanima, da se ga učijo kot mi angleščino. Dokaz za to je tudi moja prijateljica, ki je sicer Nemka, pa jo naš jezik zanima in se je že naučila nekaj naših besed.

DANIJELA KORDEŠ, 5. a
OŠ Kerenčičevih
Pesnica

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Morje, ali pa hribi

Oj, te počitnice! Tako hitro minevajo. Več kot polovica je že mimo, pa ni dolgo tega, kar smo se veselili konca šolskega leta. Ne, ne bomo še govorili o začetku novega. Še smo na počitnicah; na morju, v hribih, doma, pri babici, kjerkoli. Povsod se kaj dogaja, zanimivega in privlačnega, drugačnega kot med šolskim letom. Andreja Sevnik piše, da je pri sorodnikih na deželi. Rada stopi v hlev, saj v mestu tega ne more. Tam ima tudi svojega ljubljence – telička, ki je star komaj štiri-najst dni. Pa tudi prijateljice ima v vasi: Alenko, Bojano in Sonjo, ki jo pričakujejo vsako poletje. Potem se skupaj igrajo, najraje pa se odpravijo s kolesi v gozd. Pot jih pelje tudi mimo spomenika malemu kurirčku, ki je na eni svojih poti, ko je nesel pošto partizanom v štab, izgubil svoje mlado življenje. »Vedno se ustavimo ob spomeniku,« piše Andreja, »položimo šopek poljskega cvetja, ki ga mimogrede nabere, in premišljujemo o njem, ki je še tako majhen opravljal tako odgovorno nalogo.«

Sali na Dugem otoku

Pozdrave smo dobili tudi od Milana in njegove »klape«, kakor imenuje svoje prijatelje. Napotili so se h Krnskemu jezeru, o katerem na kratko piše, da je pravi gorski biser. Drugi pozdravi so priromali z morja. V Saliju na Dugem otoku uživa na soncu in v valovih Lea s svojimi starši.

Se eno pisemce bi rada omenila, dragi prijatelji, ker se mi zdi prav posebno. Pisala nam ga je Maja Olup iz Stranic: »Kakšne naj bodo počitnice, da bodo čimbolj vesele in koristne? Želim si, da bi morali hoditi v šolo, le da ne bi bilo pouka, ampak razni krožki, natečaji, taborjenja, delovne akcije in hodili bi na sladoled, se učili plavanja. Imeli bi ure telovadbe, likovne vzgoje, skupaj s tovarišicami bi hodili na sprehode, se pogovarjali s kmeti, obrtniki, spoznavali bi svoj dom in naš kraj. Kako bi bilo to lepo!«

Dragi dopisniki, dragi mladi bralci našega kottička TV-15 za mladino, uživajte v teh počitniških dneh in oglasite se nam še kaj!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

tovarna kemičnih izdelkov

Ljubljana-polje
61260 Ljubljana, podgrajska 15
železniška postaja zalog
telefon 061/48 066, 48 211
telegram ARBO Ljubljana-polje
žiro račun 50103-601-15005
telex 31524 YU ARBO

SOŠKO
GOZDNO
GOSPODARSTVO
TOLMIN n. sol. o.

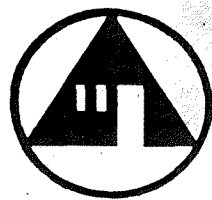

SGG
TOLMIN n. sol. o.
65220 TOLMIN
BRUNOV DREVORED 13. P. P. 35
TELEFON (065) 81-170
81-171

GOZDNO GOSPODARSTVO LJUBLJANA
TOK GOZDARSTVO LOGATEC TRŽAŠKA
CESTA 19 A

MIZARSTVO
IN TESARSTVO
ZADOBROVA,
LJUBLJANA POLJE

61260 LJUBLJANA-POLJE
SNEBERSKA 136/B
TELEFON: (061) 482-144

- POHIŠTVENO IN STAVBNO MIZARSTVO
- IZDELAVA, MONTAŽA IN VGRAJEVANJE STAVBNO MIZARSKIH IZDELKOV
- TESARSKA DEJAVNOST
- IZDELAVA VSEH VRST STREŠNIH KONSTRUKCIJ
- IZDELAVA RAZLIČNE LESNE EMBALAŽE
- ŽAGARSKÉ STORITVE NA POLNOJARMENIKU
- PREVOZNE STORITVE

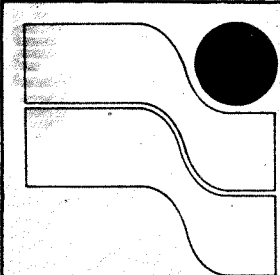
NAGRADNA KRIŽANKA

SLOVENIJALES

Lesna industrija Idrija

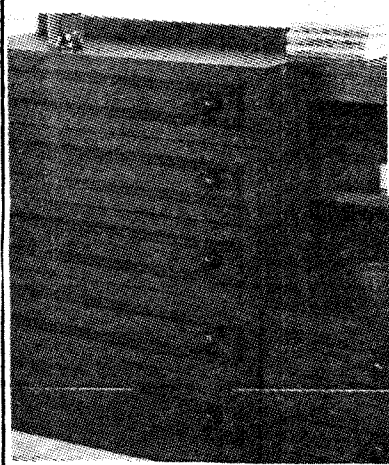
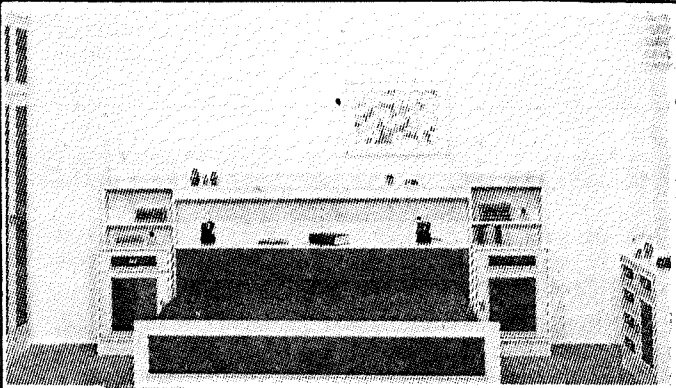
Razpis nagradne križanke

Tokrat vam je pripravila nagradno križanko delovna organizacija Slovenijales. Pravilne rešitve pošljite do 22. avgusta 1985 na naslov: Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. Na spodnji levi rob pa pripišite Slovenijales. Tri reševalce čakajo nagrade iz knjižnega programa založbe Borec.

SLOVENIJALES

lesna
industrija
idrija

SESTAVINA
BENCINA

SNOV ZA
PLETENJE

GLAS PRI UDARCU	IZBRANA PESEM	SPOJINA IZ SKUPINE STEROIDOV	MESTO V ROMUNJI	JOD	RT V ŠPANJI	DRAGI STAMENKOVIČ	NADA	VINSKI TRS	ITALJANSKA RTV	GRUDEN	NAJVEČJI PLANET	MUSLIMANSKA SEKTA
				BELUŠ SLOVENSKI TEHNOLOG								
						ZEUSOVA LJUBICA FRANCOSKI KIPAR						
					ZAVADLAV				SLAVNA VOHUNKA	ISLANDIJA NASKOK		
					ŽELEZOV OKSID ODISEJEV OČE			MAMA MLEČNI PROIZVOD				
				POGORJE V EVROPI MEHKA KOVINA			POLSVILENA TKANINA NITRAT LAH. KOVINE					
				OR. PRAŠEK ZA LAŠE POSUŠENA TRAVA			INDJSKO GLASBILO ENOTA ZA ZLATO					
			PARLOV			ELEMENT HOJE GRŠKI OTOK					ALKALOID TOBAKA	SREBRO
			LIBANON		ARABSKI SREBRNIK MAKEDONSKI PEVEC			MAŠKOVA ČEŠKI SKLADATELJ				
										NASELJE OB LJUBLJANI GUSENBAUER		
			GOETHEJEVA MATI			PISEC SATIRE HODŽIČ						TV-15
			BRATUŽ- KACJAN	RENJ AMERIŠKI KOMANDOS		TERITEV LETOPIŠ						OSEBNI ZAMEK
							RADIJ SPEV		PESTNER AMERICJ			
			PLAZ DEL OSTREŠJA					SLOVENSKO SMUČIŠČE OBER				
			POLT		ABRAHAMOVA ŽENA SPIS				MEDENA ROSA			
			KLJUŠE			LITINA SARAJEVO						
			PRIKLJUČITEV OZEMLJA									
							100 m ²					

NÁGRADNI KUPON

IME: _____

PRIIMEK: _____

NASLOV: _____

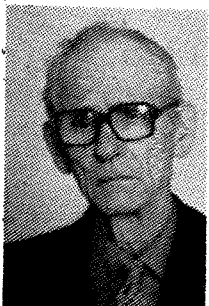
Martin Bregar

V Celju smo pokopali Martina Bregarja, rojenega 1909. leta v Tremarju pri Celju. Leta 1944 je bil v Tremarju ustanovljen odbor OF, ki je pripadal okrajnemu odboru Celje-Zalec, v katerem je aktivno sodeloval. Zbiral je hrano, sanitetni material, tehnično dokumentacijo in drugo. Vse to je prinašal na kurirske TV postaje in zbirne baze. Odlikovan je bil z redom zaslug za narod 3. stopnje.

Andrej Struna

Junija smo se v Kočevju poslovlili od Andreja Strune, rojenega 1908. leta. Bil je v italijanski in nemški internaciji. Uspešno je deloval na kulturnem področju, saj je bil dolgoletni učitelj in dirigent rudniške oziroma delavske godbe v Kočevju, za kar je prejel zlato Galusovo značko.

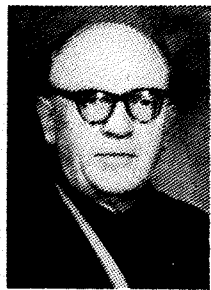
Alojz Urbanija

Lani smo se na Vačah poslovlili od Alojza Urbanije iz Potoka, rojenega 1910. leta v Kanderšah. Leta 1943 je vstopil med borce Šlandrove brigade. Bil je odlikovan.

Guerrino Petronio

Aprila smo se v Piranu poslovlili od Guerrina Petronia iz Strunjana. Rodil se je 1911. leta v Trstu. Številna ribiška družina se je pred vojno preselila v Strunjan. V NOV se je vključil 1941. leta in delal kot aktivist.

Peter Kogoj

V Spodnji Idriji smo se poslovlili od Petra Kogoja. V njegovi hiši so bili prvi sestanki aktivistov OF. Odpeljan je bil v delavski bataljon v Italijo, kjer so ga zajeli Angloameričani.

Zoro Krizmančič

Lani smo se v Kopru poslovlili od Zora Krizmančiča, borca Južnoprimorskega odreda. Rodil se je 1923. leta v Gropadi pri Trstu. Že kot mladenič je bil zaradi organizacije in sodelovanja v napredni mladini zaprt v Coroneu v Trstu. Po kapitulaciji Italije se je vključil v NOB, kjer je bil namestnik komandirja. Za zasluge med NOB in po njej je prejel več odlikovanj in priznanj. Bil je rezervni kapetan JLA.

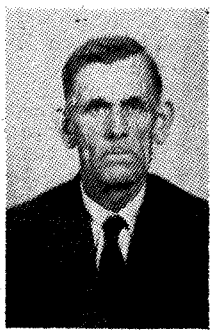
Srečko Jereb

V Kopru smo se poslovlili od 67-letnega Srečka Jereba. Rodil se je v rudarski družini v Idriji. Pred fašisti je moral pobegniti v staro Jugoslavijo. Pot ga je pripeljala v Zenico. Leta 1943 je postal terenski delavec. Bil je aretiran in poslan v delavski bataljon na prisilno delo. Bataljon je v celoti pobegnil in se vključil v Višoki-fojnički odred. Bil je odlikovan.

Marija Skuk

V Cerknici smo se maja poslovlili od Marije Skuk, aktivistke od 1941. leta, ki je živel v Ljubljani.

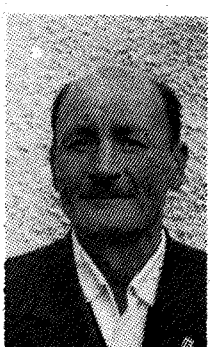
Alojz Šajn

Na Knežaku smo se poslovlili od Alojza Šajna, rojenega 1906. leta. Septembra 1943 je vstopil v Tomšičevo brigado, kasneje pa v 1. slovensko artilerijsko brigado 15. divizije. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost, redom zaslug za narod 2. stopnje in medaljo zaslug za narod.

Franc Homšak-Nejce

Rodil se je 1916. leta v številni kmečki družini. Takoj po okupaciji se je aktivno vključil v OF na terenu. V NOV se je aktivno vključil junija 1943. leta. Bojeval se je v Šlandrovi brigadi in v Knoj. Za zasluge v NOV je bil večkrat odlikovan, med drugim je prejel spominsko plaketo OF kot udeleženec zbora aktivistov OF kamniškega okrožja 1944. leta in spominsko medaljo Šlandrove brigade. Imel je čin poročnika. Od njega smo se poslovlili v Zagorju.

Franc Hujdec

V Laškem smo se marca poslovlili od Franca Hujdeca, rojenega 1914. leta v Slovenskih Goricah. V začetku 1944. leta je začel sodelovati z aktivisti in avgusta istega leta je postal aktivni borec NOB. Na komandi mesta Kočevja je bil orožar. Za aktivno delo med NOB in po njej je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod.

Anton Trojer

Junija smo se v Podbrdu poslovlili od Antona Trojerja, rojenega 1915. leta. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko. Leta 1944 se je priključil partizanskim enotam in se kot borec 11. dalmatinske brigade udeležil vseh bojev za osvoboditev Dalmacije, Primorske in Koroške.

Jerca Voler

V Lučah ob Savinji smo se poslovlili od Jerce Voler iz Podvoljčka. Med okupacijo je aktivno sodeloval z NOV v Gornji Savinjski dolini.

Ivan Pegan

Aprila smo se na Rakeku poslovlili od Ivana Pegana, rojenega pred 72 leti v Gabrju pri Stanjelu na Krasi. Bil je aktiven borec NOV.

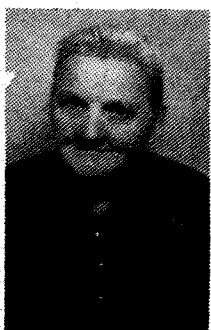
Anton Prebil

V 72. letu je umrl Anton Prebil iz Želina pri Cerknem. Bil je v italijanski vojski. Po kapitulaciji Italije se je vključil v NOV. Decembra 1943 je bil imenovan za komisarja Okrevališča 2 partizanske bolnišnice Pavla. Poleg političnih in administrativnih nalog je odgovarjal tudi za varnostne ukrepe. Po vojni je bil določen za prevzem bolnišnice v Sežani; po demobilizaciji je opravljal družbenopolitične dolžnosti.

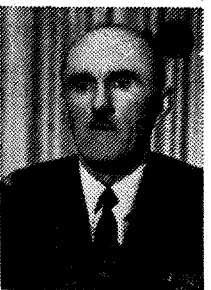
Alfonz Brunčič

Na pobeškem pokopališču v Mariboru smo se maja poslovlili od Alfonza Brunčiča-Radeta, rojenega 1926. leta v Lenartu v Slovenskih goricah. Od 1944. leta je bil borec Lackovega odreda na Kozjaku in obveščevalec centra Slovenske gorce. Bil je aktiven družbenopolitični delavec, za kar je dobil številna priznanja in odlikovanja.

Katarina Cerar

V Dolu pri Ljubljani smo se poslovlili od Katarine Cerar. Rodila se je pred 86 leti v vasi Zajelše. Takoj po prihodu okupatorja se je aktivno vključila v NOV, jeseni 1943. leta je bila aretirana, zaprta v Begunjah, od koder je bila odpeljana v taborišče Ravensbrück.

Štefan Čibej

Krajani in borci Predmeje smo se maja poslovlili od Štefana Čibeja, rojenega 1910. leta. Od 1943. leta je sodeloval v NOG na terenu Predmeje in okoliških vaseh ter v gospodarski komisiji. Po vojni je bil aktiven v DPO, za kar je prejel priznanje, za delo med NOB pa odlikovanje.

Francka Smolej

V Tržiču smo se aprila poslovlili od Francke Smolej, rojene pred 78 leti. Kmalu po vdoru okupatorja je začela sodelovati v NOG. Marca 1942. leta so ji Nemci zaprli usta. Njeno delo je bilo zbiranje hrane, obleke in drugega materiala za borce. V njenem stanovanju so našli zatočišče partizani in člani VOS. Tudi po vojni je bila aktivna na vseh področjih.

Albert Jesenšek

Maja smo v Kranjski gori pokopali aktivista, zapornika in borca NOV Alberta Jesenška. Rodil se je pred 78. leti. Prejel je odlikovanje zaslug za narod s srebrnimi žarki in red za hrabrost.

Lojze Bandelj

V Kopru smo se lani poslovlili od Alojza Bandlja, borca Kosovelove brigade. Rodil se je 1923. leta v vasi Tomačevica na Krasi. Že 1942. leta se je vsa družina povezala z NOB. Po kapitulaciji Italije se je vključil v Kosovelovo brigado. Po vojni se je demobiliziral in se vključil v graditev porušene domovine. Za medvojne in povojne zasluge je prejel številna odlikovanja.

Krišpin Ogris-Pero

Rodil se je 1891. leta v Selah pri Borovljah. Bil je borec za severno mejo in član plebiscitne komisije. Po neuspelem plebiscitu je prišel v Slovenijo in se zaposlil kot gozdar pri takratni gozdni upravi na Bledu. Že v 1941. letu je navezal stike s prvimi partizani v tem delu Gorenjske. Prav pod njegovim vodstvom so bile zgrajene mnoge lese-njače v Srednji Radovni za okrožne forume in okrožno tehniko-tiskarno. Po požigu Srednje Radovne se je z jeseniškim okrožnim vodstvom umaknil v poključke gozdove in kasneje v zgornjo bohinjsko dolino. Prejel je vrsto odlikovanj in priznanj. Od njega smo se poslovlili v Gorjah.

Antonija Lesnika

Antonija Lesnika se je rodila 1924. leta v Loki pri Zusmu. Po svojih močeh je pomagala NOG. Sivala in pletla je najnujnejše perilo za partizane, ki so se onemogli in prezebli oglašali pri njej. Od nje smo se poslovlili aprila v Zusmu.

Anton Škrinjar

Na apaškem pokopališču smo se lani poslovlili od Antona Škrinjarja, rojenega 1914. leta v Črešnjecih pri Črnomlju. Leta 1941 je bil v Beli krajini med prvimi, ki so organizirali OF. Kasneje se je vključil v 12. brigado. Po vojni se je preselil v Apačko dolino, kjer je bil aktiven družbenopolitični delavec, za kar je prejel več odlikovanj in priznanj. Imel je čin kapetana.

Vid Koprivc

V Šentvidu pri Planini smo se poslovlili od Vida Koprivca iz Planinske vasi. Rodil se je 1901. leta. Od 1942. leta je bil aktivist OF in deloval je na Kozjanskem. Opravljal je obveščevalno in kurirsko službo in skrbel za prehrano partizanov. Bil je odlikovan.

Alfonz Praprotnik

Na Blejski Dobravi smo se februarja poslovlili od Alfonza Praprotnika. Rodil se je 1906. leta na Potokih pri Zirovnici. Že v stari Jugoslaviji je bil napredno usmerjen sokol. Leta 1941 je začel delati za partizane in 1944. je odšel v Presernovo brigado. Prejel je več odlikovanj.

Janez Aizman

V Naklem smo se poslovlili od borca Koroškega odreda Janeza Aizmana-Puškina. Rodil se je pred 83 leti v Strahinju. Od 1941. leta je bil aktivni sodelavec NOB, junija 1944 pa je z vso družino odšel v NOV.

Jože Zvonar

Rodil se je 1906. leta v Mrčnih selih. Bil je aktiven udeleženec NOV. Od njega smo se poslovlili v Koprivnici pri Brestanici.

Ivan Anderle

V Podbrdu smo se poslovlili od Ivana Anderleta. Rodil se je 1908. leta v Smokuču pri Zirovnici. Leta 1942 se je vključil v NOV in naslednje leto vstopil v Koroški odred. Zaradi bolezni je bil odpušen, toda ostal je aktiven član NOG.

Priznanje Beli krajini

Enote atomske biologije v sestavi JLA praznujejo 40-letnico ustanovitve. Na slovesnosti, ki je bila v Črnomlju, so najzaslužnejšim vojakom in starešinam vojašnice Bela krajina ter organizacijam združenega dela in družbenopolitičnim skupnostim izročili nagrade in priznanja.

Ob tej priložnosti je komandant Teritorialne obrambe Slovenije generalmajor Edvard Pavčič izročil vojakom in starešinam vojašnice Bela krajina-Črnomelj najvišje priznanje - Srednjo plaketo. V obrazložitvi je zapisano: »Starešine in vojniki JLA, ki so v vojašnici Bela krajina v Črnomlju, plodno sodelujejo z družbenopolitičnimi skupnostmi in DPO, z enotami in štabi teritorialne obrambe. V prvem delu priprav za nastop na Paradi 85 so pripadnikom odreda TO SR Slovenije nudili vsestransko gostoljubje in pomoč ter tako dali pomemben prispevek k rezultatom dela in uspehu na osrednji prireditvi ob 40-letnici osvoboditve Parada 85.«

V prejšnji številki TV-15 smo bralcem obljubili, da bomo kaj več napisali o poteku samih priprav in vaj odreda

TO, ki so potekale v Črnomlju. Da bi bila širša javnost bolj seznanjena z življenjem in delom odreda TO med pripravami in vajami za Parado 85, je republiški štab TO Slovenije organiziral okroglo mizo, ki so se je poleg častnikov udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnega življenja črnomajške občine.

»Namen današnjega razgovora je povedati kaj več o dejavnostih, ki so spremljale odred med njegovim bivanjem tu v Črnomlju. Mnogi se bodo spraševali, čemu to pisanje šele po nekaj mesecih. Odgovor je lahko kratek: pred prvim delom priprav so nas na terenu obiskali častniki pa tudi snemalci, toda nenadoma smo dobili ukaz od »zgoraj« - in naš namen, da bi širšo javnost obvestili o sodelovanju med odredom ter vojašnico Bela krajina na eni, ter predstavniki vseh družbenopolitičnih struktur oziroma tukajšnjih organizacij združenega dela, domačini in mladino na drugi strani, je spaval po vodi. Novinarji in snemalci so se morali vrniti praznih rok in počakati na boljše čase,« nam je uvodoma povedal Aldo Trnovc iz republiškega štaba TO Slovenije.

»Da smo na letošnji Paradi

85 tako uspešno zastopali našo republiko, se imamo zahvaliti številnim okoliščinam. 300 pripadnikov TO, med njimi je bilo tudi 17 deklet, je v celoti zadovoljivo opravilo svoje poslanstvo. V štirinajstih dneh, kolikor so potekale vaje, so iz-

predsednik OK ZSMS Črnomelj. Janez Dragoš, komandant TO Črnomelj, dodaja: »Ko smo ocenjevali rezultate dela, smo bili na splošno zadovoljni. Izpolnili so pričakovanja.«

V sestavu črnomajške TO je sto mladih. Vsi so prostovoljci. Aktivnost je vseskozi razvita, zato ni naključje, da so potekale vaje in priprave na

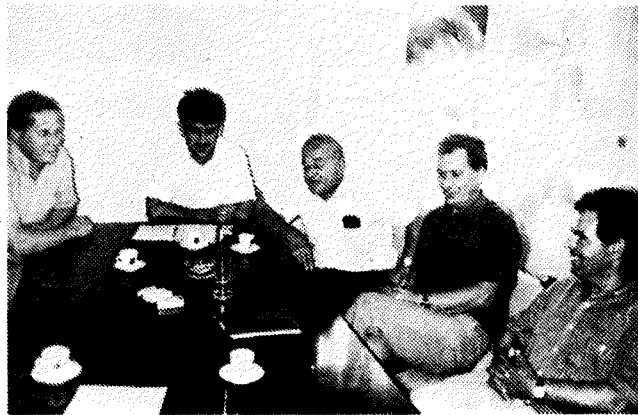
Parado 85 prav na območju Črnomlja. Navsezadnje tudi zaradi sodelovanja s strani vojašnice Bela krajina.

Bela krajina je infrastrukturo nekoliko manj razvita. Belokranjci znajo še kako ceniti pomoč vojakov pri gradnji vodovodov, cest in drugih objektov. Česar ne zmorejo vojniki iz Črnomlja, opravijo vojniki drugih vojašnic. Vzorno je tudi

sodelovanje z organizacijami združenega dela, kar je lahko za zgled mnogim drugim, ki se zapirajo v lastne okvire.

Da je temu tako, smo se med dvodnevnim obiskom v Črnomlju in Beli krajini sami prepričali. Trditev delavnih Belokranjcev, češ da v svojih prizadevanjih niso osamljeni, ni iz trte izvita!

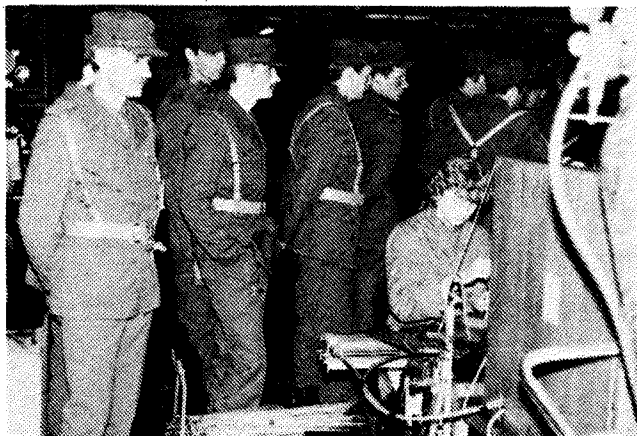
Jože Čurin

Za okroglo mizo v Črnomlju - od leve proti desni: Jure Perko, predsednik SO Črnomelj, Zvone Butala, predsednik OK ZSMS, Anton Dvojmoč, predsednik OO ZZB NOV, Aldo Trnovc iz RS TO Slovenije in Janez Dragoš, komandant TO Črnomelj.

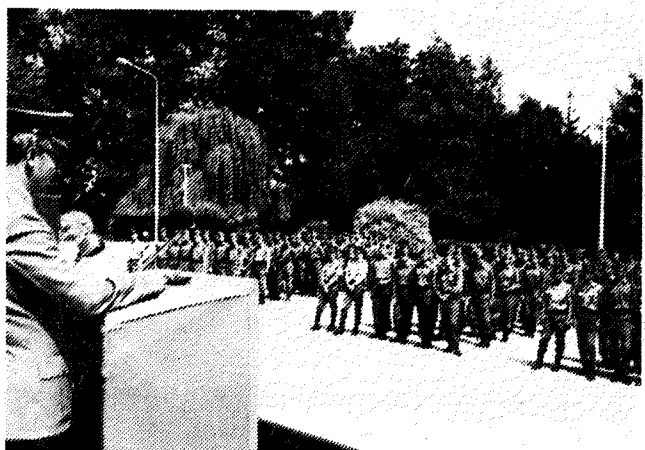
Poleg obveznega programa so gojili tudi številne interesne dejavnosti. Ena izmed njih je obisk na Bazi 20.

Pripadniki odreda TO, ki so se usposabljali za »Parado 85«, so obiskali nekatere organizacije združenega dela, kjer so se seznanili s proizvodnim procesom.

Številni teritorialci še niso imeli možnosti za ogled notranjosti kake delovne organizacije. V Beli krajini se jim je ponudila ta priložnost.

Enote ABKO (atomske biologije v sestavi JLA praznujejo letos 40-letnico ustanovitve. Posnetki so s slovesnosti ob obletnici v Črnomlju. Zbranim vojakom, starešinam in gostom govori polkovnik Sekule Ivanovič.

Vojaki in starešine vojašnice Bela krajina - Črnomelj so dobili Srednjo plaketo - najvišjega priznanja, ki ga jim je podelil RS TO Slovenije. Plaketo je izročil komandant RS TO generalmajor Edvard Pavčič.

Koristen dogovor

Konec aprila so se na skupnem sestanku sešli predstavniki občinskih odborov ZZB NOV, predstavniki družbenopolitičnih organizacij, predsednika občinskih skupščin Metlike in Črnomlja, predstavniki enot ter ustanov, ki imajo domicil v teh dveh občinah.

Dogovorili so se, da bodo letos družno pripravili srečanje aktivistov, mladine, občanov in prijateljev Bele krajine v nedeljo, 1. septembra v Gradcu, kjer je lep grajski park. Srečanje naj bi se začelo ob deseti uri dopoldne.

Ta dogovor pomeni hkrati prelomnico, saj sta doslej občini vsaka zase pripravljali srečanja domicilnih enot. Posled bosta občini izmenoma organizirali srečanja in tako precej zmanjšali stroške za te namene.

Vsem udeležencem srečanja v Gradcu pa zaželimo nekaj prijetnih uric med prijaznimi Belokranjci. Kot predvidevajo, naj bi na letošnjem srečanju, ki bo potekalo v znamenju štiridesete obletnice svobode, sodeloval Partizanski pevski zbor, ki ima domicil v črnomajški občini, kjer je bil tudi ustanovljen.

K. V.

stopali predvsem trdo delo, številne interesne dejavnosti in vsestransko sodelovanje. Prav slednje je odraz rezultatov nastopa v Beogradu. Pridobljene izkušnje bodo še kako dragocena vrednota v okviru SLO in DS. Vse interesne dejavnosti so potekale zunaj obveznega vsakodnevnega programa, tako da je bilo prostega časa na voljo zelo malo, toda nihče se ni nad ničemer pritoževal. V tistih nekaj dneh se je oblikoval kolektiv, ki je bil kos vsem nalogam; prav medsebojno tovarištvo je bilo temelj doseženih rezultatov. Odred ni bil nikoli sam. Drug za drugim so prihajali na obisk predstavniki krajevnih skupnosti, organizacij združenega dela in republike. Tudi tu se je uveljavilo pravilo: v slogi je moč,« meni predsednik SO Črnomelj Jure Perko.

Anton Dvojmoč, predsednik OO ZZB NOV: »Mislim, da smo v naši občini in krajevni skupnosti dokaj aktivni. Tega, da bi ne bili aktivni tudi na terenu, si ne moremo privoščiti. Kot vse borčevske organizacije si tudi naša zastavlja naloge, da skozi razne oblike, kot so predavanja, obiski v šolah, na prireditvah in srečanjih, prenašamo revolucionarno izročila na mlajše rodove. Pri tem smo uspešni, toda rezultati bi bili še boljši, če bi sedanemu rodu bolj zaupali. Kar zadeva vaje in priprave na parado, moram potrditi plodno sodelovanje. Pripadniki odreda TO so bili deležni predavanja o Beli krajini nekoč in danes, obiskov nekaterih zgodovinskih pomnikov (na primer na Bazi 20) in podobno. Spoznavanje zgodovine narodnoosvobodilnega boja je bilo sestavni del usposabljanja pripadnikov teritorialne obrambe.«

Tudi mladinske organizacije so dejavne. Čutiti je dobro sodelovanje na vseh ravneh, predvsem z vojašnico Bela krajina.

»Prihod pripadnikov TO v Črnomelj je bila priložnost, da s svojo dejavnost povežemo z aktivnostjo na terenu,« je med drugim dejal Zvone Butala,

Vabila

Odbor skupnosti borcev Kamniško-zasavskega odreda vabi svoje borce, da se v počastitev občinskega praznika domicilne občine Zagorje ob Savi 10. avgusta 1985 ob 10. uri udeležijo zbora Odreda, ki bo pred občinsko zgradbo v Zagorju ob Savi.

Ob tej priložnosti bodo borcem KZO podelili spominske medalje.

Odbor skupnosti borcev KZO

Zbor borcev NOV I. Štajerskega bataljona bo v petek, 9. avgusta 1985 ob 17. uri v sejni sobi Skupščine občine Zagorje ob Savi.

Po končanem zboru vabi predsednik SO vse borce na slavnostno sejo ob občinskem prazniku občine Zagorje ob Savi.

Predsednik odbora I. Štajerskega bataljona
BORIS ČIŽMEK-BOR

Skupnost borcev Goriškega vojnega področja Nova Gorica vabi vse borke in borce Komande Goriškega, Idrijskega in Vipavskega vojnega področja, pripadajočih enot Komande mesta in drugih enot, da se udeležijo odkritja spominske plošče Komandi mesta Črni vrh. Ploščo bomo odkrili v nedeljo, 11. avgusta 1985 ob 15. uri v Zadlogu na hiši, kjer je bila pred enainštiridesetimi leti ustanovljena Komanda mesta Črni vrh.

Redni avtobusi vozijo do Črnega vrha, od tam pa bodo domačini poskrbeli za prevoz do Zadloga. S številno udeležbo boste ponovno prispevali k lepši slovesnosti ob spominu na vojne dogodke ter na aktivno sodelovanje domačinov v narodnoosvobodilnem boju.

Predsednik
Karel Kumše

Vaščani in svet krajevnih skupnosti Predmeja, občinski odbor ZZB NOV Ajdovščina in Odbor IV. brigade VDV partizanskih kurirjev Primorske vabijo na proslavo in odkritje spominskega obeležja padlim kurirjem relikte kurirske postaje P 5, ki bo pred gostiščem na

Predmeji v nedeljo, 18. avgusta 1985 ob 11. uri. Po slovesnosti bo tovariško srečanje. Poskrbljeno je za prevoz iz Ajdovščine na Predmejo in nazaj.

Vabljeni!

Pripravljalni odbor

Obvestilo

Poveljstvo Ljubljanskega armadnega območja bo 12. avgusta organiziralo obisk predstavnikov javnega obveščanja v karavli Prosenjakovci, ki jo bodo na dan granicarjev, 15. avgusta, ob 41. obletnici obmejnih enot JLA, poimenovali po revolucionarju Mihi Marinku. Med obiskom boste spoznali življenje in delo pripadnikov obmejnih enot.

Za vse udeležence bo poskrbljen avtobusni prevoz iz Ljubljane. Avtobus bo odpeljal izpred Doma JLA 12. avgusta ob 7. uri. Vse, ki bodo prišli v Prosenjakovce z lastnim prevozom, pa obveščamo, naj se zberejo v karavli najkasneje ob 11. uri.

Podpolkovnik
Mihailo Terzić

Poizvedba

Prosim vse borce in borke, ki so bili med NOB v enotah Idrijsko-tolminskega odreda (ITO), naj kaj napišejo o delovanju in življenju v tem odredu. Doslej sem napisal kroniko po dokumentih, podatkih iz osebnega dnevnika in spominih. Zavedam se, da je to premalo in nepopolno, zato bi zapis rad dopolnil z osebnimi spomini z akcij in delovanjem borcev in starešin, ki so bili tedaj v odredu.

Prosim tudi za fotografije iz tega časa in dokumente odreda; vse gradivo bom vrnil lastniku.

Vnaprej se zahvaljujem za sodelovanje in upanju, da bom z vašimi prispevki verno prikazal delovanje ITO in NOB.

Vse prispevke pošljite na naslov: Franjo Bavec, Puterlejeva 51, 61000 Ljubljana, telefon (061) 445-765.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vaši občini v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ - naša organizacija; Lektorka-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 1.100 din, posamezna številka v prosti prodaji 30 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35